

B

Anmari Viljamaa
Elina Varamäki
(toim.)

ETELÄ-POHJANMAAN YRITTÄJYYSKATSAUS 2007

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUSARJA
B. RAPORTTEJA JA SELVITYKSIÄ 30

Anmari Viljamaa
Elina Varamäki
(toim.)

ETELÄ-POHJANMAAN
YRITTÄJYYSKATSAUS
2007

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Seinäjoki 2007

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUSARJA
Publications of Seinäjoki University of Applied Sciences

- A. TUTKIMUKSIA Research reports
- B. RAPORTTEJA JA SELVITYKSIÄ Reports
- C. OPPIMATERIAALEJA Teaching materials
- D. OPINNÄYTETÖITÄ Theses

Myynti:

SEINÄJOEN KORKEAKOULUKIRJASTO
Keskuskatu 34, 60100 Seinäjoki
puh. 020 124 5040, fax 020 124 5041
e-mail seamk.kirjasto@seamk.fi

ISBN 978-952-5336-79-5
ISBN 978-952-5336-80-1 (pdf)
ISSN 1456-1743

ESIPUHE

Suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuuden keskeisimmät haasteet liittyvät yhä syvenevään globalisaatioon ja siitä seuraavaan kiristyvään kansainväliseen kilpailuun, väestön ikääntymiseen sekä tasapainoisen aluekehityksen turvaamiseen. Samat haasteet koskevat myös Etelä-Pohjanmaata. Merkittävässä osassa näiden haasteiden ratkaisemisessa ovat erityisesti pienet ja keskisuuret yritykset. Suomalainen yhteiskunta tarvitsee siis yrittäjyyttä ja yrittäjiä menestyäkseen ja hyvinvointimme rakentamiseksi.

Etelä-Pohjanmaalla yrittäjyyteen on aina uskottu. Aluettamme on pidetty ja pidetään edelleen yrittäjyyden kehtona. Maineemme yrittäjyyden osalta juontaa pitkää historiaa. Mutta yhä useammin on herännyt kysymys, mitä on eteläpohjalainen yrittäjyys tänään, olemmeko yhä yrittäjyyden esimerkkialuetta, miten alueemme yrittäjyys vastaa tämän päivän ja tulevaisuuden haasteisiin, mikä on yrittäjyytemme todellinen tila.

Yrittäjyyden merkityksen korostuminen viimeisen vuosikymmenen aikana on synnyttänyt lukuisia ohjelmia ja hankkeita eri organisaatioissa. On etsitty keinoja uuden yrittäjyyden synnyttämiseksi, sukupolvenvaihdosten edistämiseksi, kasvun ja kansainvälistymisen vauhdittamiseksi, rahoituksen saatavuuden parantamiseksi, liiketoimintaosaamisen kasvattamiseksi, uusien alojen yrittäjyyden edistämiseksi sekä yrittäjyyskasvatuksen ja -koulutuksen kehittämiseksi. Monia hyviä toimia on tehty, useiden toimijoiden tekemänä. Toisaalta paljosta tekemisestä on puuttunut kokonaisvaltainen koordinaatio ja priorisointi.

Etelä-Pohjanmaalle laadittiin vuonna 2002 Yrittäjyyden teemaohjelma ohjaamaan maakunnan aluekehitystyötä ohjelmakaudelle 2000–2006. Teemaohjelman toteuttamiseksi perustettiin Seinäjoen ammattikorkeakoulun hallinnoima hanke, joka päättyi kesäkuun 2007 lopussa. Hankkeen keskeisenä tehtävänä oli mm. teemaohjelman painopisteiden päivittäminen ja priorisointi, valittujen painopisteiden tukeminen koko innovaatioketjun osalta ja vastuutahojen löytäminen yrittäjyyteen liittyvien eri ilmiöiden pitkäjänteiseen kehittämiseen. Hanke on edennyt keskeisten tehtäviensä osalta tavoitteiden mukaisesti. Hankkeessa on laadittu ehdotukset mm. Etelä-Pohjanmaan hautostrategiasta ja viennin ja kansainvälistymisen edistämisen järjestelmästä.

Etelä-Pohjanmaan Yrittäjyyskatsaus laaditaan nyt ensimmäistä kertaa, osana kyseistä hanketta. Kauppa- ja teollisuusministeriön on vuodesta 2003 julkaissut valtakunnallista yrittäjyyskatsausta yrittäjyyttä koskevan päätöksentekonsa tueksi. Maakunnallisen katsauksemme tavoitteena on tuottaa laaja ja monipuolinen poik-

kileikkauskuva yrittäjyyden tilasta Etelä-Pohjanmaalla. Katsauksesta on tarkoitus tulla jokavuotinen. Täten katsausta voidaan käyttää yrittäjyyteen liittyvien asioiden kehityksen seuraamiseen ja toimenpiteiden vaikutusten arviointiin.

Haluan esittää kiitokset tämän yrittäjyyskatsauksen toteuttamisesta Elina Varamäelle ja Anmari Viljamaalle Seinäjoen ammattikorkeakoulusta, jotka ovat toimineet tämän katsauksen kokoajina, sekä heidän apunaan olleelle muulle asiantuntijaryhmälle.

Etelä-Pohjanmaa – yrittäjyyden ykkösmaakunta!

Seinäjoella 14.5.2007

Jyrki Mäkyne
ohjausryhmän puheenjohtaja
Etelä-Pohjanmaan yrittäjyysohjelma

Sisällys

ESIPUHE	3
1 JOHDANTO	7
2 YRITYSTEN JA YRITTÄJIEN MÄÄRÄLLINEN OSUUS	10
2.1 Yritykset ja toimipaikat	10
2.2 Yrittäjät	13
3 YRITYSTEN LAATU	19
3.1 Kasvuyritykset	19
3.2 Yritysten kansainvälistymisaste	22
3.3 Yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminta sekä innovatiivisuus	28
3.4 Yritysten tuottavuus	32
3.5 Yritysten investoinnit	35
4 YRITYSKENTÄN DYNAMIIKKA	37
4.1 Aloittaneet ja lopettaneet yritykset	37
4.2 Yritysten kasvu	38
4.3 Yritysten vaihtuvuus, konkurssit ja yrityssaneeraukset	42
4.4 Omistajanvaihdokset	46
5 YRITYSTEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	50
5.1 Yrittäjyysilmapiiri maakunnassa	50
5.2 Yrittäjyysaikomukset Etelä-Pohjanmaalla	53
5.3 Kunnallisen päätöksenteon yritysvaikutusarviointi Etelä-Pohjanmaalla	54
5.4 Eteläpohjalaisten yritysten koulutustarpeet	57
6 YRITTÄJYYDEN EDISTÄMINEN ETELÄ-POHJANMAALLA	59
6.1 Yhteenveto Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyden tilasta	59
6.2 Etelä-Pohjanmaan TE-keskuksen katsaus	61
6.3 Etelä-Pohjanmaan liiton katsaus	62
6.4 Finnveran katsaus	63
6.5 Nykyiset ja odotetut yrittäjyyden edistämistoimet Etelä-Pohjanmaalla	65
LÄHTEET	68
Liite 1. Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyden edistämisen yhteistyösopimus	
28.6.2006	69
Liite 2. Kooste sähköpostikyselyssä ehdotetuista yrittäjyyden	
edistämistoimista	76

TAULUKOT

Taulukko 1.	Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyden edistämisen ydinprosessit ja niiden maakunnalliset vastuutahot	7
Taulukko 2.	Yrittäjyyskatsauksen viitekehys	8
Taulukko 3.	Yritykset Etelä-Pohjanmaalla henkilöstön suuruusluokittain 2005	12
Taulukko 4.	Yrittäjien ja palkansaajien lukumäärän suhteellinen muutos vuodesta 1990 vuoteen 2004	17
Taulukko 5.	Yrittäjien koulutusaste Etelä-Pohjanmaalla ja koko maassa 2004.....	17
Taulukko 6.	Pk-yritysten kasvuhaluisuus	19
Taulukko 7.	Nopean kasvun yritykset ja henkilöstö maakunnittain v. 2004	21
Taulukko 8.	Maakuntien nopean kasvun yritykset: suhteellinen osuus ja keskipakko v. 2004	22
Taulukko 9.	Viennin arvo maakunnittain	27
Taulukko 10.	Haetun Tekes-rahoituksen alueellinen jakauma 2005	30
Taulukko 11.	Kibs-toimipaikkojen määrän lisäys 1995–2005 ja määrä 2005.....	32
Taulukko 12.	Teollisuuden toimipaikkojen lukumäärä ja tuotannon arvo vuosina 1995, 2000 ja 2005	36
Taulukko 13.	Ehdotukset omistajanvaihdosten edistämistoimenpiteiksi tulevalle ohjelmakaudella ..	49
Taulukko 14.	Positiivisia ja negatiivisia seikkoja eteläpohjalaisesta yrittäjyydentästä	60

KUVIOT

Kuvio 1.	Yritystoimipaikkojen osuus 1000 asukasta kohden, kehitys 1993–2005	11
Kuvio 2.	Etelä-Pohjanmaan yritystoimipaikat päätoimialoittain vuosina 1995, 2000 ja 2005	11
Kuvio 3.	Yritystoimipaikat Etelä-Pohjanmaalla oikeudellisen muodon mukaan 2005	13
Kuvio 4.	Yrittäjäintensiiteetti Etelä-Pohjanmaalla vuosina 1990, 2000 sekä 2004.....	14
Kuvio 5.	Yrittäjäintensiiteetti Etelä-Pohjanmaalla ja Suomessa keskimäärin vuonna 2004	15
Kuvio 6.	Miesten ja naisten yrittäjäintensiiteetti Etelä-Pohjanmaalla vuonna 2004	16
Kuvio 7.	Kotimaan ja ulkomaan vienti maakunnittain vuonna 2002.....	23
Kuvio 8.	Vientiä sekä vientiä ja tuontia harjoittavat yritykset, lkm.....	24
Kuvio 9.	Tuontiyritysten lukumäärä maakunnittain	25
Kuvio 10.	Tuontiyritysten osuus kaikista yrityksistä	25
Kuvio 11.	Vientiä sekä vientiä ja tuontia harjoittavat yritykset, % kaikista.....	26
Kuvio 12.	Etelä-Pohjanmaan T&K-henkilöstön osuus koko maan vastaavasta henkilöstöstä.....	28
Kuvio 13.	Yritysten T&K-kustannusten muutos 1995–2005 maakunnittain
Kuvio 14.	Yritystoimipaikkojen määrän, henkilöstön ja liikevaihdon muutos 2001–2005 Etelä-Pohjanmaalla toimialoittain.....	33
Kuvio 15.	Maakuntien 50 menestyneimmän yrityksen KL-luokitusasteiden keskiarvot	34
Kuvio 16.	Teollisuuden investoinnit Etelä-Pohjanmaalla.....	35
Kuvio 17.	Aloittaneet ja lopettaneet yritykset Etelä-Pohjanmaalla 1995–2005	38
Kuvio 18.	Jatkuvan kasvun yritykset Etelä-Pohjanmaalla.....	39
Kuvio 19.	Yritysten määrän nettomuutos 31.12.1999–31.3.2006.....	42
Kuvio 20.	Yrityskannan vaihtuvuus maakunnittain 2000–2006	43
Kuvio 21.	Vireille pannut yritysaneeraukset Etelä-Pohjanmaalla 2003–2006	45
Kuvio 22.	Vireille pannut konkurssit ja uhanalaiset työpaikat Etelä-Pohjanmaalla 2003–2006	46
Kuvio 23.	Yritysten tulevaisuus sen jälkeen, kun nykyinen yrittäjä itse luopuu päävastuusta yrityksessään vuosien 1999, 2001, 2003 ja 2006 ov-barometreissa.	47
Kuvio 24.	Elinkeinoilmasto	52
Kuvio 25.	Elinkeinoilmasto, keskiarvo sijaintikunnan elinkeinoilmastoa koskevista väittämistä.....	52
Kuvio 26.	Yrittäjäksi ryhtymisen ja yrittäjänä onnistumisen mielletty helpous	54
Kuvio 27.	Kunnan roolit suhteessa kunnassa sijaitseviin yrityksiin.	56
Kuvio 28.	Haastateltujen yritysten koulutustarpeet	57

1 JOHDANTO

Etelä-Pohjanmaan Yrittäjyyskatsaus 2007 on maakunnassa ensimmäinen laatuaan. Yrittäjyyskatsaus on toteutettu osana Etelä-Pohjanmaan yrittäjyysohjelmaa 2006–2007. Yrittäjyyskatsauksen tekemisestä sovittiin Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyden edistämisen yhteistyösopimuksessa kesällä 2006. Innoittajana maakunnalliselle yrittäjyyskatsaukselle on toiminut valtakunnallinen yrittäjyyskatsaus, jota on Kauppa- ja teollisuusministeriön toimesta julkaistu 2003 lähtien tuottamaan ministeriölle tietoa yrittäjyyden politiikkaohjelman toimenpiteiden suunnittelun ja valmistelun tueksi. Yrittäjyyden politiikkaohjelmalla kehitetään yleisiä edellytyksiä kasvuyrittäjyyden lisäämiseksi ja suoritetaan erityistoimia innovaatioperusteisen yritystoiminnan edistämiseksi.

Etelä-Pohjanmaan yrittäjyysohjelman keskeisiä tavoitteita ovat yrittäjyyden edistämisen painopistealueiden tukeminen, yrittäjyyden kehittäminen maakunta-, seutu- ja kuntatasolla sekä vastuutahojen löytäminen yrittäjyyttä edistävien prosessien pitkäjänteiseen kehittämiseen. Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyden edistämisen yhteistyösopimuksella¹ halutaan vahvistaa maakunnan alueellista kilpailukykyä yritysten toimintaympäristönä ja tukea alueen yritysten kasvua ja kilpailukyvyyn kehittymistä. Sopimuksella edistetään ja helpotetaan uusien yritysten perustamista ja uuden liiketoiminnan kehittämistä. Sopimuksella halutaan vahvistaa alueen yritysten liiketoimintaosaamista ja tukea yritysten liiketoiminta- ja substanssiosaamisen synergistä kehittymistä. Sopimuksen mukaiset yrittäjyyden edistämisen ydinprosessit ja niiden maakunnalliset vastuutahot ilmenevät taulukosta 1.

Taulukko 1. Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyden edistämisen ydinprosessit ja niiden maakunnalliset vastuutahot.

Prosessi	Vastuutaho
Uuden yritystoiminnan synnyttäminen	Etelä-Pohjanmaan TE-keskus
Yritysten kasvu ja kansainvälistyminen	Etelä-Pohjanmaan TE-keskus
Yritystoiminnan jatkuvuus	Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät
Liiketoimintaosaamisen kehittäminen	Seinäjoen ammattikorkeakoulu yhdessä Seinäjoen yliopistokeskuksen kanssa

Maakunnallisen yrittäjyyskatsauksen tavoitteena on tarkastella poikkileikkauksena keväällä 2007, miltä Etelä-Pohjanmaan maakunta yrittäjyyden näkökulmasta näyttää. Tilastoihin on pyritty ottamaan mukaan sekä historiallista kehitystä tähän päivään että vertailua muuhun Suomeen, ja lukujen taakse on pyritty hakemaan ymmärrystä siitä, mistä asiat johtuvat. Paitsi katsausta nykypäivään, pyritään tilastojen perusteella arvioimaan, mihin suuntaan kehitys on menossa. Yrittäjyyskatsauksen tehtävä on toimia työvälineenä kaikille niille tahoille, jotka toimivat yrittäjyyden edistäjinä ja kehittäjinä maakunnassa.

¹ Sopimuksen teksti liitteessä 1.

Etelä-Pohjanmaan maakuntasuunnitelmassa tavoitteeksi on asetettu, että Etelä-Pohjanmaa on yrittäjyyden ykkösmaakunta. Yrittäjyyskatsaus osittain antaa vastauksen siihen, onko se tällä hetkellä totta vai tarua.

Yrittäjyyskatsaukseen on haluttu mahdollisimman monipuolinen kuva yrittäjyyden ilmiöstä ja kentästä maakunnassa. Yrittäjyyttä tarkastellaan neljän pääulottuvuuden kautta: yritysten ja yrittäjien määrällinen osuus, yritysten laatu, yrityskentän dynamiikka ja yritysten toimintaympäristö, sillä näiden ajatellaan peilaavan yrittäjyyden kenttää mahdollisimman monipuolisesti. Nämä pääulottuvuudet sekä niiden alaulottuvuudet on esitelty taulukossa 2. Raportti etenee tämän viitekehyksen mukaisesti.

Taulukko 2. Yrittäjyyskatsauksen viitekehys.

Pääulottuvuus	Alaulottuvuus
1. Yritysten ja yrittäjien määrällinen osuus	Yritysten/yritystoimipaikkojen määrä ja suhteellinen osuus Yrittäjien määrä ja suhteellinen osuus
2. Yritysten laatu	Kasvuyritykset Yritysten kansainvälistymisaste Yritysten T&K-panostukset ja innovatiivisuus Yritysten tuottavuus Yritysten investoinnit
3. Yrityskentän dynamiikka	Aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten suhde Yritysten kasvu Yritysten vaihtuvuus, konkurssit ja yrityssaneeraukset Omistajanvaihdokset
4. Yritysten toimintaympäristö	Yrittäjyysilmapiiri maakunnassa Eteläpohjalaisten yrittäjyyspotentiaali ja yrittäjyysintentiot Kunnallisen päätöksenteon yritysvaikutukset Eteläpohjalaisten yritysten koulutustarpeet

Yrittäjyyskatsaus perustuu pääasiassa sekundäärisiin tilastoihin ja tutkimuksiin. Yksiin kansiin on haluttu koota erilaisia aineistoja, jotka kuvaavat eteläpohjalaista yrittäjyyskenttää. Suurin osa aineistoista perustuu Tilastokeskuksen yritystilastoihin. Myös Suomen Yrittäjien ja Finnveran julkaisemaa Pk-barometriä samoin kuin Tekesin tilastoja on hyödynnetty. Kuluneena vuonna on Etelä-Pohjanmaalla toteutettu poikkeuksellisen monta eteläpohjalaista yrittäjyyttä tarkastelevaa tutkimusta ja näitä ajankohtaisia tutkimuksia luonnollisesti myös hyödynnetään tässä katsauksessa. Näitä tutkimuksia ovat:

- Eteläpohjalaisen kasvuyrittäjyyden olemus
- Etelä-Pohjanmaan omistajanvaihdostutkimus
- Eteläpohjalaisten yrittäjyyspotentiaali ja yrittäjyysintentiot (osana Pohjalainen yrittäjyys -tutkimushanketta)

- Etelä-Pohjanmaan kunnallisen päätöksenteon yritysvaikutusarviointi -selvitys
- Yritysten koulutustarvebarometri Etelä-Pohjanmaalla

Lisäksi yrittäjyyskatsauksessa on Etelä-Pohjanmaan TE-keskuksen, Etelä-Pohjanmaan liiton sekä Finnveran katsaukset yritysten kehittämisen panostuksista tällä hetkellä sekä tulevista painopistealueista. Raportin loppuun on koottu myös muiden Y-sopimuksen allekirjoittajien näkemyksiä siitä, miten yrittäjyyttä pitäisi maakunnassa tulevaisuudessa edistää.

Yrittäjyyskatsauksen toteuttamiseen on osallistunut iso asiantuntijaryhmä. Katsauksen kokoajina ovat toimineet Anmari Viljamaa (SeAMK) ja Elina Varamäki (SeAMK). Tilastoaineistojen tuottamisesta ovat vastanneet Leila Perälä Tilastokeskuksen Seinäjoen toimipisteestä sekä Marko Rossinen (toiminut myös kirjoittajana) ja Jarkko Lämsä Etelä-Pohjanmaan liitosta ennakkointiportalin ylläpitäjänä. Muut katsauksen kirjoittajat ovat Juha Alarinta (Seinäjoen yliopistokeskus), Irma Jaakkola (SeAMK), Teemu Kautonen (Vaasan yliopisto/Epanet-verkosto), Pertti Kinnunen (Etelä-Pohjanmaan kauppakamari) sekä Juha Tall (Etelä-Pohjanmaan yrittäjyysohjelma/SeAMK).

2 YRITYSTEN JA YRITTÄJIEN MÄÄRÄLLINEN OSUUS

2.1 Yritykset ja toimipaikat

Yrityksellä tarkoitetaan yhden tai usean henkilön yhdessä harjoittamaa taloudellista toimintaa, joka tähtää kannattavaan tulokseen. Yrityksiä ovat ammatin- ja liikkeenharjoittajat, jotka toimivat omalla nimellä tai rekisteröidyllä toiminimellä; oikeushenkilöt (esim. osakeyhtiö, osuuskunta, säästöpankki, taloudellinen yhdistys ja avoin yhtiö) sekä julkiset rahoituslaitokset ja valtion liikelaitokset. Yrityksen *toimipaikka* on yrityksen omistama yhdessä paikassa sijaitseva pääasiassa yhdenlaisia tavaroita tai palveluksia tuottava tuotantoyksikkö. Toimipaikkoja ovat esim. tehdas, myymälä ja kioski.²

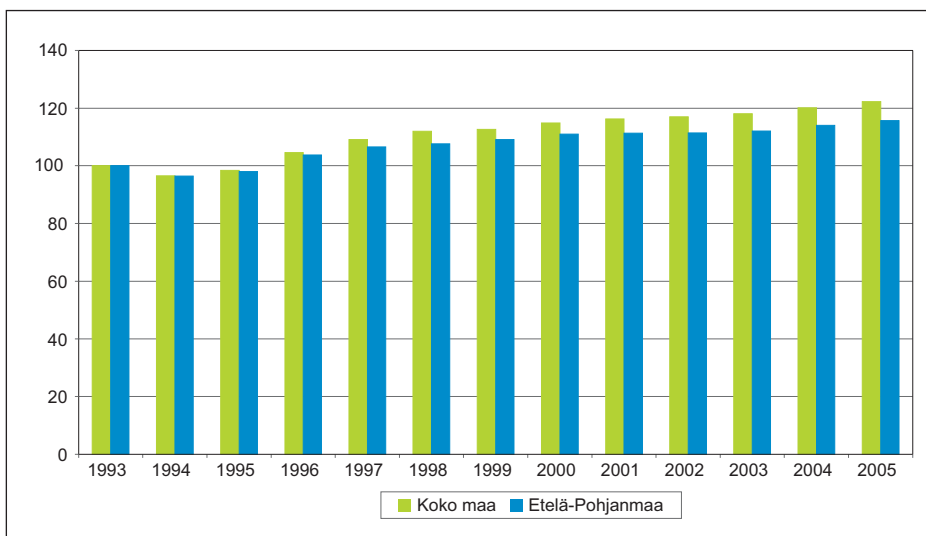
Yritysten lukumäärää käytetään usein yrittäjyysaktiivisuuden mittarina. Maakuntatasolla vastaavana mittarina voidaan käyttää yritystoimipaikkojen lukumäärää. Etelä-Pohjanmaalla on vuoden 2005 tilastojen mukaan hieman alle 11 000 yritystoimipaikkaa. Toimipaikkojen absoluuttinen määrä on ollut hienoisessa kasvussa koko 2000-luvun, joskin vuosina 2001–2003 kasvu oli poikkeuksellisen hidasta. Aallonpohjassa vuonna 2002 lisäys jäi kymmeneen toimipaikkaan (+0,1 %). Vuosien 2004 ja 2005 (+1,8 % ja + 1,5 %) lisäys toimipaikkojen lukumäärässä vastaa jo vuosituhanen vaihteen kehitystä.

Toimipaikkojen suhteellisen määrän kehitys Etelä-Pohjanmaalla on 2000-luvulla ollut karkeasti ottaen samansuuntaista kuin toimipaikkojen määrän yleinen kehitys Suomessa (Kuvio 1). Suhteellisen määrän kehityksessä jäätin kuitenkin selkeästi koko maan tasosta vuosina 1996–1998. Kansallisella tasolla yritysten määrän lisäykseen vaikuttaviksi tekijöiksi on arveltu esimerkiksi vuoden 1995 ennakkoperintälain uudistusta sekä lisääntyneitä alihankintasuhteiden suosimista (KTM:n Yrittäjyyskatsaus 2006, 14). Mahdollisesti nämä tekijät eivät ole vaikuttaneet Etelä-Pohjanmaalla yhtä vahvasti tai yhtä nopeasti kuin muualla maassa. Esimerkiksi toimintojen ulkoistaminen erillisiin yhtiöihin vaikuttaa todennäköisemmin yritysten määrään alueilla, joilla on paljon suuria teollisuusyrityksiä.

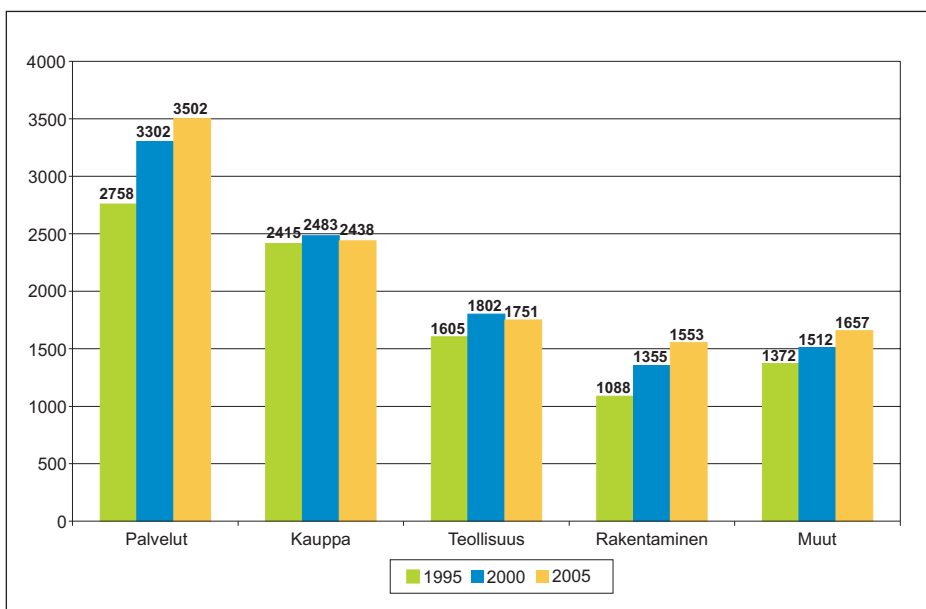
Vuoden 2005 asukasluvulla ja toimipaikkojen lukumäärällä mitattuna Etelä-Pohjanmaalla on kuitenkin hieman suhteellista kokoaan enemmän yritystoimipaikkoja. Maakunnan osuus koko maan väestöstä on 3,7 % mutta yritystoimipaikoista 4,1 %.

Yritystoimipaikkojen lisääntyminen ei ole jakaantunut tasaisesti kaikille aloille. Toimipaikkojen määrä on kasvanut eniten palveluissa, mutta jopa vähentynyt kaupassa ja teollisuudessa (Kuvio 2). Rakentamisen toimipaikkojen lisäys on myös merkittävää, mikä saattaa johtua edellä mainitusta alihankkijoiden lisääntyneestä käytöstä. Lähes puolet yritystoimipaikkojen määrän nettolisäyksestä välillä 1995–2005 selittyi palvelu-toimipaikkojen lisääntymisellä.

² Lisätietoja käytetyistä määritelmistä osoitteessa www.tilastokeskus.fi; tietoa tilastoista; käsitteet ja määritelmät.

Kuvio 1. Yritystoimipaikkojen osuus 1000 asukasta kohden, kehitys 1993–2005 (indeksi 1993=1000). (Lähde: Tilastokeskus.)

Kuvio 2. Etelä-Pohjanmaan yritystoimipaikat päätoimialoittain vuosina 1995, 2000 ja 2005. (Lähde: Tilastokeskus.)

Palveluiksi luetaan majoitus- ja ravitsemistoiminta; kuljetus-, varastointi- ja tietoliikennepalvelut; kiinteistö-, vuokraus- ja tutkimuspalvelut; sekä muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut. Toimipaikkojen lisääntyminen palveluissa keskittyy lähes täysin kahteen viimeksi mainittuun luokkaan. Noin kolmannes toimipaikkojen määrän kasvusta on tapahtunut muiden palveluiden luokassa, johon lukeutuvat mm. kampaamo- ja pesulapalvelut sekä erilaiset viihde- ja virkistyspalvelut. Noin kaksi kolmannesta yritys-

toimipaikkojen nettomuutoksesta palveluissa selittyy kuitenkin kiinteistö-, vuokraus-, ja tutkimuspalvelujen toimipaikkojen lisääntymisellä, mistä noin puolet näyttää johtuvan osaamisintensiivisten liike-elämän palvelujen eli ns. kibs-palvelujen nopeasta kehityksestä 90-luvun puolivälin jälkeen. Kibs-palveluja käsitellään myös luvussa 3.3.

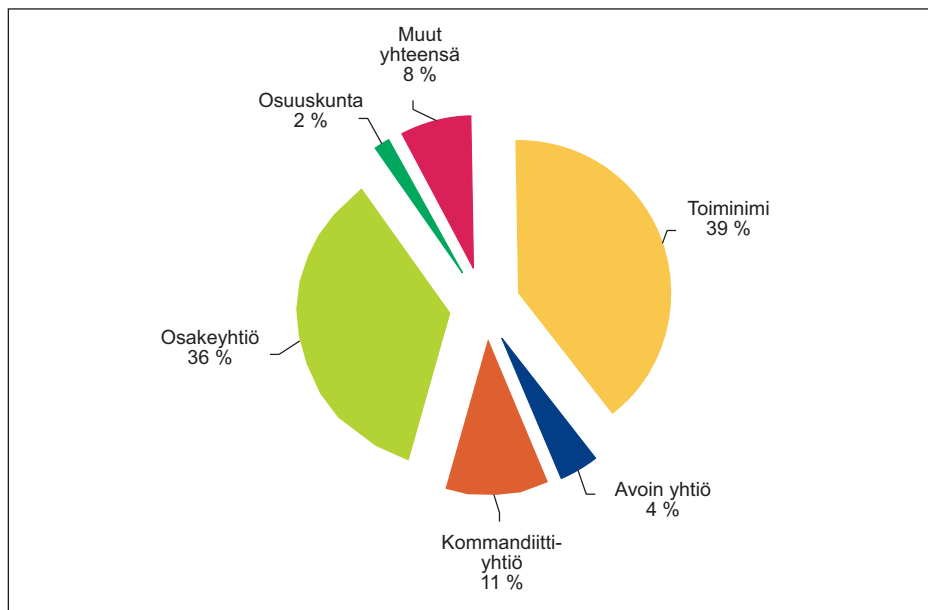
Etelä-Pohjanmaan yrityskenttä on vahvasti pienyritysvaltainen (Taulukko 3). Suuriksi luokiteltavia yrityksiä (vähintään 250 työntekijää) on maakunnassa vain kourallinen, 0,1 % yrityskannasta. Suurten yritysten suhteellinen painoarvo on luonnollisesti niiden lukumäärää suurempi. Suuret yritykset työllistävät yhdessä lähes 3500 henkeä, ja niiden osuus maakunnan yritysten liikevaihdosta on lähes 10 %. Pienillä, alle 50 työntekijän yrityksillä on kuitenkin Etelä-Pohjanmaalla suurempi merkitys kuin Suomessa keskimäärin. Maakunnan pienten yritysten osuus henkilöstöstä on lähes 69 %, kun vastaavassa osuus koko maassa on 58 %. Etenkin mikroyritysten (<10 työntekijää) osuus henkilöstöstä on suhteessa suurempi Etelä-Pohjanmaalla kuin muualla Suomessa. Mikroyritykset työllistävät vuosityöllisyydellä mitattuna maakunnassa noin 16 250 henkilöä, ja niiden osuus henkilöstöstä on 40 %. Mikroyritysten suuri osuus henkilöstöstä saattaa selittyä maakunnan kulttuurisilla piirteillä, mutta voi myös heijastaa suurten yritysten suhteellisen pientä määrää.

Taulukko 3. Yritykset Etelä-Pohjanmaalla henkilöstön suuruusluokittain 2005.
(Lähde: Tilastokeskus.)

Yrityskoko	Yrityksiä, lkm	Osuus yrityksistä, %	Osuus henkilöstöstä, %	Osuus liikevaihdosta, %
Pienet yritykset alle 50 työntekijää	10 840	99,0	68,7	62,4
- alle 2 työntekijää	6 917	63,2	10,5	9,2
- 2 - 9 työntekijää	3 286	30,0	29,5	26,5
- 10 - 49 työntekijää	637	5,8	28,8	26,7
Keskisuuret yritykset 50 - 249 työntekijää	96	0,9	22,7	27,8
Suuret yritykset vähintään 250 työntekijää	10	0,1	8,6	9,7
Yhteensä	10 946	100	100	100

Yritysten oikeudelliset muodot Etelä-Pohjanmaalla (Kuvio 3) poikkeavat hieman koko maan profilista. Osakeyhtiöiden osuus yritystoimipaikoista (36 %) on Etelä-Pohjanmaalla pienempi kuin koko maassa keskimäärin (44 %) vuoden 2005 lukujen perusteella. Osakeyhtiöiden vähäisempi suosio voi selittyä maakunnan pienyritysvaltaisuudella. Osakeyhtiölain muutos vuonna 2006 on sittemmin saattanut lisätä osakeyhtiömuodon suosiota.

Osuuskunnat, kommandiittiyhtiöt ja avoimet yhtiöt ovat vuoden 2005 tilastojen valossa hieman yleisempiä kuin maassa keskimäärin. Suurin ero on kuitenkin luokassa muut, johon kuuluu Etelä-Pohjanmaalla noin 8 % toimipaikoista. Koko maassa vastaavaa osuus on 1,6 %. Ero saattaa selittyä yleistä tasoa aktiivisemmalla kylä- ja yhdistystoiminnalla, sillä aatteelliset yhdistykset, jotka maksavat palkkaa tai joilla on arvonlisäverovelvollista toimintaa, kirjautuvat yritys- ja toimipaikkarekisteriin.

Kuvio 3. Yritystoimipaikat Etelä-Pohjanmaalla oikeudellisen muodon mukaan 2005. (Lähde: Tilastokeskus.)

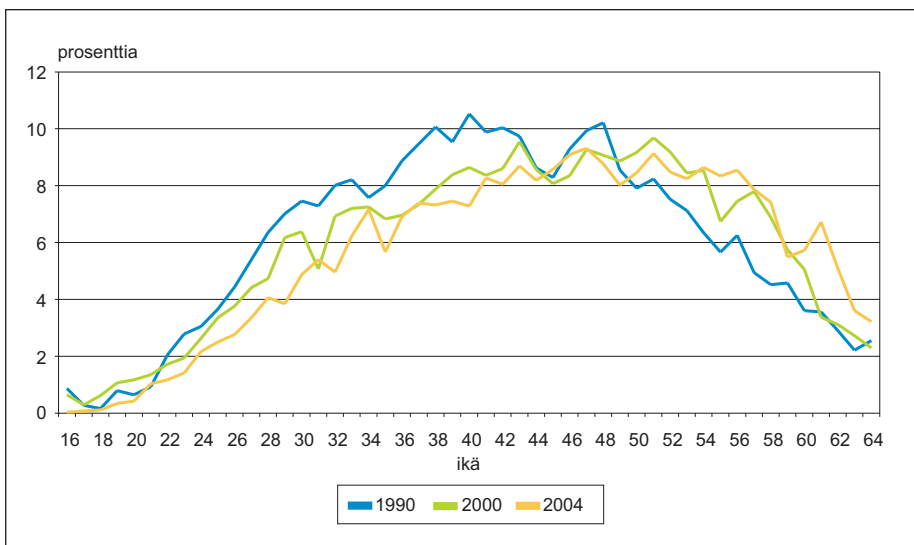
2.2 Yrittäjät

Yrittäjiksi määritellään 15–74 -vuotiaat henkilöt, joilla on vuoden viimeisellä viikolla voimassa oleva yrittäjäeläkevakuutus, ja joiden yrittäjätulot ovat suuremmat kuin mahdolliset palkkatulot.

Yrittäjäintensiteetti koko väestöstä

Yrittäjäintensiteetti kuvaa yrittäjänä toimivien suhteellista osuutta koko väestöön. Seuraavissa kolmessa kuviossa on vertailtu (1) Etelä-Pohjanmaan yrittäjäintensiteettiä vuosina 1990, 2000 sekä 2004 ja (2) vertailtu sitä koko Suomen yrittäjäintensiteettiin vuonna 2004 sekä (3) vertailtu Etelä-Pohjanmaan osalta miesten ja naisten yrittäjäintensiteettiä. Yrittäjäintensiteetti on laskettu eri ikäisille aina 16 ikävuodesta 64 ikävuoteen saakka. Yrittäjänä toimiviin ei ole laskettu mukaan maatalousyrittäjiä.

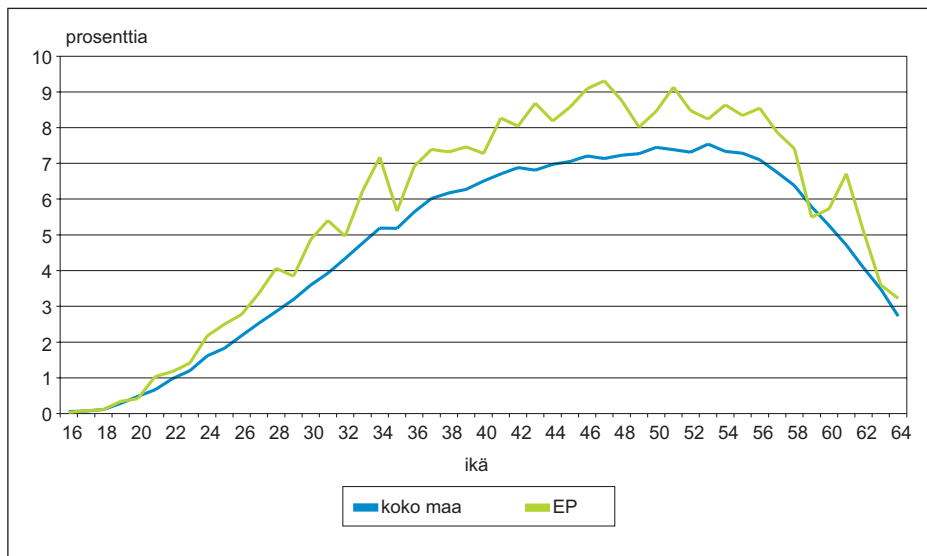
Ensimmäisessä kuviossa on kuvattu kolmena eri ajankohtana, missä määrin eri ikäisistä toimi Etelä-Pohjanmaalla yrittäjänä. Vertailuvuodet ovat 1990, 2000 sekä 2004. Kuviosta käy ilmi, että vuonna 1990 yrittäjätensiteetti on ollut korkeampi kahteen muuhun vertailuajankohtaan nähden aina 49-vuotiaisiin saakka. Vastaavasti vuonna 2004 yrittäjätensiteetti on ollut kolmesta vertailuajankohdasta korkein yli 54-vuotiaiden osalta. 2000-luvulta lähtien yrittäjien keski-ikä on noussut nopeasti ja yli 55-vuotiaiden yrittäjien osuus koko yrittäjäkunnasta kasvanut. Toisaalta yrittäjäksi ryhdytään nykyään myös vanhempana. Vuonna 1990 yrittäjätensiteetti oli korkein 40-vuotiailla ja vuonna 2004 46-vuotiailla. Kokonaisuutena yrittäjätensiteetti vuodesta 1990 vuoteen 2004 on laskenut 6 prosentista 5,6 prosenttiin. Ero ei ole niin suuri nuorissa, mutta ns. aktiivisen yrittäjäksi ryhtymisiän eli tässä tapauksessa 36–42 ikävuosien välillä yrittäjätensiteetti on selkeästi matalampi vuonna 2004 kuin vuonna 1990. Tähän vaikuttaa ainakin se, että palkkatyötä on ollut viime vuosina hyvin tarjolla ja ainakin ns. pakkoyrittäjyyden osuus on vähentynyt. Todennäköisesti trendi tästä eteenpäin on se, että yrittäjätensiteetti edelleen laskee keski-ikäisillä ja nousee yli 55-vuotiailla. Tulevaisuudessa palkkatyötä on entistä enemmän tarjolla, kun suuret ikäluokat jäävät eläkkeelle ja tämä vähentää edelleen yrittäjien osuutta keski-ikäisissä. Toisaalta monia työsuhteita muutetaan yrittäjöpohjaisiksi, koska yritykset koosta riippumatta haluavat mieluummin ostaa työsuorituksia ostopalveluina toisilta yrittäjiltä kuin palkata lisää omaa työvoimaa. Tämä kehityssuunta toisaalta lisää jonkin verran yrittäjyyttä.

Kuvio 4. Yrittäjätensiteetti Etelä-Pohjanmaalla vuosina 1990, 2000 sekä 2004. (Lähde: Tilastokeskus.)

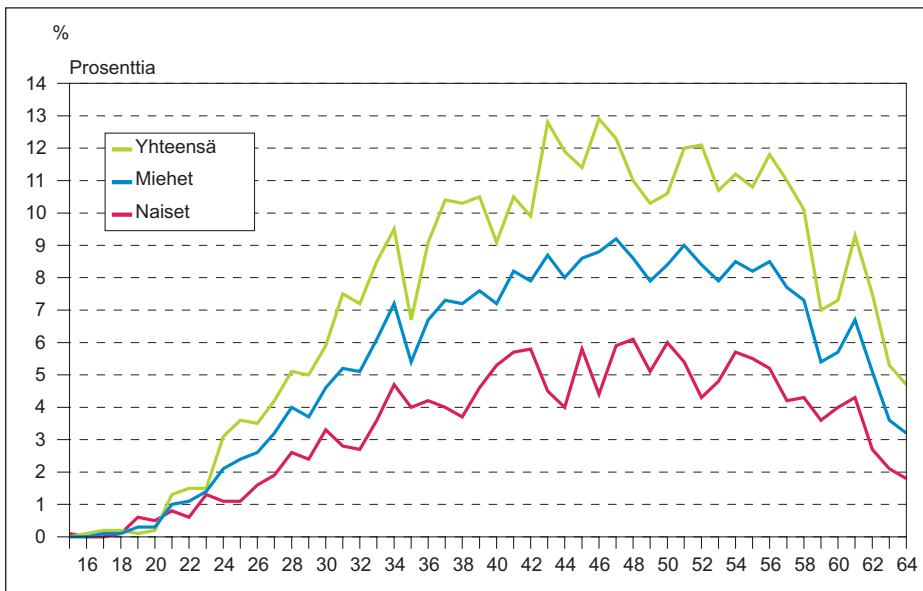
Toisessa yrittäjätensiteettikuviossa (Kuvio 5) on vertailtu Etelä-Pohjanmaan ja Suomen keskimääräistä yrittäjätensiteettiä vuonna 2004. Etelä-Pohjanmaalla lähestulkoon kaiken ikäisissä yrittäjätensiteetti on korkeampi kuin Suomessa keskimäärin. Suurimmillaan ero Etelä-Pohjanmaan hyväksi on 47-vuotiaiden kohdalla, missä Etelä-Pohjanmaalla

yrittäjänä toimien osuus on yli 9 %, kun se koko maassa on hieman yli 7 %. Kaikkiaan ero Etelä-Pohjanmaan hyväksi ei ole niin suuri nuorten tai yli 57-vuotiaiden yrittäjien kohdalla, mutta ns. aktiiviyrittäjäikähaarukassa 37–57 ero on selvä. Vuonna 2004 keskimääräinen yrittäjäintensiteetti Etelä-Pohjanmaalla oli 5,6 %, kun se koko Suomessa oli 4,7 %. Vuonna 1990 koko Suomessa yrittäjäintensiteetti oli 5 %, kun se Etelä-Pohjanmaalla oli 6 %.

Kuvio 5. Yrittäjäintensiteetti Etelä-Pohjanmaalla ja Suomessa keskimäärin vuonna 2004. (Lähde: Tilastokeskus.)

Kuviossa 6 on vertailtu miesten ja naisten yrittäjäintensiteettiä Etelä-Pohjanmaalla vuonna 2004. Ero on hyvin selvä miesten eduksi. 46-vuotiailla miehillä yrittäjäintensiteetti on jopa 13 %, kun naisilla intensiteetti on korkeimmillaan 6 % (47-vuotiaista). Ero miesten ja naisten välillä kasvaa erityisesti aktiivisen yrittäjäksi ryhtymisiän aikana eli tässä 36 ikävuodesta ja jatkuu aina 57 ikävuoteen saakka. Suurimmillaan ero on 44 vuoden iässä, jolloin miesten ja naisten välinen ero yrittäjäintensiteetissä on 9 %. Ennen 30 ikävuotta ja toisaalta 58 ikävuoden jälkeen miesten ja naisten erot eivät ole niin suuret. 30-ikävuoden jälkeen naiset jäävät jälkeen paljolti myös perheenperustamissyistä johtuen. Tulevaisuuden arviona on, että yrittäjäjoukon eläköitymisen johdosta suurehko määrä myyntiin tulevia yrityksiä madaltaa erityisesti naisten ja nuorten kynnystä yrittäjäksi ryhtymiseen.

Kuvio 6. Miesten ja naisten yrittäjätensiteetti Etelä-Pohjanmaalla vuonna 2004. (Lähde: Tilastokeskus.)

Yrittäjien määrä ja osuus työllisistä

Yrittäjien lukumäärä on laskenut Etelä-Pohjanmaalla vuosina 1990–2004. Vuonna 2004 yrittäjiä on Tilastokeskuksen mukaan 13827 kpl, mikä on 40 % vähemmän kuin vuonna 1990. Samana aikana vuosittaista laskua on ollut myös koko maan luvuissa, mutta laskua on ollut vain 29 %. Vastaavasti työllisten määrä on Etelä-Pohjanmaalla vuosina 1990–2004 laskenut 9 % (koko maan arvo on 3 %).

Yrittäjien osuus työllisistä on Etelä-Pohjanmaalla vuosina 1990–2004 laskenut 26,7 %:sta 17,5 %:iin eli laskua on ollut 35 %. Koko maan arvot ovat vastaavana aikana laskeneet 14,1 %:sta 10,4 %:iin eli laskua on ollut 26 %.

Sekä yrittäjien määrän että yrittäjien osuuden työllisistä suhteen Etelä-Pohjanmaan luvut ovat lähestyneet valtakunnan keskiarvoa viimeisten 15 vuoden ajan. 2004 lukujen valossa Etelä-Pohjanmaalla on yrittäjien osuus työllisistä kuitenkin edelleen 1,7-kertainen valtakunnan keskiarvoon nähden. Eroa voidaan pitää merkittävänä.

Tarkasteltaessa yrittäjien ja palkansaajien lukumäärien kehitystä toimialoittain vuosina 1990 ja 2004 saadaan Tilastokeskuksen mukaan seuraavat suhteelliset muutokset.

Taulukko 4. Yrittäjien ja palkansaajien lukumäärän suhteellinen muutos vuodesta 1990 vuoteen 2004. (Lähde: Tilastokeskus.)

Toimiala	Etelä-Pohjanmaa	Koko maa
Maa-, riista-, metsä- ja kalatal.	-54 %	-55 %
Kaivost.ja louhinta	-29 %	-33 %
Teollisuus	-31 %	-28 %
Sähkö-, kaasu- ja vesih.	0 %	0 %
Rakentaminen	-4 %	-1 %
Kauppa-, maj.- ja ravit.toim.	-28 %	-23 %
Kulj., varast.ja tietoliik.	-22 %	-20 %
Rah.-, vak.ym toiminta	22367 %	112395 %
Yht.kunn. palv.	-24 %	-20 %
Toimiala tuntematon	12 %	6 %

Toimialoitain tarkasteltuna kehitys on Etelä-Pohjanmaalla pääsääntöisesti noudattanut koko maan arvoa. Suhteellisesti suurimmat poikkeamat ovat rahoitus, vakuutus ym. toiminnan koko maata hitaampi kasvu, tuntemattoman toimialan merkittävämpi kasvu ja kauppa-, majoitus- ja ravitsemustoiminnan osuuden koko maata voimakkaampi heikkeneminen.

Yrittäjien koulutusaste on Etelä-Pohjanmaalla koko maata alhaisempi. Opistoaste tai korkeampi koulutus oli Etelä-Pohjanmaalla 19 % yrittäjistä (koko maa 24 %). Yrittäjien koulutusaste Etelä-Pohjanmaalla ja koko maassa selviää taulukosta 5.

Taulukko 5. Yrittäjien koulutusaste Etelä-Pohjanmaalla ja koko maassa 2004. (Lähde: Tilastokeskus.)

Koulutusaste	Etelä-Pohjanmaa	Koko maa
Ei perusasteen jälkeistä koulutusta tai tuntematon	29 %	28 %
Toinen aste	52 %	48 %
Opistoaste	14 %	14 %
Alempi kork.koul. ja amm. korkea-aste	3 %	5 %
Ylempi korkeakouluaste	2 %	5 %
Tutkijakoulutusaste	0 %	0 %
Yhteensä	100 %	100 %

Lukujen pohjalta voidaan olettaa, että maakunnassa on pitkät perinteet vahvassa toisen ja opistoasteen koulutuksessa. Ammattikorkeakoulutuksella ja siitä ylemmällä koulutuksella näyttäisi olevan merkittäviä haasteita nostaa yrittäjien koulutusastetta Etelä-Pohjanmaalla. Akateemisen yrittäjyyden osuus Etelä-Pohjanmaalla on erittäin pieni. Lisäksi Etelä-Pohjanmaalla voidaan todeta, että yrittäjien koulutusaste laskee sijaintiseudun etäisyyden kasvaessa maakuntakeskukseen.

Eurostatin (2004) työvoimaselvityksen mukaan naisten osuus yrittäjistä on Suomessa EU-maiden korkein (pl. maatalous). Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen 2005 mukaan naisyrittäjät ovat nuorempia ja koulutetumpia kuin miesyrittäjät. Naisten osuus yrittäjistä on Tilastokeskuksen mukaan Etelä-Pohjanmaalla samalla tasolla kuin koko maassa. Vuonna 2004 oli naisten osuus yrittäjistä Etelä-Pohjanmaalla 32 % ja koko maassa 35 %. Verrattaessa lukuja vuoteen 2001 voidaan todeta, että koko maan osalta luku on pysynyt samana ja Etelä-Pohjanmaalla laskenut 1 %. Lasku on ajoittunut vuosille 2003–2004.

3 YRITYSTEN LAATU

Yritysten laatua tarkastellaan tässä katsauksessa seuraavilla mittareilla: kasvuyritykset, yritysten kansainvälistymisaste, yritysten innovatiivisuus ja T&K-panostukset, yritysten tuottavuus ja yritysten investoinnit.

3.1 Kasvuyritykset

Tässä yhteydessä kuvataan eteläpohjalaisten pk-yritysten kasvuhaluja sekä nopean kasvun yritysten osuutta yrityskannasta. Eteläpohjalaista kasvuyrittäjyyttä tarkastellaan myös luvussa 4.2, missä esitellään tuoreen kasvututkimuksen tuloksia.

Pk-yritysten kasvuhalu

Pk-yritysten kasvuhaluun liittyvät tulokset ovat juuri ilmestyneestä Suomen Yrittäjien ja Finnveran toteuttamasta Pk-yritysbarometrissa 1/2007. Taulukossa 6 on kuvattu, missä määrin Etelä-Pohjanmaalla ja koko maassa on eriaisteisia kasvuhaluja omaavia yrityksiä. Etelä-Pohjanmaalla on suhteellisesti kolme prosenttiyksikköä vähemmän voimakkaasti kasvuhaluisia pk-yrityksiä kuin koko maassa keskimäärin. Kaikkiaan voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan kasvavia pk-yrityksiä on Etelä-Pohjanmaalla yhteensä 45 % ja koko maassa 49 % eli esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla 55 %:lla yrityksistä ei ole minäkäänlaisia kasvuhaluja positiivisista suhdanneodotuksista huolimatta. Verrattaessa lukuja vuodesta 1998 lähtien kasvuhalut ovat Etelä-Pohjanmaalla olleet korkeimmillaan vuosina 2003–2004, jolloin Etelä-Pohjanmaalla kasvuhaluja oli korkeimmillaan jopa 60 prosentilla yrityksistä eli peräti 15 prosenttiyksikköä korkeampi kuin tuoreimmassa barometrissa. Vuosina 2003–2004 kasvuhalut olivat Etelä-Pohjanmaalla jopa muuta Suomea korkeammat, mutta kolmessa viimeisimmässä barometrissa koko maassa pk-yritysten kasvuhalu on ollut muutamaa prosenttiyksikköä korkeampi kuin Etelä-Pohjanmaalla.

Taulukko 6. Pk-yritysten kasvuhaluisuus. (Lähde: Pk-yritysbarometri 1/2007.)

	Koko maa % n=3782	Etelä-Pohjanmaa % n=225
Olemme voimakkaasti kasvuhaluinen	9	6
Pyrimme kasvamaan mahdollisuuksien mukaan	40	39
Pyrimme säilyttämään asemamme	34	39
Yrityksellämme ei ole kasvutavoitteita	16	14
Toiminta loppuu seuraavan vuoden aikana	2	2

Pk-yritysbarometrin kasvuhalu koskeva kysymys ei erittele sen tarkemmin, tarkoitetaanko kasvuhalulla liikevaihdon kasvua, henkilöstön lisäystä, markkina-alueiden laajentamista jne. Monesti yritykset ovat valmiimpia liikevaihdon kasvattamiseen kuin henkilöstön kasvattamiseen, ja tästä syystä entistä useampi kasvuyritys päätyy hankkimaan kasvuun tarvittavan lisäkapasiteetin verkostoitumalla muiden yritysten kanssa (ulkoisen kasvu). Barometrissa tiedusteltiin kahdella kysymyksellä työllistämisen esteitä sekä kasvun kannusteita. Eteläpohjalaiset yritykset pitävät suurimpina työllistämisen esteinä työn sivukuluja, työvoiman saatavuutta sekä kysynnän epävakaisuutta. Edelleen yritysten ja yrittäjien verotuksen kehittämistä sekä työnantajan sopimusriskin alentamista työllistämisen helpottamiseksi eteläpohjalaiset pk-yritykset pitävät kahtena tärkeimpänä keinona yritysten kasvun kannustamiseksi. Juuri edellä mainitut seikat ovat johtaneet ja johtavat edelleen tulevaisuudessa entistä useammin pk-yrityksen valitsemaan ulkoisen kasvun sisäisen kasvun sijaan.

Nopean kasvun yritykset

Kauppa- ja teollisuusministeriön tekemän kartoituksen mukaan vuosina 1999–2000 toimintansa aloittaneista 43 669:stä yrityksestä oli 939 ns. nopean kasvun yritystä vuonna 2004 koko Suomen tasolla. Nopean kasvun yritysten osuus oli kaikista yrityksistä 2,15 %. KTM:n käyttämän määritelmän mukaan nopean kasvun yritys määritellään yritykseksi, jonka palkkasummien keskimääräinen vuosittainen kasvu on vähintään 20 % vuosina 2001–2004 ja yrityksen piti työllistää vähintään 10 henkilöä. Uudenmaan osuus nopean kasvun yrityksistä on 35 % ja kasvuyritysten työllisyydestä lähes 40 % (Taulukko 7). Etelä-Pohjanmaalla tänä ajankohtana oli 32 nopean kasvun yritystä, mikä vastaa 3,4 prosenttia Suomen nopean kasvun yritysten määrästä, mutta vain 1,8 prosenttia nopean kasvun yritysten yhteensä työllistämistä työntekijöistä. Nopean kasvun yritysten määrällisessä tilastossa Etelä-Pohjanmaa on kahdeksantena maakunnista. Sijoittumista voidaan pitää hyvänä ottaen huomioon, että tuloksissa huomioitiin vain yli 10 työntekijän yritykset. Uudellamaalla esimerkiksi on suurempien yritysten yhtiöittämisen seurauksena jo perustamisvaiheessa suurempia yrityksiä, kun taas Etelä-Pohjanmaalla nopean kasvun yritykset yleensä joutuvat ponnistamaan pienemmästä lähtökoosta. (KTM:n yrittäjyyskatsaus 2006)

Taulukko 7. Nopean kasvun yritykset ja henkilöstö maakunnittain v. 2004 (Lähde: KTM:n yrittäjyyskatsaus).

Maakunta	Nopean kasvun yritykset 2004, lkm	Osuus kasvuyritysten määrästä, %	Kasvuyritysten henkilöstö, lkm	Osuus kasvuyritysten henkilöstöstä, %
Uusimaa	329	35,0	16625	39,6
Varsinais-Suomi	82	8,7	2464	5,9
Pohjois-Pohjanmaa	75	8,0	2565	6,1
Pirkanmaa	67	7,1	3718	8,9
Pohjois-Savo	44	4,7	1842	4,4
Keski-Suomi	43	4,6	1875	4,5
Pohjanmaa	39	4,2	1303	3,1
Etelä-Pohjanmaa	32	3,4	764	1,8
Päijät-Häme	31	3,3	1161	2,8
Kymenlaakso	26	2,8	662	1,6
Lappi	26	2,8	902	2,1
Kanta-Häme	22	2,3	2070	4,9
Etelä-Savo	20	2,1	471	1,1
Pohjois-Karjala	19	2,0	663	1,6
Satakunta	19	2,0	1123	2,7
Itä-Uusimaa	18	1,9	598	1,4
Keski-Pohjanmaa	15	1,6	977	2,3
Etelä-Karjala	14	1,5	860	2,0
Kainuu	7	0,7	1084	2,6
Ahvenanmaa	3	0,3	38	0,1
Tuntematon	8	0,9	194	0,5
Yhteensä	939	100,0	41959	100,0

Taulukossa 8 on kuvattu, mikä oli vuonna 2004 nopean kasvun yritysten osuus kaikista vuonna 1999–2000 perustetuista yrityksistä. Kärjessä on Pohjanmaan maakunta. Myös tässä tilastossa Etelä-Pohjanmaa on kahdeksantena. Nopean kasvun yritysten osuus oli 2,12 % kaikista kyseisenä ajankohtana perustetuista yrityksistä. Tämä on lähestulkoon saman verran, kun koko maassa keskimäärin (2,15 %). Eteläpohjalaiset nopean kasvun yritykset työllistivät keskimäärin 24 työntekijää. Työllisyysvaikutukset näillä yrityksillä ovat suuret. (KTM:n Yrittäjyyskatsaus 2006)

Taulukko 8. *Maakuntien nopean kasvun yritykset: suhteellinen osuus ja keskokoko v. 2004 (Lähde: KTM:n Yrittäjyyskatsaus 2006).*

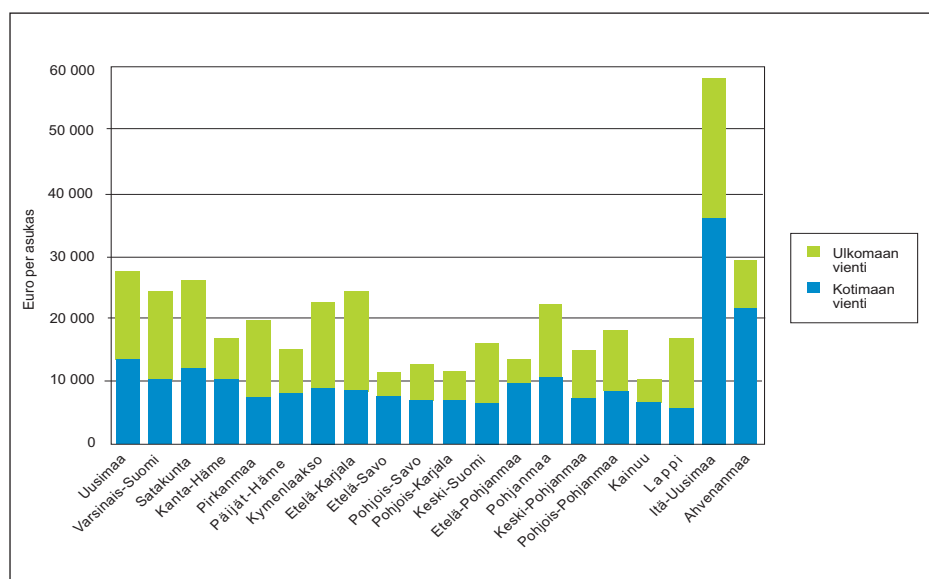
Maakunta	Nopean kasvun yritykset/kaikki 1999-2000 aloittaneet, %	Keskim. henkilöstö kasvuyrityksissä 2004, lkm
Pohjanmaa	3,14	33
Pohjois-Pohjanmaa	3,08	34
Keski-Pohjanmaa	2,85	65
Pohjois-Savo	2,75	42
Uusimaa	2,24	51
Keski-Suomi	2,19	44
Varsinais-Suomi	2,15	30
Etelä-Pohjanmaa	2,12	24
Kymenlaakso	2,09	26
Itä-Uusimaa	2,02	33
Pohjois-Karjala	1,97	35
Lappi	1,88	35
Päijät-Häme	1,87	38
Kanta-Häme	1,81	94
Etelä-Savo	1,77	24
Pirkanmaa	1,74	56
Etelä-Karjala	1,61	61
Kainuu	1,36	155
Satakunta	1,09	59
Ahvenanmaa	1,02	13
Yhteensä	2,15	45

3.2 Yritysten kansainvälistymisaste

Etelä-Pohjanmaalla on muuhun Suomeen verrattuna poikkeuksellisen vahvasti alkutuotantovaltainen elinkeinorakenne sekä runsaasti pieniä ja keskisuuria yrityksiä, joiden kansainvälistymisaste on maan keskiarvoa heikompi. Tilastokeskuksen mukaan eteläpohjalaisten yritysten lukumäärä on 4,2 % koko maan yrityskannasta, niiden osuus maamme kokonaistuotannosta on 2,7 %, viennistä taas ainoastaan 1,3 %. Koko maan tasolla nykyiset noin 7000 tuotannollista vientiyritystä (yrityksellä vientiä vuositasolla vähintään 16.000 euroa) muodostavat noin 3 % koko yrityskannasta (230 000), Etelä-Pohjanmaan vastaavat noin 270 vientiyritystä taas noin 2,7 % alueen yrityksistä (n. 10 000). Näiden

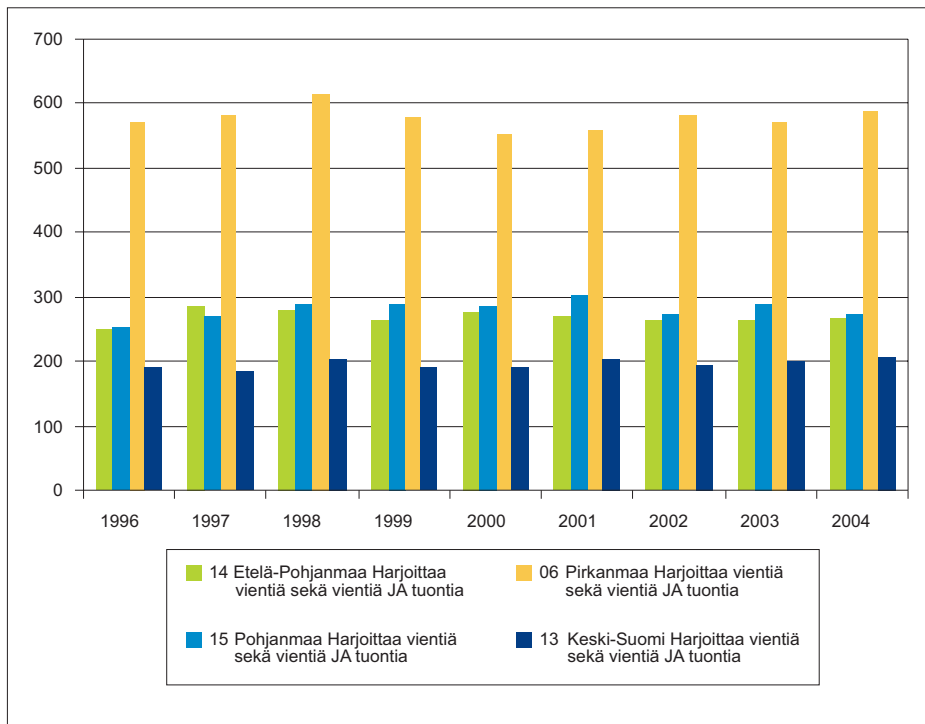
lukujen valossa yritysten vientiä ja vientivalmiuksia olisi siis pyrittävä kehittämään jopa keskimääräistä voimakkaammin, jos muun maan kehityksessä halutaan pysyä mukana.

Etelä-Pohjanmaan suora ulkomaanvienti on asukasta kohti laskettuna erittäin vaatimattomalla tasolla, alle 4000 euroa/asukas/v, käytännössä maakunta jakaa valtakunnan tasolla viimeisen sijan Etelä-Savon ja Kainuun kanssa (Kuvio 7). Maakunnasta myydään huomattavasti enemmän tavaroita muualle Suomeen ns. kotimaan vientinä (vientinä Etelä-Pohjanmaalta muihin maakuntiin). Kun tämä kotimaan vienti lisätään varsinaiseen suoraan ulkomaan vientiin, jättää Etelä-Pohjanmaa taakseen Kainuun ja Etelä-Savon lisäksi myös Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan, mutta jää edelleen lähimpien naapurimaakuntien Keski-Suomen ja Pohjanmaan ja jopa Keski-Pohjanmaan taakse.

Kuvio 7. Kotimaan ja ulkomaan vienti maakunnittain vuonna 2002. (Lähde: Tilastokeskus.)

Kun Etelä-Pohjanmaan vientiyritysten lukumäärää tai prosenttiosuutta verrataan lähimpiin naapurimaakuntiin, Pohjanmaahan, Keski-Suomeen ja Pirkanmaahan, voidaan havaita, että Etelä-Pohjanmaan tilanne ei tässä suhteessa ole kokonaisuudessaan merkittävästi huonompi kuin naapurimaakuntien. Kun tarkastellaan yrityksiä, jotka harjoittavat sekä vientiä että tuontia, tilanne yritysten lukumäärän osalta on Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan välillä varsin tasainen siten, että Pohjanmaa on hieman Etelä-Pohjanmaata edellä Pirkanmaan ollessa tällä mittarilla selvä ykkönen (Kuvio 8).

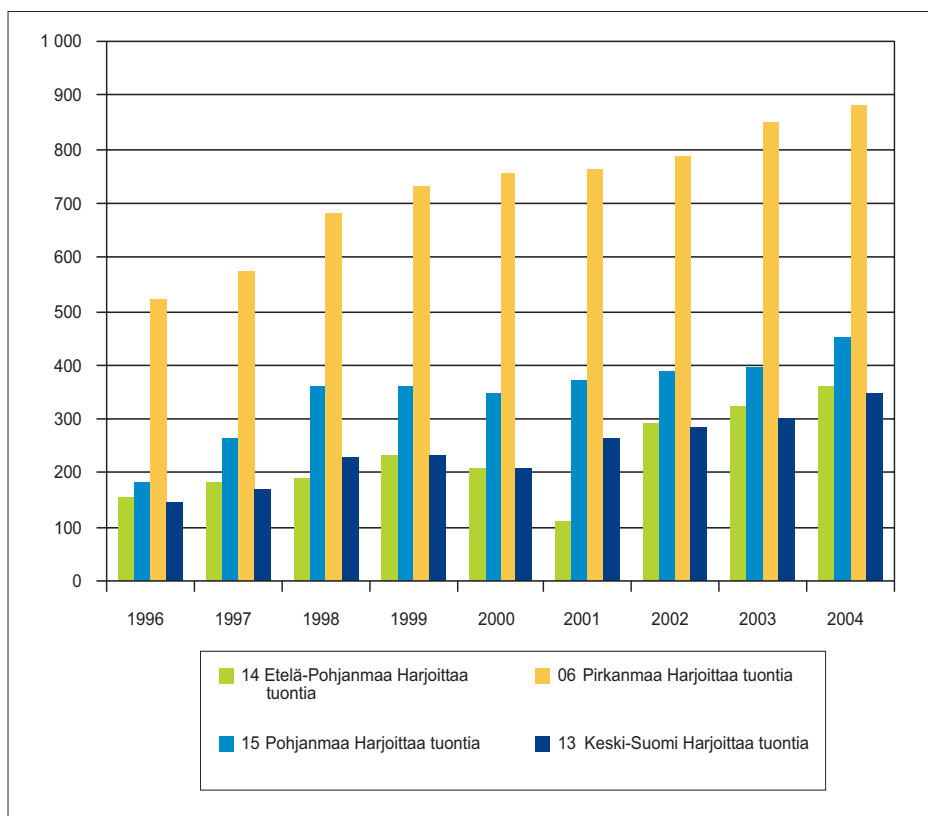
Kuvio 8. Vientiä sekä vientiä ja tuontia harjoittavat yritykset, lkm. (Lähde: Tilastokeskus.)

Tuonnin osalta tilanne Etelä-Pohjanmaalla on hyvin samankaltainen kuin viennissä. Tuontiyrityksiä on maakunnassamme runsaat 350, suurin piirtein sama määrä kuin Keski-Suomessa. Pohjanmaalla tuontiyrityksiä on noin 450, Pirkanmaalla vajaat 900 (Kuvio 9).

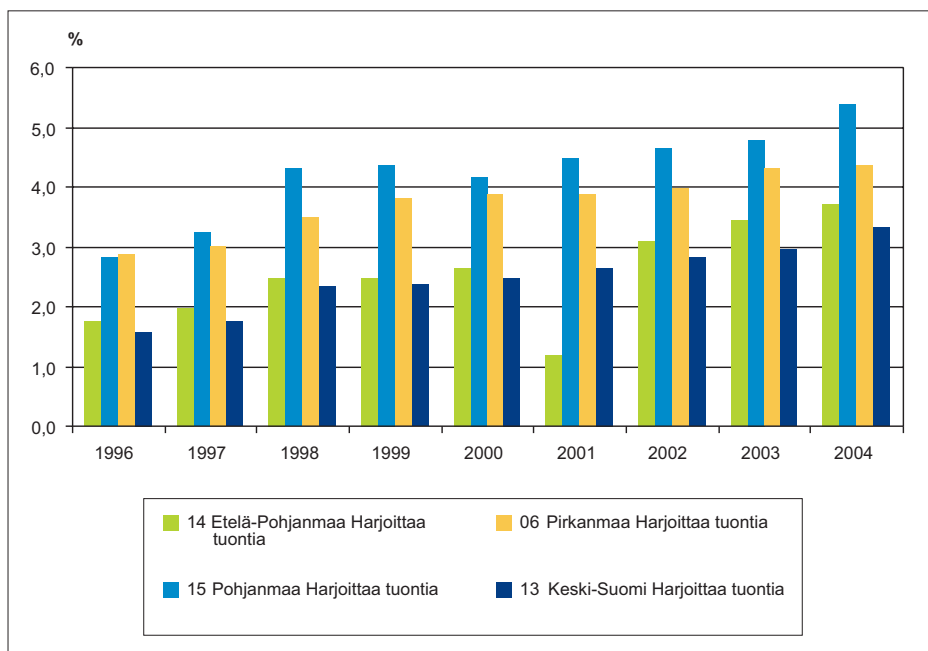
Tuontiyritysten osuus kaikista Etelä-Pohjanmaan yrityksistä on noin 3,7 %, kun se Pirkanmaalla on noin 4,3 % ja Pohjanmaalla lähes 5,5 %. Keski-Suomessa tuontiyritysten osuus koko yrityskannasta on noin 3,3 % (Kuvio 10).

Tuonnin osalta on merkillepantavaa, että tuontiyritysten lukumäärä ja osuus näyttäisi kaikissa vertailuissa maakunnissa olevan tasaisessa kasvussa. Vientiyritysten määrissä taas selvää muutostrendiä ei ole havaittavissa, vaan niiden lukumäärät ja osuudet näyttäisivät kaikissa maakunnissa vakiintuneen tietylle tasolle.

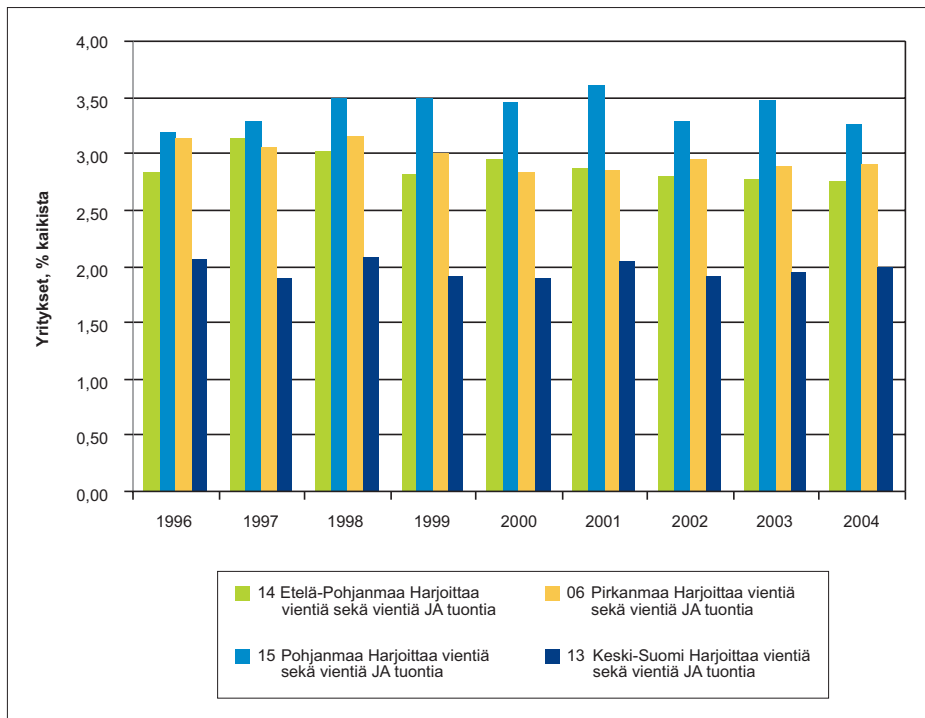
Kun tarkastellaan vientiä sekä vientiä ja tuontia harjoittavien yritysten prosenttiosuutta kaikista yrityksistä, on Pohjanmaa selvä ykkönen, tällä mittarilla se ylittää jopa varsin selvästi yli valtakunnallisen keskiarvon. Etelä-Pohjanmaa ja Pirkanmaa ovat jokseenkin tasoissa kummankin jäädessä jonkin verran valtakunnallisen keskiarvon, 3 %, alapuolelle (Kuvio 11). Kaikissa näissä vertailuissa Keski-Suomi jää viimeiselle sijalle.

Kuvio 9. Tuontiyriyten lukumäärä maakunnittain. (Lähde: Tilastokeskus.)

Kuvio 10. Tuontiyriyten osuus kaikista yrityksistä, %. (Lähde: Tilastokeskus.)

Kuvio 11. Vientiä sekä vientiä ja tuontia harjoittavat yritykset, % kaikista. (Lähde: Tilastokeskus.)

Tilastojen valossa Etelä-Pohjanmaan tilanne näyttää heikoimmalta, kun tarkastelun kohteeksi otetaan viennin arvo ja sen osuus koko maan viennin arvosta (Taulukko 9). Tällä mittarilla mitattuna Etelä-Pohjanmaa jää noin 1,3 %:n osuudellaan selvästi jälkeen sekä Pohjanmaasta että Keski-Suomesta, joiden molempien osuus koko maan viennistä on lähes 5 % eli melkein nelinkertainen Etelä-Pohjanmaahan verrattuna. Verrattaessa viennin arvoa vientiyritysten määrään voidaan myös havaita, että Etelä-Pohjanmaan yrityskohtainen vienti on arvoltaan selvästi pienempää kuin Pohjanmaan tai Keski-Suomen. Ero selittyy todennäköisesti vientiyritysten rakenteella, Pohjanmaalla ja erityisesti Keski-Suomessa on suhteellisesti enemmän vientiä harjoittavia suuryrityksiä.

Taulukko 9. Viennin arvo maakunnittain. (Lähde: Tilastokeskus.)

Teollisuuden (CDE) tuotannon vienti 2000 – 2004 (1000 euroa)							
						Muutos 2000-2004	
ALUE	2000	2001	2002	2003	2004	1 000 €	%
Etelä-Pohjanmaa	679 337	699 236	787 998	688 158	712 941	33 604	4,9
% koko maa	1,29	1,33	1,47	1,37	1,35		
Pohjanmaa	2 483 725	2 248 642	2 481 163	2 638 772	2 618 805	135 080	5,4
% koko maa	4,73	4,26	4,63	5,26	4,94		
Keski-Suomi	2 719 956	2 905 743	2 789 607	2 814 881	2 631 117	-88 839	-3,3
% koko maa	5,18	5,51	5,20	5,61	4,97		
Koko maa	52 555 879	52 763 426	53 614 807	50 137 957	52 990 944		

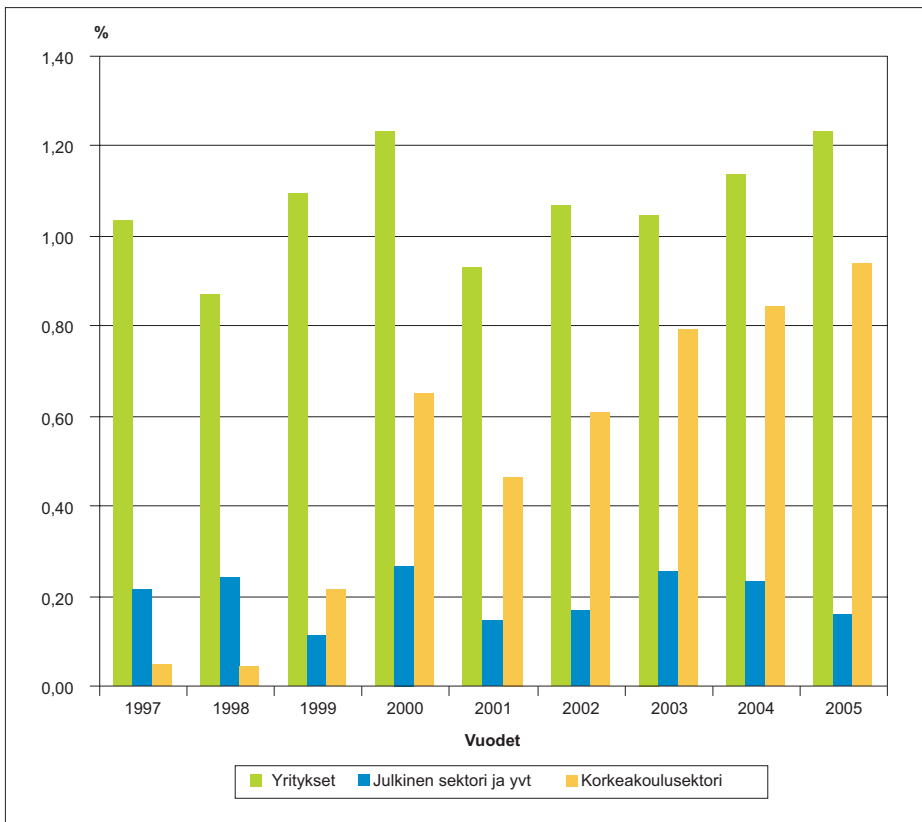
Edellä esitettyjen tilastotietojen perusteella Etelä-Pohjanmaan yritysten viennin ja kansainvälistymisen ongelmat eivät niinkään ole vientiyritysten määrässä tai osuudessa kaikista yrityksistä, vaan pikemminkin viennin pienissä volyymeissa. Vientiyrityksiä Etelä-Pohjanmaalla on lukumääräisesti ja prosentuaalisesti suunnilleen yhtä paljon kuin naapurimaakunnissakin, mutta ne ovat keskimäärin pienempiä, jolloin niiden viennin kokonaisvolyymi jää selvästi jälkeen naapurimaakuntien vastaavista luvuista. Viennin ja kansainvälistymisen edistämiseksi tavoite tulisikin ehkä ennemmin asettaa nykyisten vientiyritysten vientivolyymien kasvattamiseen kuin pelkkään vientiyritysten lukumäärän kasvattamiseen. Tätä ajatusta tukee myös se tosiseikka, että Suomen yritysmaailmassa on muutenkin käynnissä varsin voimakas fuusioitumis- ja yrityskauppakehitys myös pienten ja keskisuurten yritysten keskuudessa. Etelä-Pohjanmaallakin on viime aikoina nähty ja tullaan lähivuosina varmasti yhä enemmän näkemään yrityskauppoja ja yritysten yhteensulautumisia, joissa kaksi nykyistä vientiyritystä yhdistyy yhdeksi, entistä suuremaksi ja vahvemmaksi yhtiöksi, jonka kokonaisviennin volyyymi yhdistymisen ja uusien resurssien kautta todennäköisesti kasvaa.

3.3 Yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminta sekä innovatiivisuus

Yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminta

Koko Suomessa yritysten tutkimus ja kehittämistoiminta painottuu selvästi sähkö- ja elektroniikkateollisuuteen. Vuoden 2005 tilaston mukaan teollisuuden sisällä toimiala edustaa kahta kolmannesta koko teollisuudessa tehdyistä henkilötyövuosista. Vastaavasti kokoluokittain tarkasteltuna tutkimus- ja kehittämistyön määrä painottuu yli 500-hengen yrityksiin, jossa tehdään vastaavasti kaksi kolmannesta kaikesta yritysten tutkimus- ja kehittämistyöstä työvuosilla mitattuna.

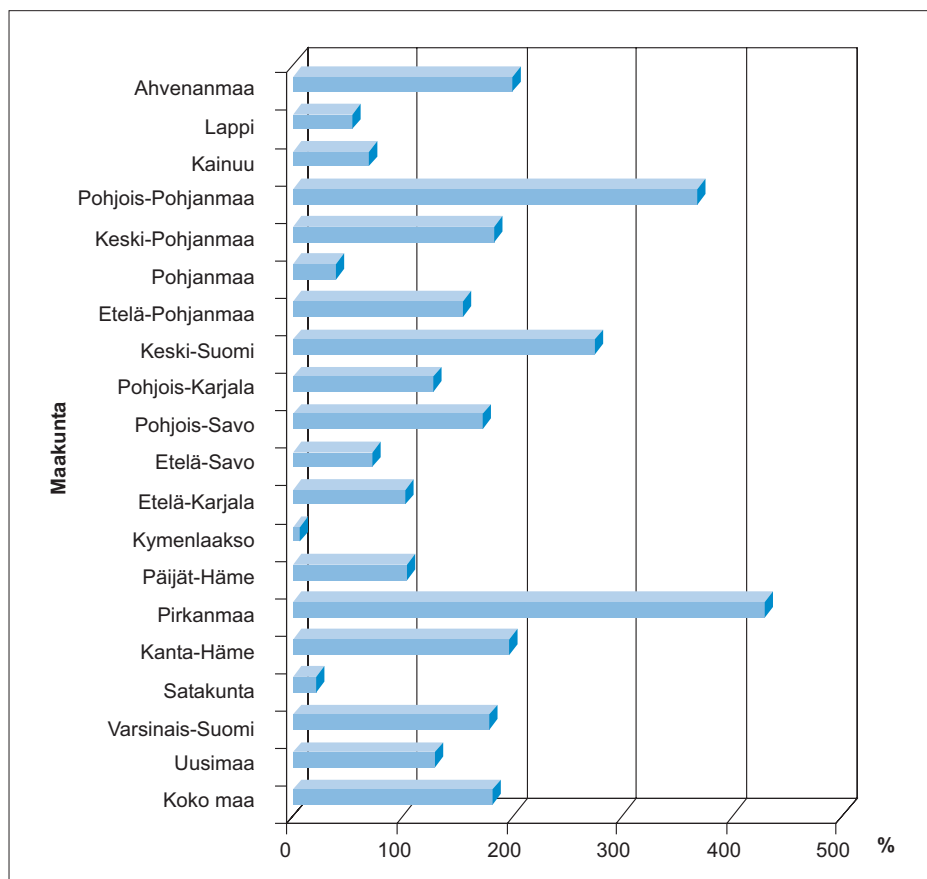
Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden yritysten jälkeen eniten tutkimus- ja kehittämistyötä tehdään tietojenkäsittelypalvelualan yrityksissä. Työvuosien määrä on kuitenkin vain viidenneksen sähkö- ja elektroniikkateollisuuden määrästä. Seuraavaksi aktiivisimpia toimialoja ovat teollisuuden kone- ja laitevalmistus sekä kemikaaleja ja kemiallisia tuotteita valmistava teollisuus.

Kuvio 12. Etelä-Pohjanmaan T&K-henkilöstön osuus koko maan vastaavasta henkilöstöstä. (Lähde: Tilastokeskus.)

Etelä-Pohjanmaalla tutkimushenkilöstöä on yrityksissä vuoden 2005 tilaston mukaan runsas 500 henkilöä. Se on noin 1,2 % koko maan teollisuuden vastaavasta henkilöstöstä (Kuvio 12). Kehityksen suunta on kuitenkin ylöspäin. Henkilötyövuosia tehtiin 281, mikä on alle prosentin koko maan osuudesta. Suhdeluku osoittaa, että päätoimisia tutkimus- ja kehittämistoiminnan henkilöitä on Etelä-Pohjanmaalla vähemmän kuin koko maassa. Väestö- ja yritysosuuteen verrattuna päätoimista tutkimus- ja kehittämistyötä tehdään yrityksissä vähän.

Etelä-Pohjanmaan yritystoiminnan rakenteesta johtuen tutkimus- ja kehittämistoiminnan valtakunnalliset seurantatilastot eivät anna kokonaiskuvaa eteläpohjalaisien yritysten kehittämisaktiivisuudesta. Aktiivisuutta kuvaavat myös suhteelliset muutokset. Kuviossa 13 on analysoitu miten paljon yritysten T&K-kustannukset ovat muuttuneet vuosien 1995–2005 aikana. Maakunnittaiset erot ovat yllättävän suuria. Tutkimus- ja kehittämistoiminta on laajentunut erityisesti Pirkanmaalla, Pohjois-Pohjanmaalla ja Keski-Suomessa. Etelä-Pohjanmaalla toiminnan laajentuminen on, kustannusten perusteella, lähes valtakunnallisen kehityksen mukaista.

Kuvio 13. Yritysten T&K-kustannusten muutos 1995–2005 maakunnittain (%). (Lähde: Tilastokeskus.)³

³ Kuvasta puuttuu Itä-Uusimaa, koska vuoden 2005 tieto ei ole saatavilla

Tarkasteltaessa esimerkiksi Tekesin rahoitustoimintaa ja rahoituksen kohdentumista alueittain (Puurunen & Koponen 2006) voidaan tuottaa kokonaislukuja herkempi mittari alueen aktiivisuuden kuvaamiselle. Koska kehittämistoimintaan haetun rahoituksen suuruus riippuu paljon yritysten koosta, on perusteltua analysoida hankkeiden lukumäärää (ks. Taulukko 10).

Vuoden 2005 tilaston mukaan tutkimus- ja tuotekehitysaktiivisuutta sijoittuu maakuntien välillä keskitasolle. Tutkimushankkeiden toteuttajina on yleensä korkeakoulu- tai tutkimuslaitos, mutta kumppaneina on yleensä yrityksiä. Tuotekehityshankkeet ovat tutkimushankkeita yrityspainotteisempia. Tuotekehityshankkeissa Etelä-Pohjanmaa on keskiarvon yläpuolella eli sijaluvulla seitsemän. Uusien yritysasiakkaiden osalta maakunta sijoittuu jaetulle yhdeksännelle sijalle. Kun tarkastellaan hyväksytyjä rahoitushakemuksia, projektien lukumäärällä mitattuna Etelä-Pohjanmaa sijoittuu 19 maakunnan kesken sijaluvulle 12.

Taulukko 10. Haetun Tekes-rahoituksen alueellinen jakauma 2005. (Lähde: Puurunen & Koponen 2006:11)

	Tutkimus kpl	Tuotekehitys kpl
Uusimaa	567	776
Pirkanmaa	165	221
Pohjois-Pohjanmaa	134	167
Varsinais-Suomi	78	148
Pohjois-Savo	66	67
Keski-Suomi	47	108
Etelä-Karjala	68	30
Pohjanmaa	12	39
Satakunta	23	50
Pohjois-Karjala	20	43
Etelä-Pohjanmaa	19	52
Päijät-Häme	11	50
Etelä-Savo	15	36
Häme	9	38
Lappi	8	32
Kymenlaakso	10	23
Itä-Uusimaa	0	22
Kainuu	10	13
Keski-Pohjanmaa	6	21

Tekesin rahoituksen hallinnollisella tilastolla on omat rajoitteensa. Se ei kuvaa kaikkea yritysten kehittämistoimintaa. Tekesin merkitys yritysten ja yrityksiä lähellä olevan tutkimus- ja tuotekehityksen rahoittajana on kuitenkin suuri. Tästä syystä tilastoa voi pitää kuvaavana.

Yrityksen innovatiivisuus voi koskea tuotteita, tuotantoprosessia, käytettävää teknologiaa, organisaatiota tai markkinoita. Tuotekehityspanostukset tukevat selvästi uusien tuotteiden syntymistä. Tuotannon jalostusarvo on mittari, joka kuvaa yritysorganisaation aikaansaamaa arvonlisäystä tuotteisiin.

Vertailtaessa maakunnittain tutkimus- ja tuotekehitysmenojen osuutta arvonlisäyksestä vuonna 2003, sijoittuu Etelä-Pohjanmaa toiseksi viimeiseksi. Jos puolestaan verrataan muutosta jalostusarvossa vuosien 2003 ja 2004 välillä, maakunnan teollisuus sijoittuu toiseksi parhaaksi koko maassa. (Tekes 2006). Tästä voi tehdä johtopäätöksen, että kehitystyötä tehdään ja positiivisia muutoksia aikaansaadaan, mutta organisoitu päätoiminen tutkimus- ja kehittämistyö on verrattain vähäistä.

Osaamisintensiivisiä liike-elämän palveluja tuottavat yritykset

Osaamisintensiivisiä liike-elämän palveluja tuottavat yritykset eli ns. kibs-yritykset ovat olleet viime vuosina kasvavan huomion kohteena innovaatiotarkasteluissa. Paitsi että kibs-alat ovat itsessään dynaaminen kasvusektori, niillä on merkitystä osaamisen ja innovaatiopotentiaalain kerryttäjinä. Kibs-palvelut ovat parhaimmillaan joustavasti saatavilla oleva, yritysten kehittymistä ja kilpailukykyä edistävä resurssi. Osaamisintensiivisten palvelujen merkitystä korostaa innovaatiokäsitteen laajentuminen myös vähittäisiin esim. verkostoihin ja liiketoimintamalleihin liittyviin parannuksiin. (Saarivirta et al. 2006, Toivonen 2004).

Osaamisintensiivisten liike-elämän palvelujen tarjonta maakunnassa on kasvanut vahvasti vuoden 1995 jälkeen (Taulukko 11). Kasvuprosentit ovat huomattavan suuria kaikilla kibs-aloilla lukuun ottamatta lainopillisia ja taloudellisia palveluja, joita on ollut lukumääräisesti eniten jo 1990-luvun alkupuolella. Kasvua selittänee paitsi ostopalvelujen suosion kasvu myös erikoistuneen osaamisen lisääntynyt merkitys taloudessa. Etelä-Pohjanmaalla kasvu on ollut lukumääräisesti suurinta teknisissä palveluissa, tietojenkäsittelypalveluissa sekä konsultti- ja henkilöstöpalveluissa. Prosentuaalisesti suurinta kasvu on ollut yksityisissä koulutuspalveluissa ja tietojenkäsittelypalveluissa.

Taulukko 11. Kibs-toimipaikkojen määrän lisäys 1995–2005 ja määrä 2005. (Lähde: Tilastokeskus.)

Toimiala	Toimipaikkojen määrän lisäys 1995 - 2005, koko maa		Toimipaikkoja 2005, koko maa	Toimipaikkojen määrän lisäys 1995 - 2005, E-P		Toimipaikkoja 2005, E-P
	lkm	%		lkm	%	
Tietojenkäsittelypalvelut	1976	77,9	4511	50	166,7	80
Tutkimus ja kehittäminen	204	129,9	361	5	100,0	5
Lainopilliset ja taloudelliset palvelut	1277	25,2	6336	38	17,4	257
Mainos- ja markkinointipalvelut	880	35,9	3332	38	95,0	78
Tekniset palvelut	2665	44,4	8666	73	52,2	212
Konsultti- ja henkilöstöpalvelut	2951	85,5	6404	62	117,0	115
Yksityinen koulutus	780	125,4	1402	16	400,0	20

Nopeasta kasvusta huolimatta Etelä-Pohjanmaalla on edelleen koko maahan verraten suhteessa vähän kibs-palvelujen tarjoajia. Monet kibs-alat ovatkin tyypillisesti keskittyneet Suomessa Helsingin seudulle. Etelä-Pohjanmaan osuus esimerkiksi koko maan tietojenkäsittelypalvelujen toimipaikoista oli 1,8 % vuonna 2005 (vrt. osuus kaikista toimipaikoista 4,1 %). Toimipaikkojen lukumäärällä mitattuna Etelä-Pohjanmaa on tosin kasvattanut osuuttaan koko maan kibs-palvelujen tarjonnasta lähes kaikilla aloilla, mutta henkilöstömäärien tarkastelu osoittaa, ettei ero todellisuudessa ole kaventunut merkittävästi. Esimerkiksi tietojenkäsittelypalveluissa, joissa kasvu oli huomattavaa, maakunnan osuus alan henkilöstöstä oli 0,2 % vuonna 1995 ja 0,7 % vuonna 2005. Kibs-palvelujen suhteessa vähäinen tarjonta saattaa johtua yrityskannan pienyritysvaltaisuuden aiheuttamasta kysynnän vähyydestä.

3.4 Yritysten tuottavuus

Yritystoimipaikkojen henkilöstön, liikevaihdon ja reaalisien tuottavuuden kehitys

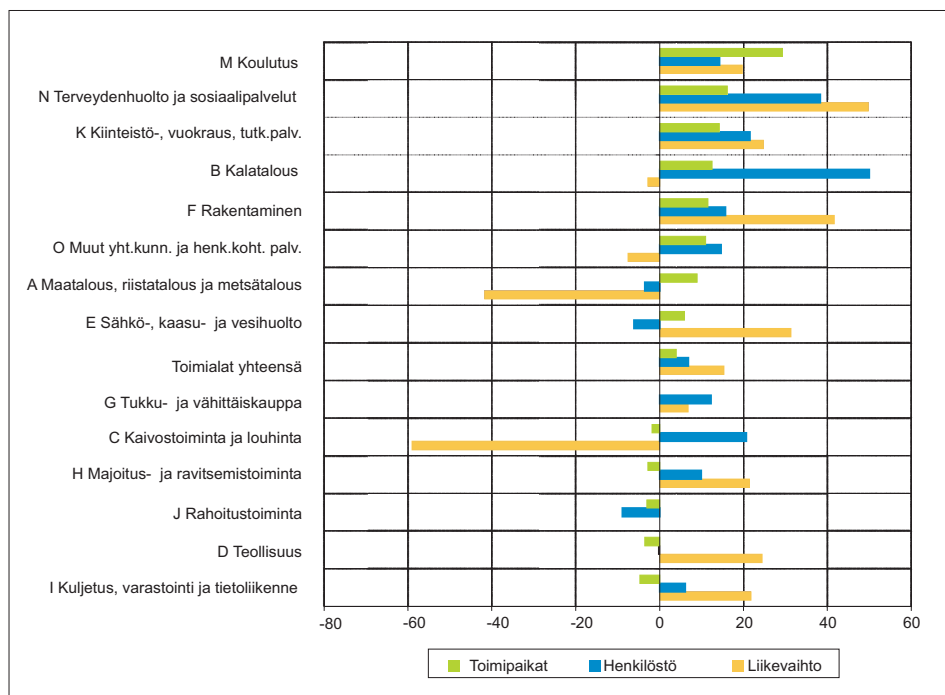
Viime vuosina on eletty talouskasvun aikaa. Tämä heijastuu myös yritystoimintaan, kun sekä yritystoimipaikkojen henkilöstö että liikevaihto ovat kasvaneet. Vuosina 2001–2005 toimipaikkojen yhteenlaskettu liikevaihto nousi Etelä-Pohjanmaalla siten, että se oli vuonna 2005 7,46 miljardia euroa. Vuonna 2005 Etelä-Pohjanmaan yritysten liikevaihdosta hieman alle 2/3 syntyi Seinäjoen ja Härmänmaan seutukunnissa.

Sektoreittain tarkasteltuna vuonna 2005 palvelusektorin (pl. rahoitustoiminta) yritykset muodostivat 46 % maakunnan kokonaisliikevaihdosta. Jalostussektorin (sis. teollisuusyritykset) osuus oli 52 % ja alkutuotannossa toimivien noin 2 %. Liikevaihdon jakauma heijastelee elinkeinorakennetta, sillä palvelusektorin osuus on koko maan vastaavaa osuutta pienempi, sillä palvelusektori työllistää Etelä-Pohjanmaalla valtakunnallista suhteellista tasoa vähemmän.

Toimipaikkojen liikevaihto kasvoi vuosien 2001–2005 aikana Etelä-Pohjanmaalla miljardilla eurolla (15 %). Koko maassa liikevaihdon suhteellinen kasvu oli 17 prosenttia. Vuoden 2005 kehitys oli Etelä-Pohjanmaalla poikkeuksellisen vahvaa, sillä liikevaihto kasvoi 11 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Kasvu oli maakunnista toiseksi parasta Itä-Uudenmaan jälkeen. Liikevaihdon kasvu oli vuosina 2001–2005 absoluuttisesti suurinta teollisuudessa (625 milj. €) sekä suhteellisesti terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluissa (50 %). Itä-Uudellamaalla kasvu oli nopeinta (40 %).

Henkilöä kohti laskettu yritystoimipaikkojen liikevaihto oli Etelä-Pohjanmaalla vuonna 2005 noin 78 % valtakunnan keskiarvosta. Valtaosa toimialoista oli näin mitaten liikevaihdoltaan maan tasoa pienempiä, mutta muutamalla toimialalla liikevaihdon henkilöä kohti laskettu määrä ylitti myös valtakunnan tason. Suhteellisesti eniten valtakunnan tasoa suurempi liikevaihto oli Etelä-Pohjanmaalla elintarviketeollisuudessa, noin 67 % valtakunnan tasoa korkeampi. Myös nahan ja nahkatuotteiden valmistuksen sekä kuluneuvojen valmistuksen toimialoilla liikevaihdon taso oli maan tasoa suurempi, mutta muilla toimialoilla näin ei tapahtunut. Tänä selittyy sillä, että em. aloilla on maakunnassa liikevaihdoltaan valtakunnan tasoa suurempia toimipaikkoja – esim. elintarviketeollisuuden liikevaihdon tasoa nostavat Valio ja Atria.

Kaikista eniten liikevaihdon taso alitti maan tason suhteellisesti kalatalouden sekä massan, paperin ja paperituotteiden valmistuksen toimialoilla, joilla ei ole Etelä-Pohjanmaalla valtakunnallisesti merkittäviä yrityksiä.

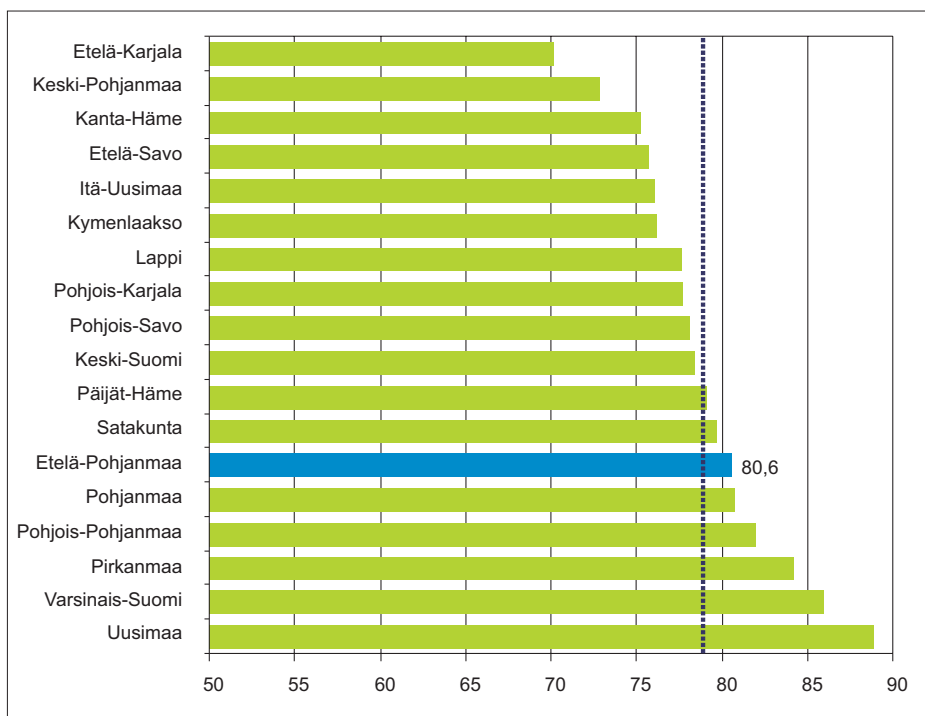

Kuvio 14. Yritystoimipaikkojen määrän, henkilöstön ja liikevaihdon muutos 2001–2005 Etelä-Pohjanmaalla toimialoittain. (Lähde: Tilastokeskus.)

Yritysten menestys maakunnittain

Yritysten menestyksen tarkasteluun ei ole yksiselitteisiä, toimialasta riippumattomia mittareita. Kauppalehti ja Balance Consulting Oy käyttävät yritysten keskinäisessä vertailussa yli toimialarajojen ns. KL-luokituspisteitä. Kauppalehti julkaisee vuosittain pisteytyksensä perusteella maakunnan menestyjien listan, joka pitää sisällään 50 parhaiten pistevertailussa pärjännyttä yritystä.

Kauppalehden pisteytys tarkastelee kasvua, kannattavuutta, vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta. Päästääkseen maakunnan menestyjien listaukseen yrityksen liikevaihdon tulee lisäksi olla vähintään 1,7 miljoonaa euroa ja liikevaihdon kasvun vähintään -10 %. (Kauppalehti Online). Kuviossa 15 verrataan eri maakuntien menestyjien keskimääräistä tasoa luokituspisteiden perusteella. Kainuu ja Ahvenmaa jätettiin pois tarkastelusta koska näistä maakunnista ei ollut käytettävissä 50 yrityksen pisteytystä. Kaikkien vertailussa huomioitujen yritysten keskimääräinen pistemäärä oli 78,9 pistettä. Etelä-Pohjanmaan menestyjät pärjäisivät keskitasoa paremmin keskiarvolla 80,6 pistettä. Vertailussa ensimmäiseksi nousi Uusimaa, jonka menestyjien pisteiden keskiarvo oli lähes 89, kun taas viimeiselle sijalle jäi Etelä-Karjala noin 70 pisteen keskiarvolla. Etelä-Pohjanmaan 50 menestyjän sijoitetun pääoman tuottoprosenttien keskiarvo on peräti 49,1 %. Maakunnan menestyjien listat ovat saatavilla Kauppalehden internet-sivuilla osoitteessa <http://www.kauppalehti.fi/4/i/yritytaja/menestyjat/index.jsp>.

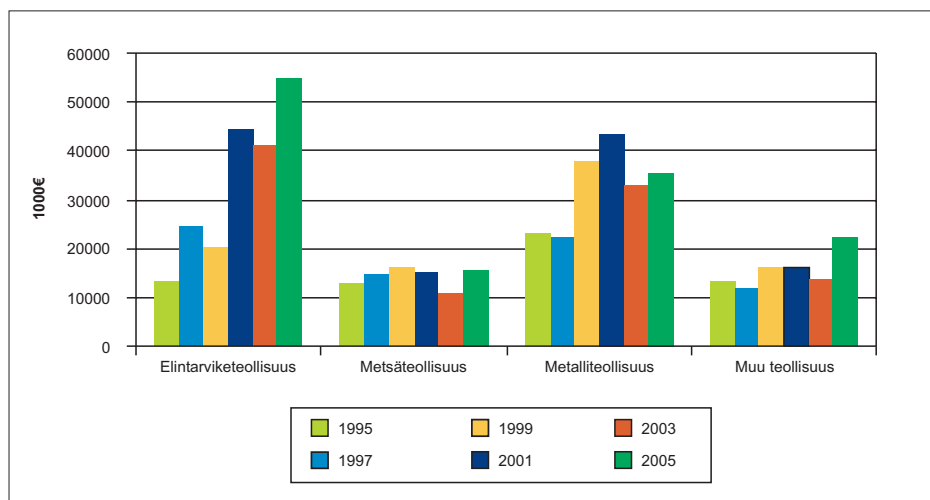

Kuvio 15. Maakuntien 50 menestyneimmän yrityksen KL-luokituspisteiden keskiarvot, (pl. Kainuu ja Ahvenanmaa). (Tiedot: Kauppalehti Online.)

Maakuntien keskinäinen vertailu parhaiten menestyvien yritysten perusteella on jossain määrin kyseenalaista koska tarkastelu rajoittuu 50 yritykseen maakuntaa kohti. Etelä-Pohjanmaan kannalta tulos on kuitenkin mielenkiintoinen ottaen huomioon Etelä-Pohjanmaan yrityskannan suhteellisen pienyritysvaltaisuuden. Se näyttäisi kertovan pk-yritysten suhteellisesta vahvuudesta.⁴

3.5 Yritysten investoinnit

Teollisuusyritysten investointien kehittymistä vuosina 1995–2005 kuvaa Tilastokeskuksen teollisuuden alue- ja toimialatilasto. Tuotannon bruttoarvo on kasvanut Etelä-Pohjanmaalla 1,8-kertaiseksi vuodesta 1995 vuoteen 2005. Jalostusarvon kasvu on samaan aikaan ollut 1,7-kertainen. Jalostusarvon (1995, 29 % ja 2005, 28 %) ja investointien (1995, 5 % ja 2005, 5 %) osuus tuotannon bruttoarvosta on pysynyt lähes ennallaan.

Kuva 16. Teollisuuden investoinnit Etelä-Pohjanmaalla. (Lähde: Tilastokeskus.)

Teollisuusaloista investoinnit ovat kasvaneet lähinnä elintarvike- ja metalliteollisuudessa. Elintarviketeollisuuden toimiala on Etelä-Pohjanmaalla jakautunut suhteellisen selkeästi muutamaan suureen yritykseen ja lukuisaan joukkoon pieniä yrityksiä keskisuurten yritysten puuttuessa lähes kokonaan. Oletettavaa on koko toimialan investointien kasvun aiheutuneen lähinnä muutaman suuren yrityksen merkittävän kokoluokan investoinneista. Metsäteollisuudessa ja muussa teollisuudessa investointien taso on säilynyt suhteellisen vakaana. (Kuvio 16)

⁴ Vertailussa huomioiduista 900 menestyjäyrityksestä vain 22:lla oli yli 50 miljoonan euron liikevaihto, joka on yksi pk-yrityksen kynnysarvoista (Euroopan komissio 2003).

Taulukko 12. Teollisuuden toimipaikkojen lukumäärä ja tuotannon arvo vuosina 1995, 2000 ja 2005. (Lähde: Tilastokeskus.)

Etelä-Pohjanmaa, teollisuus	1995	2000	2005
Toimipaikkojen lukumäärä	1822	2005	1931
Tuotannon bruttoarvo (1000€)	1797217	2794640	3223569
Tuotannon jalostusarvo (1000€)	527153	813912	902045

Etelä-Pohjanmaan teollisuustuotannon brutto- ja jalostusarvon kasvusta suurin osa on ajoittunut vuosille 1995–2000 (ks. Taulukko 12). Kuluvalla vuosituhanella kasvu on ollut huomattavasti maltillisempaa. Teollisuuden toimipaikkojen lukumäärä on säilynyt suhteellisen vakaana. Myönteisenä piirteenä on kuitenkin todettava vuonna 2005 lukumäärän olevan 6 % korkeampi kuin 1995.

4 YRITYSKENTÄN DYNAMIIKKA

4.1 Aloittaneet ja lopettaneet yritykset

Yritysten määrään vaikuttavat mm. suhdannekehitys ja lainsäädäntö. On odotettavissa, että 21.7.2006 voimaan tullut uusi osakeyhtiölaki lisää yritysten perustantaa, sillä siinä alennettiin yksityisen osakeyhtiön perustamiseksi vaadittavan vähimmäispääoman määrä 2 500 euroon. Vuonna 2007 muutetaan myös aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten tilastointiperusteita Tilastokeskuksen aloittaneet ja lopettaneet yritykset -tilastossa.

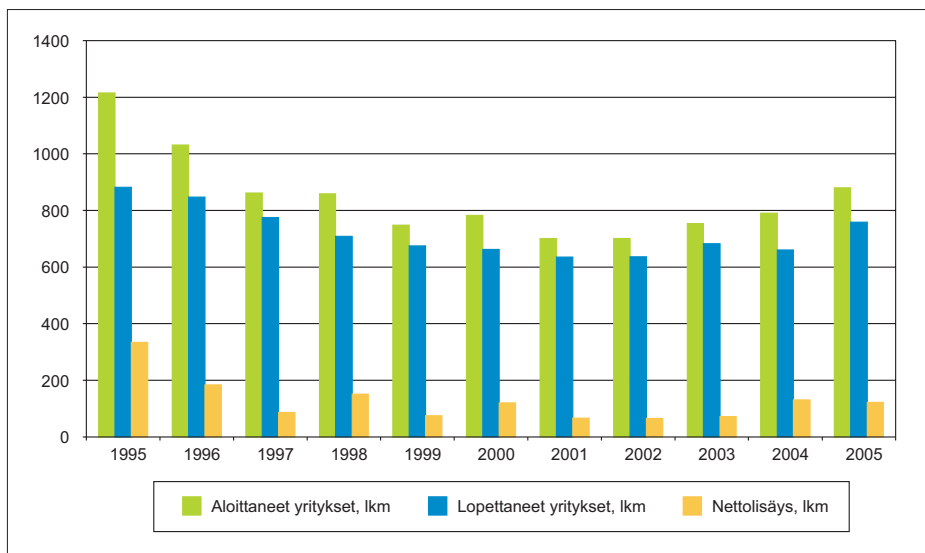
Ajanjaksolla 1995–2006 Etelä-Pohjanmaalla on perustettu eniten yrityksiä vuonna 1995, eli kun toipuminen 1990-luvun lamasta alkoi. Tuolloin maakunnassa perustettiin hieman yli 1 200 yritystä ja myös seuraavana vuonna ylitettiin tuhannen perustetun yrityksen raja. Tuon jälkeen perustettujen yritysten määrä pienentyi aina vuoteen 2001, jolloin se oli noin 700. Tämän jälkeen yritysten perustaminen on lisääntynyt taloudellisen noususuhdanteen myötä niin, että vuonna 2005 maakunnassa perustettiin 880 yritystä.

Vuosien 1995–2005 aikana yrityksiä lopetettiin eniten vuonna 1995, 882 kpl. Tämän jälkeen myös lopettaneiden yritysten määrä pienentyi ja oli pienimmillään vuonna 2001, 635 kpl. Sen jälkeen lopettaneiden yritysten määrä on kasvanut siten, että vuonna 2005 lopettaneiden yritysten määrä oli 758.

Etelä-Pohjanmaalla toimi maaliskuun 2006 lopulla yhteensä 11 074 yritystä. Vuoden 2005 aikana yritysten nettolisäys oli määrällisesti suurinta rakennusallalla (+ 84) sekä negatiivisinta kaivostoiminnan ja louhinnan toimialalla (- 9). Kehitys oli myönteistä kaikissa Etelä-Pohjanmaan seutukunnissa ja 17 kunnassa. (ks. Kuvio 17)

Vuosien 2000–2005 aikana yritysten määrä kasvoi Etelä-Pohjanmaalla nettomääräisesti 679 yrityksellä. Määrä lisääntyi Ilmajokea, Jurvaa, Kuortanetta ja Lappajärveä lukuun ottamatta kaikissa kunnissa. Toimialoittain tarkasteltuna yritysten nettolisäys oli vuosina 2000–2005 Etelä-Pohjanmaalla määrällisesti suurinta rakentamisen sekä kiinteistö-, vuokraus- ja tutkimuspalveluiden toimialoilla. Tukku- ja vähittäiskaupasta sekä teollisuudesta on samaan aikaan hävinnyt lähes 50 yritystä. Kehitys on ollut samansuuntaista koko maassa.

Aloittaneiden yritysten määrä on kasvanut viime vuosien aikana Etelä-Pohjanmaalla. Yrityskantaan suhteutettuna aloittavia yrityksiä oli kuitenkin vuonna 2005 Etelä-Pohjanmaalla maakunnista kolmanneksi vähiten. Etelä-Pohjanmaalla aloittaneiden yritysten määrä oli suhteellisesti suurinta Soinissa ja pienintä Korttesjärvellä. Vuoden 2006 toisella neljänneksellä Etelä-Pohjanmaalla toimintansa aloitti 238 yritystä, mikä on hieman enemmän kuin vuotta aiemmin.

Kuvio 17. Aloittaneet ja lopettaneet yritykset Etelä-Pohjanmaalla 1995–2005. (Lähde: Tilastokeskus.)

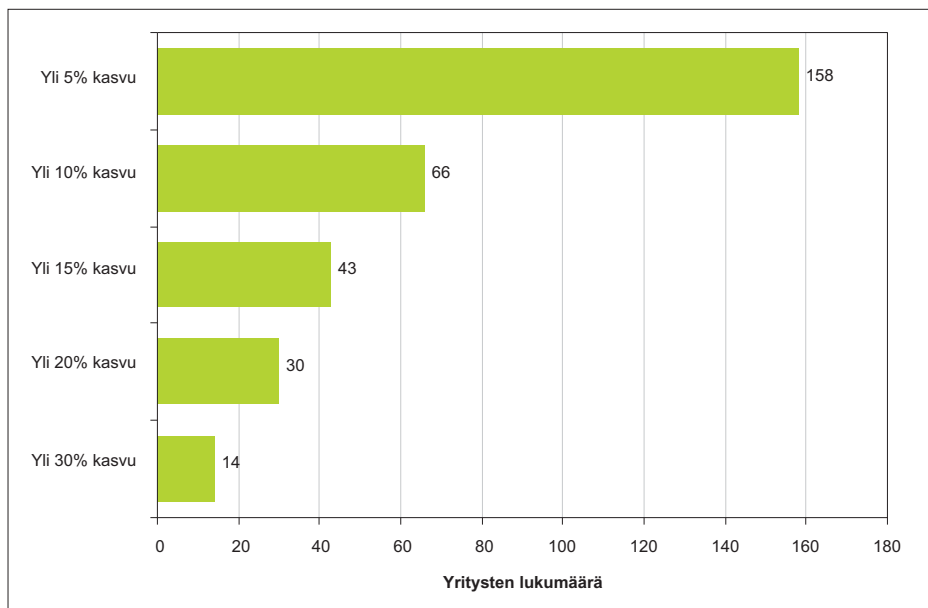
Lopettaneiden yritysten määrä kasvoi Etelä-Pohjanmaalla vuonna 2005. Suhteessa yrityskantaan lopettaneita yrityksiä oli maakunnista kaikkein vähiten. Kun huomioidaan lisäksi aloittavien yritysten suhteellinen määrä, myös yrityskannan vaihtuvuus oli Etelä-Pohjanmaalla vähäisintä. Kuntakohtaisessa tarkastelussa lopettaneita yrityksiä oli suhteellisesti eniten Ähtärissä ja vähiten Kortesjärvellä. Yrityskannan vaihtuvuus oli suurinta Seinäjoella ja vähäisintä Kortesjärvellä.

4.2 Yritysten kasvu

Keväällä 2007 valmistuneen, Tekesin rahoittaman eteläpohjalaisen kasvuyrittäjyyden olemusta tarkastelleen tutkimuksen (Varamäki, Saarakkala, Tornikoski toim. 2007) tarkoituksena oli tuottaa sellaista perustietoa, jota voidaan hyväksikäyttää suunniteltaessa ja toteutettaessa kasvuyrittäjyyttä synnyttäviä ja edistäviä kehittämishankkeita Etelä-Pohjanmaalla. Päätaavoitteena oli selvittää eteläpohjalaisen kasvuyrittäjyyden olemusta sekä eteläpohjalaisten yritysten kasvustrategioita. Tutkimuksen empiirinen koostuu kolmesta eri osiosta: (1) tilastoihin pohjautuva analyysi, (2) survey-tutkimus alueen kasvuyrityksille sekä (3) syventävät teemahaastattelut eri kasvustrategioita toteuttaneille kasvuyrityksille.

Kolmen vuoden (2002–2004) ajanjaksolla kumulatiivisesti yli 30 %:n liikevaihdon kasvun ylitti 446 yritystä Etelä-Pohjanmaalla Suomen Asiakastiedon Voitto+-tiedoston mukaan. Mikäli kriteeriksi otetaan ns. jatkuvan kasvun määritelmä, eli että yrityksen pitää kasvaa jokaisena vuonna tietty prosentti, putoaa kasvuyritysten määrä radikaalisti. Yli 5 %:n kasvuun kolmena vuonna peräkkäin 2002–2004 välisenä aikana pääsi vain 158 yritystä

ja yli 10 % vuotuisen kasvuun enää 66 yritystä (ks. Kuvio 18). Tämä viittaa omalta osaltaan siihen, että yritysten kasvu on yleensä syklistä, ei lineaarista. Kasvuvuoden jälkeen saattaa tulla nollakasvun tai miinusmerkkinen vuosi.

Kuvio 18. Jatkuvan kasvun yritykset Etelä-Pohjanmaalla. (Lähde: Varamäki ym., toim., 2007.)

Eteläpohjalaisista kasvuyrityksistä lähes puolet sijaitsee Seinäjoen seutukunnassa. Eniten kasvuyrityksiä on kaupan alalla, noin 30 %. Kasvuyrityksistä 26 % on teollisuuden aloilta, 24 % palvelualoilta ja 16 % on rakennusalan yrityksiä. Tarkemmassa tarkastelussa teollisuusyrityksistä aineistossa oli eniten metallituotteita valmistavia yrityksiä (7,5 % koko aineistosta) sekä koneiden laitteiden valmistajia (5,4 %). Huonekaluyrityksiä oli 3,8 prosenttia ja elintarvikealan yrityksiä 3,2 %. Vastaavasti palvelualan yrityksistä yksittäisinä aloina nousivat esiin liike-elämää palveleva toiminta (9,1 %) sekä sosiaali- ja terveydenhoitoalan yritykset (4,8 %). Myös valtakunnallisesti kaupan alan yritykset muodostavat suurimman ryhmän kasvuyrityksistä. Pulkkinen, Suvanksen ja Fabriciuksen (2006) valtakunnallisessa kasvututkimuksessa, joka pohjautui myös Suomen Asiakastiedon yritysaineistoon, kaupan ja liikenteen alan yrityksiä oli 37 %, palvelualan yrityksiä 24 %, mutta teollisuusyrityksiä oli vain 15 %. Yli kolmasosa eteläpohjalaisista kasvuyrityksistä on kasvuhetken alkaessa ollut iältään 3–7 vuotta.

Kasvuyrittäjät ja -yritykset ovat iältään nuorempia ja ovat optimistisempia arvioidessaan liikevaihdon ja henkilöstömäärän kasvua tulevaisuudessa. Erot kasvu- ja vertailuyritysten välillä olivat loppujen lopuksi pienemmät kuin ennakkoon odotettiin. Tästä voidaan tehdä se johtopäätös, että liikevaihdon kasvun nopeus ei heijastu yrittäjien näkemyksiin liittyen moniin johtamisen keskeisiin asioihin, kuten suhteelliseen kilpailukykyyn, näkemykseen rahoituslähteistä, kasvun mahdollisuuksiin tai arvioihin tulevaisuuden kasvutrendeistä.

Lisäksi kasvun nopeus ei näyttäisi olevan sidoksissa moniin demograafisiin tekijöihin, kuten toimialaan, yrittäjien aikaisempaan kokemukseen tai koulutustaustaan. Tämä tosiasia antaa toivoa monille kasvua pohtiville yrittäjille. Kasvu ei ole kiinni ininkään menneisyyden asioista, vaan enemmänkin tulosta positiivisesta, optimistisesta ajattelusta ja suhtautumisesta tulevaisuuteen.

Suurin osa sekä kasvu- että vertailuyrityksistä panostaa tuotekehitykseen ja tutkimukseen 1–4,9 % liikevaihdosta, joka on aika yleinen suhdeluku. Kasvuyrityksistä kuitenkin yli 19 %:lla panostukset ovat olleet yli 10 % liikevaihdosta, kun vastaavasti vertailuyrityksillä vain 8 %:lla oli ollut niin suuri panostus. Tilastollisesti merkitseviä tai suuntaa antavia eroja yritysten välillä ei kuitenkaan ollut. Kasvuyrityksillä tuotteet/palvelut ovat innovatiivisempia kuin vertailuryhmän yrityksillä. Mitä enemmän yritykset panostavat tällä hetkellä T&K-toimintaan, sitä vahvemmat kasvuhallitukset heillä myös on, mikä on tietysti aivan luonnollistakin.

Tutkitut kasvuyritykset näyttäisivät kasvustrategiana painottaneen etenkin olemassa olevien ja uusien tuotteiden tarjoamista olemassa oleville markkinoille toteuttaessaan kasvua. Tämän lisäksi yritykset ovat kasvaneet hyötymällä avainasiakkaiden kasvusta. Yrittäjät näyttäisivät yhdistävän suunnitelmallisuuden ja kasvun hakemisen rauhalliseen tai hallittuun kasvuun. Jos kasvuvauhti on kuitenkin ollut kova, yrittäjät eivät ininkään viittaa suunnitelmallisuuteen vaan markkinoiden kovaan kasvuun. Tutkitut kasvuyritykset näyttäisivät karsastavan toiminnan laajentamista uusille liiketoiminta-alueille tai toimialoille sekä ylipäänsä yritysostoja kasvun välineenä. Tutkimus osoittaa, ettei ole olemassa vain yhtä ainoa oikeaa kasvun lähdettä vaan yritys voi kasvaa monilla eri keinoilla. Julkiset panostukset toimenpiteisiin, jotka koskettavat olemassa olevia markkinoita ja tuotteita, tuottavat vastaavassa määrin kasvavia yrityksiä kuin panostukset teknologioihin, uuteen osaamiseen ja uusiin tuotteisiin eli asioihin, jotka perinteisesti kytetään kasvuyrityksiin.

Tutkimuksen yhtenä keskeisenä tavoitteena oli vertailla sisäisesti ja ulkoisesti kasvaneita yrityksiä. Kokonaisuudessaan erot sisäisen ja ulkoisen kasvun yrityksissä olivat pieniä tilastollisissa analyysissä. Sen sijaan haastatteluissa sisäisen kasvun yrittäjät toivat esiin enemmän haasteita liittyen kaikkiin tarkasteltuihin ulottuvuuksiin. Sisäisen kasvun yrityksissä kasvun tuomien johtamisen haasteita koettiin olevan huomattavasti enemmän kuin ulkoisen kasvun yrityksissä, erityisesti organisaation hallintaa koskevat haasteet korostuivat sisäisen kasvun yrityksissä. Sisäisen kasvun yrityksissä yrittäjän työnkuva on muuttunut/vaatinut muutosta enemmän kuin ulkoisen kasvun yrityksissä. Ulkoisen kasvun yrityksissä on mahdollisuus säilyttää sisäinen stabiilitetti ja hallittavuus paremmin kuin sisäisen kasvun yrityksissä. Yrityksen, joka pohtii omaa kasvutapaansa, kannattaa punnita ennen kaikkea joustavuuden tärkeyttä ja sitä, onko yritys valmis maksamaan siitä esimerkiksi pienempänä katteena tai kasvaneena riippuvuutena muista (asiakkaat, alihankkijat, rahoittajat). Yleensä joustavuuden tavoittelu on tärkeää nuoremmille yrityksille ja

sellaisilla toimialoilla, joissa kausivaihtelut ovat suuria. Ulkoinen kasvustrategia edellyttää myös yrittäjältä erityyppisiä ominaisuuksia. Sisäinen kasvu korostaa perinteisiä asioiden ja alaisten johtamistaitoja, kun taas ulkoinen kasvu ensisijaisesti verkosto-osaamista.

Empiiristen tulosten mukaan eteläpohjalaisilla pysyvän ja nopean kasvun yrityksillä kasvu on vuosina 2002–2004 ollut hyvin kannattavaa. Kasvu on siten ollut jopa keino kannattavuuden parantamiseen; se on parantanut yritysten kannattavuutta ja rahoitusta pitemmällä tähtäyksellä. Näin ollen eteläpohjalaisten yritysten kasvu ei ole lisännyt riskiä, vaan kasvu on tapahtunut hallitusti.

Tämän kasvututkimuksen kautta piirtynyt eteläpohjalaisen kasvuyrityksen keskimääräinen kuva poikkeaa yleisestä kasvuyrityksen mielikuvasta. Yleisesti kasvuyrityksinä pidetään huipputeknologiaa hyödyntäviä, nuoria, kansainvälisille markkinoille tunkeutuvia yrityksiä, joissa kasvun rahoitus ja osaavan henkilöstön saanti ovat ongelmia. Tässä aineistossa on toki näitäkin yrityksiä, mutta ei kovin paljoa. Näitä huippuyrityksiä toivottavasti kehitty Etelä-Pohjanmaalla aina muutamia vuosittain. Huippuyritykset toimivat suunnan näyttäjinä ja lippulaivoina innostaen muitakin yrityksiä kasvuun. Maakunnan kehityksen kannalta 500–1000 kasvuyrityksen tai potentiaalisen kasvuyrityksen liiketoiminnan kehitys on kuitenkin kumulatiivisesti myös vähintään yhtä merkittävää.

Huolestuttavaa ja haasteita tarjoavaa tämän tutkimuksen valossa on se, että kasvussa painotetaan mieluummin olemassa olevan tehostamista kuin uuden etsimistä. Pahimpana uhkakuvana on, että Etelä-Pohjanmaa jää tuotantomaakunnaksi, koska yrityksissä ei panosteta uuden etsimiseen. Globaalitaloudessa kehitys vie valmistusta halpamaihin, joten Etelä-Pohjanmaasta pitäisi pystyä muodostamaan muikin kuin halvan tuotannon osaamisen maakunta. Tähän kehityssuuntaan yhdistettynä kasvuyrittäjien matala aktiivisuus osallistua itse koulutuksiin tai käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita voi hidastaa uuden synnytetyn tutkimustiedon ja maakuntaan kertyneen osaamisen hyödyntämistä yrityksissä.

Sinänsä erittäin positiiviset tulokset kannattavuuden ja kasvun samanaikaisesta toteutumisesta yrityksissä kuvaavat paitsi hallittua, myös maltillista ja riskitöntä kasvua. Nopean tai jatkuvan kasvun yrityksiä on hyvin vähän, mikä viittaa samaan suuntaan. Edelleen varovainen suhtautuminen yritysostoihin tulevaisuuden kasvukeinona vahvistaa tätä riskittömän kasvun havaintoa. Varovaisuuteen liittyy myös kasvuyritysten vähäinen vientitoiminta ja muutenkin alkuvaiheessa oleva kansainvälistyminen.

Tämänkin tutkimuksen valossa jatkotoimien painopisteenä Etelä-Pohjanmaalla kasvuyritysten tulevaisuuden näkökulmasta tulisi olla osaamisen kytkeminen yritysten kehittämisen resurssiksi. Erityisesti liiketoimintaosaamisen kytkeminen vahvaan substanssi-osaamiseen on avainkysymys. Liiketoimintaosaaminen pitää ymmärtää tässä yhteydessä laajasti osaamiseksi, jolla substanssiosaamisesta kehitetään menestyvää liiketoimintaa.

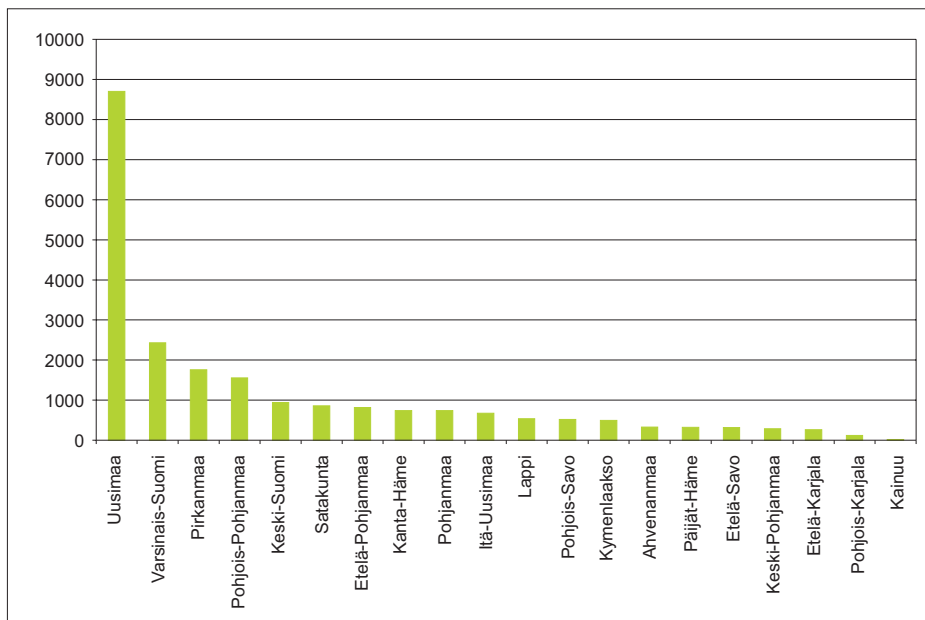
4.3 Yritysten vaihtuvuus, konkurssit ja yrityssaneeraukset

Yritysten nettomuutos maakunnittain

Etelä-Pohjanmaalla toimi maaliskuun 2006 lopulla hieman yli 11 000 yritystä. Vuoden 1999 lopulla niitä oli vajaat 10 300, joten maakunnan yritysten määrä kasvoi tuohon aikaan verraten kahdeksalla prosentilla. Koko maassa toimi maaliskuun 2006 lopulla noin 265 000 yritystä ja yritysten määrä lisääntyi vuoden 1999 lopusta maaliskuuhun 2006 noin 23 400 yrityksen verran eli hieman alle 10 prosenttia.

Etelä-Pohjanmaan yrityskannan määrällinen nettokasvu oli em. ajanjaksolla maakunnistamme seitsemänneksi suurin. Eniten yrityskanta kasvoi Uudellamaalla, noin 8 700. Kolmen yritysmäärältään suurimman maakunnan (Uusimaa, Varsinais-Suomi, Pirkanmaa) osuus vuonna 2006 oli koko maan yrityksistä noin 48 %. Yrityskannan määrällinen kasvu vuodesta 1999 maaliskuuhun 2006 oli kaikissa maakunnissa suurin joko rakentamisen tai kiinteistö-, vuokraus- ja tutkimuspalveluiden toimialalla. (Ks. Kuvio 19). Rakentamisen kasvua on edistänyt viime vuosina vallinnut talouden noususuhdanne, joka on lisännyt samalla erilaisten yrityspalveluiden kysyntää. Yritysten kokonaismäärä kasvoi kaikissa maakunnissa.

Mielenkiintoista on, että vaikka yrityskannan määrän suurin kasvu jakaantui maakunnittain vain kahdelle päätoimialalle, niin yrityskannan suurin määrällinen supistuminen jakaantui useamman toimialan kesken. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla yritysten määrä väheni 1999–2006 eniten vähittäiskaupan toimialalla.

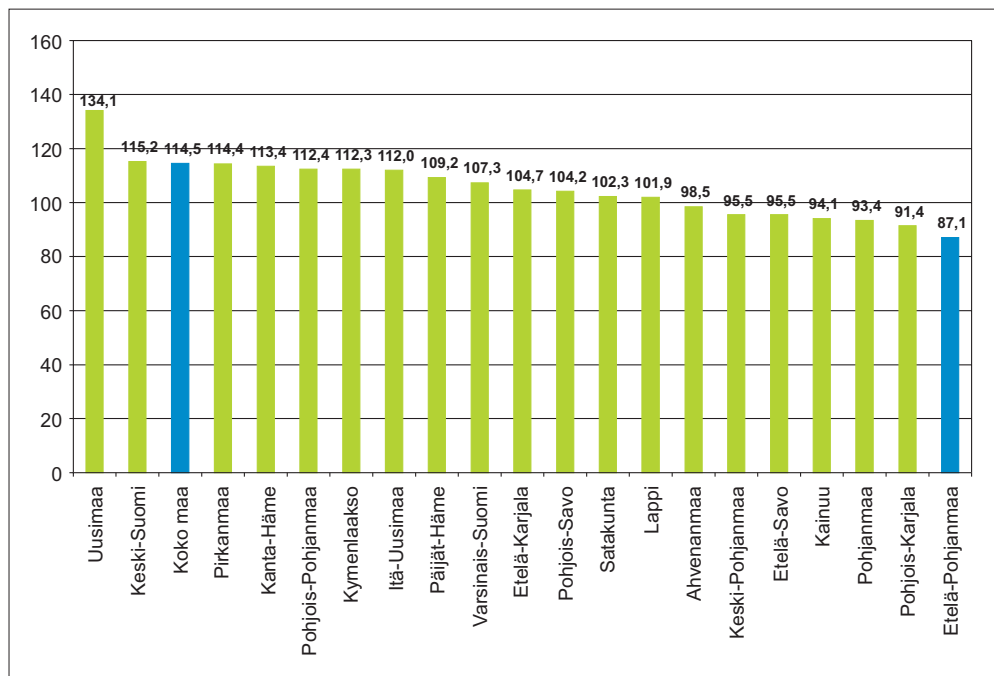

Kuvio 19. Yritysten määrän nettomuutos 31.12.1999–31.3.2006. (Lähde: Tilastokeskus.)

Suurin määrällinen yrityskannan vähentyminen jakaantui maakuntien kesken neljälle päätoimialalle: yrityksiä hävisi eniten teollisuudesta (kahdeksan maakuntaa), kuljetuksen, varastoinnin ja tietoliikenteen alalta (neljä maakuntaa), kaupan alalta (seitsemän maakuntaa) ja kalataloudesta (yksi maakunta). Taustalla on globalisaatio, jonka myötä erityisesti teollisuusyritykset ovat joutuneet entistä kovempaan kilpailuun. Globalisaatio vaikuttaa myös kuljetuksen, varastoinnin ja tietoliikenteen alalla, kun polttoaineiden hinta on noussut ja yritykset keskittävät logistisia toimintojaan. Kaupan alan supistumisen taustalla lienee pienempien liikkeiden ja kyläkauppojen määrän vähentyminen, kun kauppa keskittyy alueellisesti väestöltään kasvaville alueille ja tapahtuu kehitystä kohti suurempia kauppaketjuja. On kuitenkin huomattava, että kaupan alan työllisyys on viime vuosina vahvistunut suotuisan talouskehityksen siivittämänä. Lisäksi eri teollisuuden alojen kesken on alakohtaisia eroja, mm. metalliteollisuuden työllisyys on vahvistunut huomattavasti Etelä-Pohjanmaalla talouskasvun ansiosta viime vuosina.

Yritysten vaihtuvuus (2000–2005)

Vuosina 2000–2006 yrityskannan vaihtuvuus (vuonna 2000–31.3.2006 aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten summa suhteessa yrityskantaan vuoden 1999 lopulla) on ollut suurinta Uudellamaalla, Keski-Suomessa ja Pirkanmaalla. Etelä-Pohjanmaalla yritysten vaihtuvuus oli maakuntiemme pienin, 87 %. Koko maassa vaihtuvuus oli 114,5 %. (Kuvio 20)

Kuvio 20. Yrityskannan vaihtuvuus maakunnittain 2000–2006 (1.vuosineljännes). (Lähde: Tilastokeskus.)

Pieni vaihtuvuus on kaksitahoinen tekijä. Toisaalta se viestii, että yrityskanta on melko vakaa, mikä helpottaa yritysten sekä niiden sidosryhmien välistä yhteistyötä (esim. opilaitosyhteistyö). Toisaalta pieni vaihtuvuus voi viestiä siitä, ettei markkinatalous ole ”juurtunut” alueella kovin tehokkaasti, mikä voi jopa estää uuden yritystoiminnan syntyä, jos uudet yrittäjät kokevat toiminnan aloittamisen alalla vaikeaksi. Tässä tilanteessa yrittäjyysvalmiuksien ja -koulutuksen merkitys on tärkeä.

Lähivuosina näköpiirissä on merkittävä muutos, kun suuriin ikäluokkiin lukeutuvat yrittäjät alkavat siirtyä eläkkeelle. Tämä tarkoittaa, että yritykset joko jatkavat toimintaansa uuden omistajan ohjauksessa tai niiden toiminta loppuu. Nämä muutokset voivat olla myös myönteinen mahdollisuus yritystoiminnan uudistamisen kannalta.

Yrityskannan vaihtuvuuteen vaikuttaa se, millainen on alueen yrityskannan toimialarakenne. Etelä-Pohjanmaalla ylitettiin koko maan keskimääräinen vaihtuvuus (114,5 %) em. ajanjaksolla vain neljällä 36:sta toimialalla.

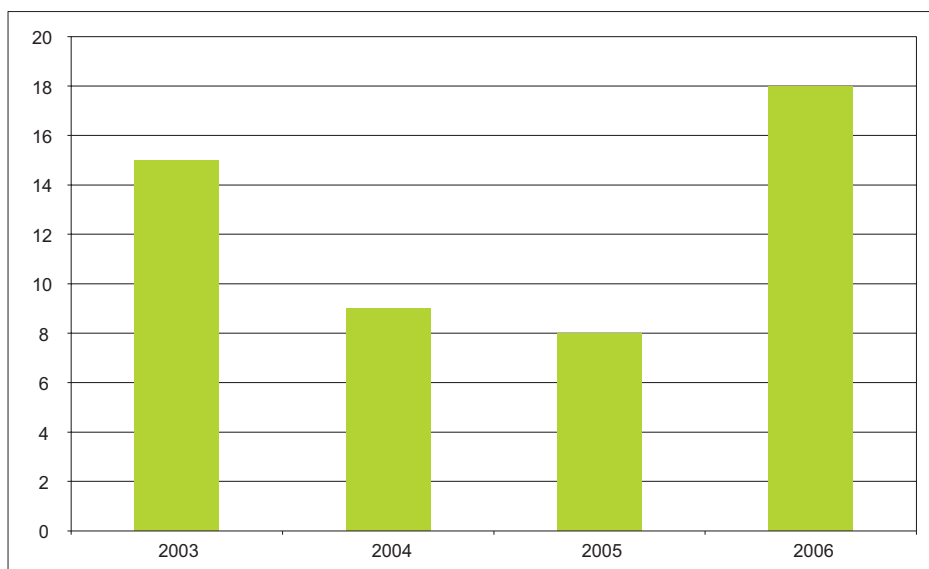
Etelä-Pohjanmaalla vaihtuvuus oli koko maan tasoa suurempi kaivostoiminnan ja louhinnan (ml. turpeen nosto), kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistuksen, kumi- ja muovituotteiden valmistuksen, kulkuneuvojen valmistuksen, agentuuritoiminnan sekä työnantajakotitalouksien toimialoilla. Muilla aloilla yritystoiminnan maakunnallinen vaihtuvuus oli valtakunnan tasoa pienempi. Niiden alojen osuus, joilla yrityskannan vaihtuvuus oli valtakunnallista tasoa suurempi 2000–2005, oli vajaat 4 % Etelä-Pohjanmaan yrityskannasta.

Etelä-Pohjanmaalla vaihtuvuus oli em. ajanjaksolla suurin työnantajakotitalouksien toimialalla (alalla toimi vain kaksi yritystä maaliskuussa 2006) ja agentuuritoiminnassa. Pienin vaihtuvuus oli vastaavasti sähkö-, kaasu- ja vesihuollon toimialalla.

Konkurssiin haetut yritykset ja yrityssaneeraukset

Vuosina 2003–2006 Etelä-Pohjanmaalla on ollut vireille pantuja yrityssaneerauksia yhteensä 51 (Kuvio 21) ja ne ovat koskeneet noin kahta sataa henkeä. Koko maassa vireille pantiin em. ajanjaksolla 1 219 saneerausta ja niiden piirissä oli 11 400 henkeä

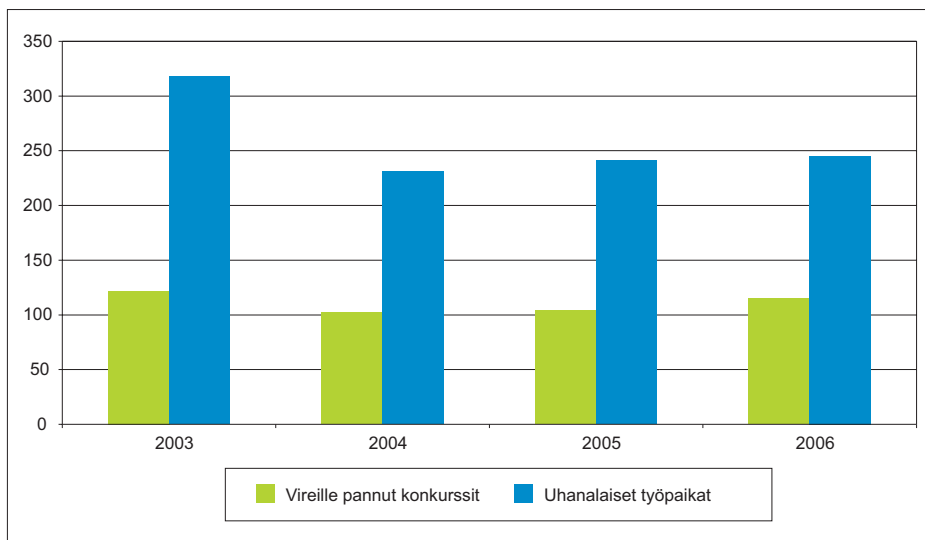
Edellä mainittuina vuosina vireille pantujen saneerausten määrä on Etelä-Pohjanmaalla vaihdellut kahdeksasta 18:aan ja koko maassa se on ollut keskimäärin noin 300. Vuonna 2006 Etelä-Pohjanmaalla pantiin vireille 18 yrityssaneerausta ja niiden piirissä oli 59 henkeä. Sekä vireille pantujen saneerausten määrä että niiden piirissä oleva henkilöstömäärä kasvoivat Etelä-Pohjanmaalla selkeästi vuodesta 2005.

Kuvio 21. Vireille pannut yrityssaneeraukset Etelä-Pohjanmaalla 2003–2006. (Lähde: Tilastokeskus.)

Vireille pantuja konkurssseja on Etelä-Pohjanmaalla ollut vuosina 2003–2006 yhteensä 443 ja ne ovat koskeneet 1 035 henkilöä (Kuvio 22). Vuosina 2003–2006 vireille laitettujen konkurssien vuosittainen määrä oli noin 111 ja niiden piirissä oli keskimäärin vajaat 260 henkilöä vuosittain. Eniten vireille pantuja konkurssseja oli rakennustoiminnan toimialalla, eli vajaat 18 %.

Koko maassa pantiin vireille vuosina 2003–2006 yhteensä 9 760 konkurssia ja niiden piirissä oli noin 38 900 henkilöä. Konkurssseja pantiin vireille eniten muiden palvelujen toimialalla, joka käytetyssä tilastoluokittelussa tarkoittaa muita palvelutoimialoja kuin kaupan, majoitus- ja ravitsemistoiminnan sekä kuljetuksen, tietoliikenteen ja varastoinnin aloja. Muiden palvelujen toimialan osuus vireille pannuista konkurssseista oli 21 %. Rakentamisen toimialan osuus vireille pannuista konkurssseista oli koko maassa Etelä-Pohjanmaan tasolla, eli hieman alle 18 %. Tällä hetkellä yritysten konkurssit ovat historiallisesti matalalla tasolla, johtuen viime vuosien hyvästä talouskasvusta, mutta on odotettavissa, että lähivuosina talouskasvu hidastuu, mikä nostaa myös yrityssaneerausten ja konkurssien määrää kun heikommät yritykset eivät menesty kilpailussa parempia vastaan.

Kuvio 22. Vireille pannut konkurssit ja uhanalaiset työpaikat Etelä-Pohjanmaalla 2003–2006. (Lähde: Tilastokeskus.)

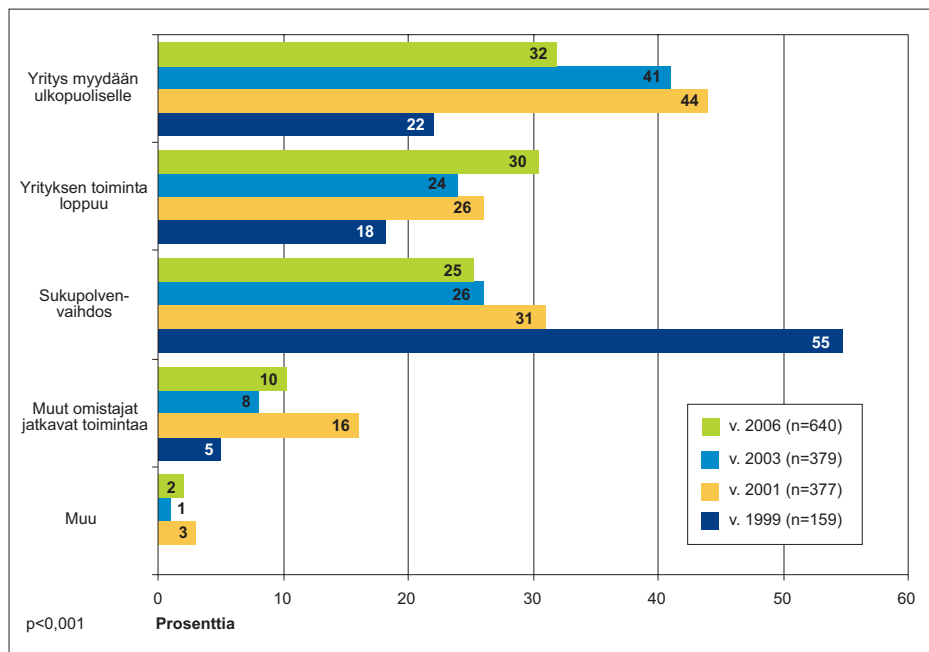
4.4 Omistajanvaihdokset

Tehtyjä omistajanvaihdoksia ei tilastoida mihinkään viralliseen rekisteriin. Tämä katsaus perustuu erilliseen omistajanvaihdostutkimukseen joka valmistui huhtikuussa 2007 (Varamäki toim.). Kaikkiaan omistajanvaihdosbarometri on toteutettu Etelä-Pohjanmaalla neljä kertaa. Tällä kerralla samassa yhteydessä tehtiin myös yritystoimintaa jatkaneille jälkikäteis seurantaa omistajanvaihdosten onnistumisesta sekä arvioitiin menneen ohjelmakauden hankkeita ja tuotettiin eväitä tulevalle ohjelmakaudelle. Yli 50-vuotiaille yrittäjille suunnatun barometrin päätavoitteina on selvittää, onko yrityksillemme odotettavissa jatkuvuutta sen jälkeen, kun nykyinen yrittäjä jää eläkkeelle.

Viimeisimmässä barometrissa ensimmäinen tutkimuksellinen huomio liittyy aineiston koon kasvuun edellisestä tutkimuskerrasta. Kun vuonna 2003 yli 50-vuotiaita yrittäjiä Etelä-Pohjanmaan Yrittäjien jäsenrekisterissä oli 1 670, syksyllä 2006 heitä oli jo 2 418. Yli 50-vuotiaiden osuus yrittäjäjärjestön jäsenkunnassa on siis kasvanut peräti 45 % kolmessa vuodessa. Kirjalliseen barometri-kyselyyn vastasi ilman karhuamista kaikkiaan 656 yrittäjää, mikä sekin kertoo yrittäjien suuresta kiinnostuksesta aihealuetta kohtaan.

Barometrin tärkeimpään kysymykseen koskien yrityksen jatkuvuutta 32 % suunnitteli myyvänsä yrityksen ulkopuoliselle, 30 % arvioi yrityksen toiminnan loppuvan kokonaan ja 25 % suunnittelee sukupolvenvaihdosta perheen sisällä (Kuvio 23). Kymmenesosa vastaajista ilmoittaa, että samassa yrityksessä on nuorempia muita omistajia, jotka jatkavat toimintaa. Verrattaessa neljää eri barometriä toisiinsa sukupolvenvaihdosta suunnittelevien osuus on pienentynyt kerta kerralta. Samoin niiden yritysten osuus on laskenut reilusti

kahdesta edellisestä tutkimuksesta, jotka aikovat myydä yrityksen ulkopuoliselle. Vastaaavasti toiminnan lopettamista suunnittelevien osuus on noussut. Sukupolvenvaihdos on todennäköisin vaihtoehto yli 5 työntekijän vanhemmissa teollisuusyrityksissä. Vastaaavasti yrittäjätoiminnan lopettamista suunnittelevat eniten rakennusalan yritykset, naisten omistamat yritykset, yhden työntekijän yritykset ja yritykset, jotka toimivat toiminimellä. Yrityksen myyntiä ulkopuolisille tavoittelevat eniten kaupan alan yritykset ja yritykset, jotka eivät ole toimineet kovin pitkään ja joissa yrittäjillä on korkeampi koulutustaso.

Kuvio 23. Yritysten tulevaisuus sen jälkeen, kun nykyinen yrittäjä itse luopuu päävastuusta yrityksessään vuosien 1999, 2001, 2003 ja 2006 ov-barometreissa.

Edelleen jatkajan löytäminen koetaan suurimmaksi ongelmaksi luopumassa olevien yrittäjien piirissä. 52 % nosti sen kolmen suurimman haasteen joukkoon. Lukuisat omistajanvaihdoshankkeet, koulutukset ja muu asian esillä pitäminen maakunnassa ovat todennäköisesti aikaansaaneet sen muutoksen, että verotus- ja rahoituskysymyksiä sekä omistajanvaihdokseen liittyvää paperibyrokratiaa ei koettu enää niin vaikeaksi asiaksi, jos vain jatkaja löytyy.

Jatkajien etsimiseksi yrittäjät olivat käyttäneet monia eri kanavia, mm. yrittäjäjärjestön välityspalveluita. 43 yrittäjää oli tarjonnut yritystään suoraan kilpailijalle tai jollekin muulle yritykselle. Yrittäjien voimakas eläköityminen tarkoittaa todennäköisesti, että yrityskanta jonkin verran pienenee, mutta keskimääräinen yrityskoko kasvaa, kun ostajat ovat monesti juuri toisia yrityksiä. Omistajanvaihdoksista on yhä enemmän tulossa business to business -kauppoja. Etelä-Pohjanmaalla keskimääräisen yrityskoon kasvu ei ole pahitteeksi, sillä se tarkoittaa, että jäljelle jäävillä yrityksillä on enemmän resursseja

käytössään ja todennäköisesti niiden kilpailukyky paranee. Kokonaisuutena maakunnan yritykset ovat melko vähäisessä määrin hyödyntäneet yritysostoja kasvun keinona, ja tätä toimintakulttuuria pitäisi nostaa positiivisten esimerkkien kautta enemmän esiin.

Tällä hetkellä suurin omistajanvaihdospiikki näyttää osuvan vuosien 2010–2014 väliin. Yhteistä kaikille barometreille on ollut, että omistajanvaihdoksen h-hetki tuntuu siirtyvän kerta kerralta pidemmälle. Syyt, jotka tähän asiaan vaikuttavat, ovat todennäköisesti seuraavia: (1) Kun jatkajaa tai ostajaa ei ole tiedossa, yrittämistä jatketaan aiottua pidemmälle, (2) suurimman osan eläketurva on niukka ja tämä pakottaa jatkamaan aiottua pidempään ja (3) monilla yrittäminen on niin veressä, ettei sitä yksinkertaisesti halua lopettaa ja luopuminen tuntuu mahdottomalta ajatukselta.

Kokonaisuutena yli 50-vuotiaat yrittäjät painottavat yritystoimintansa kehittämisessä enemmän nykyisen toiminnan tehostamista ja parantamista sen sijaan, että he pyrkisivät hakemaan uusia asioita kuten tuotteita, markkinoita, tai teknologioita. Edelleen barometrin mukaan yritykset, joilla on tiedossa sukupolvenvaihdos, panostavat selkeästi enemmän yrityksensä kehittämiseen ja kasvattamiseen kuin yritykset, joilla ei jatkajaa ole tiedossa (mukaan luettuna ne, jotka suunnittelevat myyvänsä yrityksen ulkopuoliselle). Peräti 185 yrittäjää ilmoitti olevansa halukkaita toimimaan jonkun muun yrityksen hallituksessa tai asiantuntijaroolissa omistajanvaihdoksen jälkeen. Kullannarvoinen kysymys kuuluu: Miten tätä pitkää yrittäjäkokemusta ja osaamisresurssia voitaisiin maakunnassa aidosti hyödyntää nuorempien yrittäjien tukena?

Omistajanvaihdosbarometri osoittaa selvästi sen, että yrittäjien tietoisuus ja kiinnostus yritystoiminnan jatkuvuutta kohtaan on selvästi lisääntynyt parin viime vuoden aikana. Toisaalta tutkimustulokset osoittavat, että vaikka erilaisia yritysten jatkuvuuden turvaamisen edistämistoimia on viimeisen viiden vuoden aikana tehty runsaasti omassa maakunnassamme, tarvitaan näitä edistämistoimia jatkossakin.

Jatkajille suunnatut 20 teemahaastattelua osoittivat, että pääsääntöisesti sekä sukupolvenvaihdokset että omistajanvaihdokset olivat onnistuneet erittäin hyvin. Ilahduttavinta olivat yritysten suoranaiset kasvu- ja kehityspyrahdykset vaihdoksen jälkeen. Jatkajat olivat selvästi riskinottokykyisempiä ja kasvuhaluisempia kuin edeltäjänsä. Olisikin entistä tärkeämpää, että luopujat luovuttaisivat jo aikaisemmassa vaiheessa yritystoiminnan vetovastuuta nuoremmalle sukupolvelle. Tämä ei tarkoita, että luopujien pitäisi täysin luopua yritystoiminnasta, vaan heidän osaamisellaan on tarvetta ja kysyntää jatkajan mentorina ja hyvänä taustatukena.

Vuosina 2001–2006 toteutetulla EU-ohjelmakaudella omistajanvaihdosten edistämiseen on käytetty n. 1,5 M€ Etelä-Pohjanmaalla. Tehty arviointi osoitti, että omistajanvaihdososaaminen on hankkeiden toteutusaikana kehittynyt merkittävästi. Osaaminen on

kehittynyt kaikkien omistajanvaihdosten sidosryhmien osalta. Yrittäjien tietoisuus omistajanvaihdokseen valmistautumisesta on lisääntynyt, asiantuntijat osaavat toimia entistä laadukkaammin ja rahoittajille omistajanvaihdoksista on tullut jokapäiväistä toimintaa. Tämä kaikki on johtanut omistajanvaihdosten arkipäiväistymiseen, toimijat osaavat viedä sujuvasti läpi laadukkaita omistajanvaihdoksia ammattitaitoisesti. Omistajanvaihdosilmion edistämisessä on Etelä-Pohjanmaalla onnistuttu erittäin hyvin myös siinä, että eri toimijatahot toimivat kiinteässä yhteistyössä. Niin tutkimus-, kehittämis-, koulutus- ja rahoittajatahot kuin yksityiset asiantuntijat ja yrityksetkin ovat löytäneet toisensa hyvin tämän aihealueen puitteissa. Toimijat ovat sitoutuneita ja löytäneet selkeät roolit omistajanvaihdosten edistämisessä, jonka vetovastuun maakunnassa on ottanut Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät. Seuraavassa taulukossa on koottu yhteen arvioinnin johtopäätöksensä esitetyt toimenpiteet omistajanvaihdosten edistämiseksi tulevalle ohjelmakaudella.

Taulukko 13. Ehdotukset omistajanvaihdosten edistämistoimenpiteiksi tulevalle ohjelmakaudella (Lähde: Petäjä, Varamäki & Sorama 2007).

Jatkajille (ostajille) suunnattavat toimenpiteet	Luopujille (myyjille) suunnattavat toimenpiteet	Asiantuntijoille suunnattavat toimenpiteet
Omistajanvaihdosillat asian esillä pitämiseksi ja herättelemiseksi		
Neutraalin kauppapaikan kehittäminen entistä enemmän tietoa ja laadukkaita yrityksiä sisältäväksi		
Tuki asiantuntijapalveluiden hankintaan ostajille ja myyjille		
Omistajanvaihdosten maakunnallisen neuvontapisteen perustaminen erityisesti pienyritysten tarpeeseen		
Pitkäkestoiset koulutukset ja konsultoinnit yrityksen liiketoiminnan kehittämiseksi, (mm. oppisopimus, yrittäjän ammattitutkinto yhdistyneenä esim. Viestinvaihtoon tai muuhun konsultointiin), ovtteema yhdistyneenä yrityksen kasvun ja muun kehittämisen aikaansaamiseksi	Henkisen valmistutuksen tuki ennen ja jälkeen luopumisen	Täsmäkoulutus tietojen päivittämiseksi ajankohtaisista aiheista
Kehittämishankkeet yritys-kauppoja kasvun välineenä hyödyntäville yrityksille	Luopujien aktivointi uuteen yritystoimintaan tai osaamisen hyödyntämiseen yritysten hallitus- ja asiantuntijaryhmytyöskentelyn kautta	

5 YRITYSTEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

5.1 Yrittäjyysilmapiiri maakunnassa

Suomen Yrittäjät on toteuttanut vuosina 2004 ja 2006 Elinkeinopolitiikan mittariston kyselyn. Kyselyssä paikallisyhdistysten hallituksen jäsenet arvioivat oman kuntansa elinkeinopolitiikkaa ja sen toteuttamista. Mittariston tavoitteena on muodostaa työkalu pohdittaessa elinkeinopolitiikan kehittämistoimia ja se muodostuu 8 osa-alueesta:

- yleinen elinkeinopolitiikka
- kunnan päätöksenteon yrityslähtöisyys
- elinkeinotoimen resurssit
- kunnan viestintä ja tiedottaminen
- kunnan yhteistyö seutukunnassa ja maakunnassa
- koulutus
- julkisten palveluiden järjestäminen ja kuntien hankintapolitiikka
- infrastruktuuri

Etelä-Pohjanmaan alueella kyselyyn vastasi vuonna 2006 yhteensä 156 Etelä-Pohjanmaan Yrittäjien paikallisyhdistysten hallituksen jäsentä. Kysely koostui 37 väittämän muodossa esitetystä kysymyksestä, jotka oli jaettu em. 8 kysymysryhmään. Vastausvaihtoehdot olivat täysin eri mieltä (-2 pistettä); jokseenkin eri mieltä (-1 piste); neutraali mielipide (0 pistettä); jokseenkin samaa mieltä (1 piste); täysin samaa mieltä (2 pistettä). Teoreettinen minimipistemäärä on siten -74 pistettä ja maksimipistemäärä 74 pistettä. Tutkimusraporteissa vastaukset on skaalattu asteikolla 0...100.

Koko maan kaikkien kuntien saama pistekeskisarvo on 46 pistettä. Tämä merkitsee sitä, että yrittäjät ovat suhtautuneet kuntien elinkeinopolitiikkaan verrattain kriittisesti. Asteikolla 0...100 neutraali taso olisi ollut 50 pistettä, joten kuntien kokonaistulos on negatiivinen. Etelä-Pohjanmaalla kaikkien vastausten yhteenlaskettu pistekeskisarvo on 50, eli jonkin verran maan keskiarvon yläpuolella.

Yrittäjiä pyydettiin osana tutkimusta määrittelemään kysytyistä osa-alueista kolme tärkeintä. Etelä-Pohjanmaalla kolme eniten mainintoja saanutta osa-aluetta olivat kunnan päätöksenteon yrityslähtöisyys (76 %), yleinen elinkeinopolitiikka (68 %) sekä julkisten palveluiden tarjonta ja kunnan hankintapolitiikka (47 %). Tulos on järjestyksen osalta sama kuin koko maassa (74 % / 62 % / 52 %).

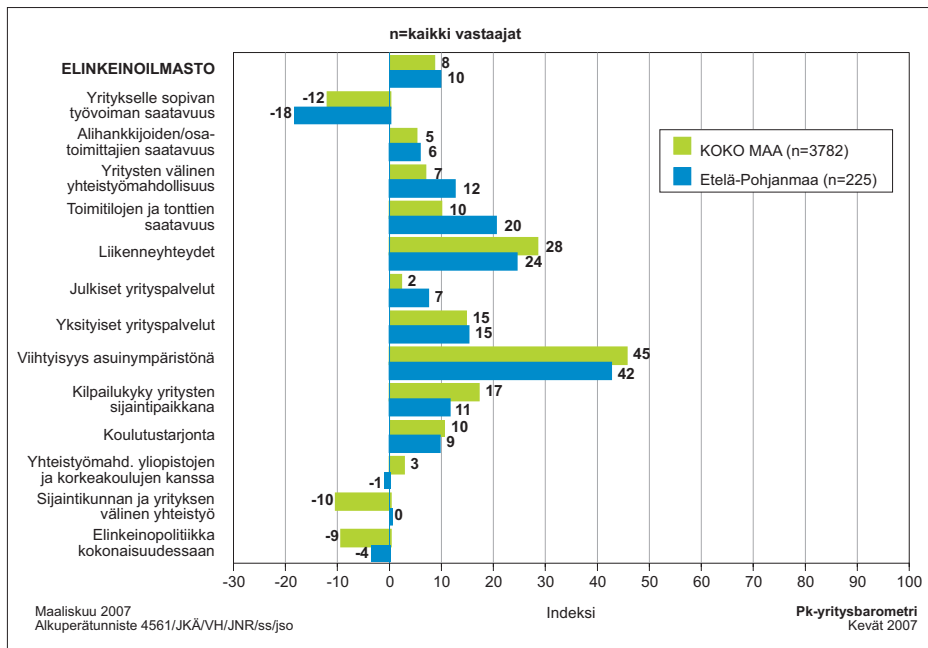
Kyselyssä koko maan yrittäjät antoivat parhaimman pisteluvun (0,3 asteikolla +/-2) kysymykselle ”kunnan ja yrittäjien välinen yhteistyö on hyvää”. Myös Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät antoivat tälle kysymykselle korkeimmat pisteet (0,6). Seutukohtaisessa tarkastelussa Eteläiset seinänaapurit, Seinäjoen seutu ja Suupohja ylsivät tämän kysymyksen kohdalla jopa arvoon 1,1 ja muidenkin seutujen arvot (0,4 kaikilla) olivat koko maan keksiarvoa korkeampia. Näiden lukujen valossa on perusteltua väittää, että Etelä-Pohjanmaalla kunnan ja yrittäjien välinen yhteistyö on merkittävästi parempaa kuin koko maassa keskimäärin.

Koko maan yrittäjät antoivat heikoimman pisteluvun (-0,5) kysymykselle ”kunnan päätöksenteko on yrittäjien toiminnan kannalta ennustettavaa ja pitkäjänteistä”. Etelä-Pohjanmaalla vastaava luku oli -0,1. Etelä-Pohjanmaalla heikoimman pisteluvun (-0,3) sai kolme kysymystä (koko maan arvot suluissa kysymyksen jälkeen):

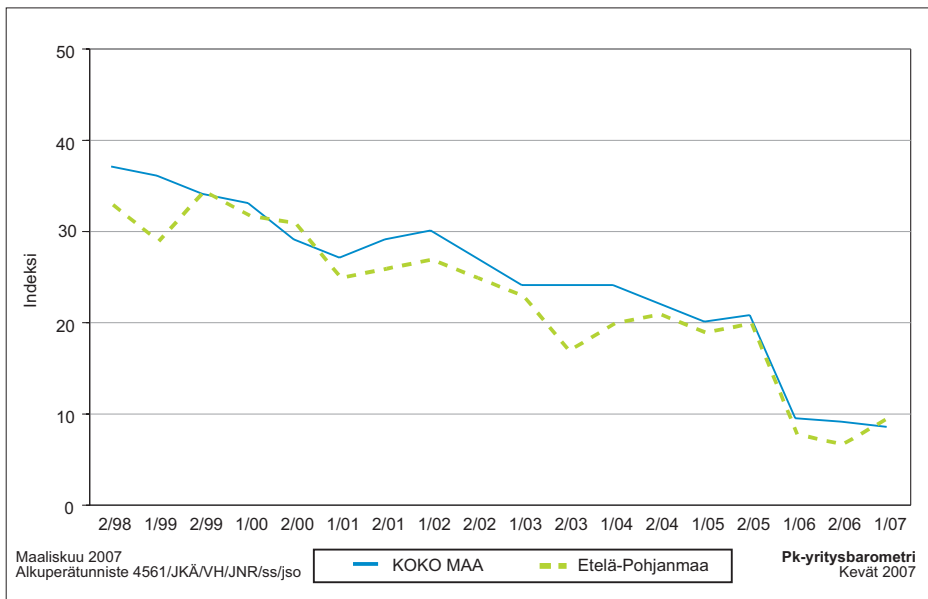
- kunnan elinkeinopolitiikan tavoitteet ovat näkyvästi esillä ja helposti saatavilla kunnan internetsivuilla (-0,4)
- kunta toimii aktiivisesti, jotta yritykset saavat ammattitaitoista työvoimaa (-0,4)
- kunnan hankintapolitiikka tukee myös pk-yritysten kasvua ja kehittymistä (0,0)

Suomen Yrittäjät ja Finnvera Oyj tekevät yhteistyössä pientä ja keskisuurta yritystoimintaa ja tämän kehitystä kuvaavaa valtakunnallista Pk-yritysbarometriä kaksi kertaa vuodessa. Kevään 2007 Pk-yritysbarometri perustuu noin 3700 pk-yrityksen vastauksiin ja heijastaa siten kattavasti pk-yritysten käsityksiä yritysten kehitysnäkymistä ja toimintaan vaikuttavista tekijöistä. Barometrin ennustekyky on ollut hyvä.

Barometrin mukaan yrityksen sijaintikuntaan elinkeinon harjoittamisen näkökulmasta ollaan Etelä-Pohjanmaalla nyt hiukan tyytyväisempiä kuin koko maassa keskimäärin. Tyytyväisimpiä Etelä-Pohjanmaalla sijaitsevat pk-yritykset ovat alueen viihtyisyyteen asuinympäristönä, liikenneyhteyksiin ja toimitilojen sekä tonttien saatavuuteen. Tyytymättömmimpiä alueella ollaan yritykselle sopivan työvoiman saatavuuteen ja elinkeinopolitiikkaan kokonaisuudessaan. (Kuvio 24). Kokonaisuutena tyytyväisyys elinkeinoilmastoon on Etelä-Pohjanmaalla nyt kääntynyt nousuun. Koko maan keskimääräinen tyytyväisyys elinkeinoilmastoon on edelleen lievässä laskussa. (Kuvio 25)

Kuvio 24. Elinkeinoilmasto. (Lähde: Pk-yritysparometri.)

Kuvio 25. Elinkeinoilmasto, keskiarvo sijaintikunnan elinkeinoilmastoa koskevista väittämistä. (Lähde: Pk-yritysparometri.)

5.2 Yrittäjyysaikomukset Etelä-Pohjanmaalla

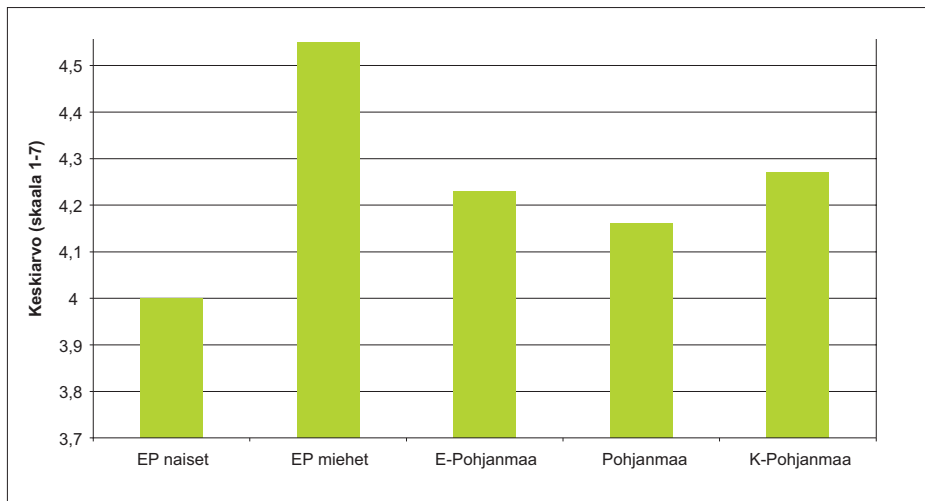
Vaasan yliopiston Johtamisen laitoksen Epanet-yrittäjyysprofessori yhteistyössä Levón-Instituutin kanssa toteutti talvella 2006–2007 yrittäjyysaikomuksia ja siihen vaikuttavia tekijöitä kartoittavan kyselytutkimuksen vanhan Vaasan läänin kolmessa maakunnassa (Etelä-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Pohjanmaa). Kysely on vielä niin tuore, että tulokset ovat tätä raporttia kirjoitettaessa pitkälti analysoimatta ja niistä tullaan raportoimaan yksityiskohtaisesti myöhemmin. Kuitenkin koimme aiheelliseksi raportoida muutaman alustavan tunnusluvun jo tässä yhteydessä.

Kyselytutkimukseen osallistui kaikkiaan 1301 Etelä-Pohjanmaalla, Keski-Pohjanmaalla tai Pohjanmaalla kyselyn toteuttamishetkellä (joulukuu 2006) asunutta 15–75 -vuotiasta henkilöä. Näistä eteläpohjalaisia oli 554 henkilöä eli noin 43 % koko otoksesta. Vastaajista 58 % oli naisia ja 42 % miehiä. Ikäjakauma osoittaa, että alle 30-vuotiaita vastaajia oli 20 %, 31–49 -vuotiaita 36 % ja 50-vuotiaita tai vanhempia 44 %.

Seuraavassa tarkastelemme kahta tunnuslukua: 1) omaan arvioon perustuva todennäköisyys, että henkilö tulee perustamaan yrityksen; ja 2) kuinka helpoksi vastaaja mieltää yrityksen perustamisen ja yrittäjänä pärjäämisen omalla kohdallaan. Vastausten keskiarvojen vertailu suoritettiin t-testin ja varianssianalyysin avulla.

Eteläpohjalaisista vastaajista n. 21 % ilmoitti yrityksen perustamisen olevan heidän kohdallaan todennäköisen tai erittäin todennäköisen (seitsemänportaisen vastausskaalan arvot 5–7). Eteläpohjalaisten vastaukset eivät eronneet tilastollisesti merkitsevästi Keski-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla asuviin vastaajiin verrattuna, eli tämän mittarin mukaan yrittäjyysaikomukset eivät ole vahvempia tai heikompia Etelä-Pohjanmaalla. Eroavaisuuksia ilmeni sukupuolten välillä Etelä-Pohjanmaalla: naisten yrittäjyysaikomukset ovat tilastollisesti merkitsevästi miesten vastaavia alempia. Tilastollisesta merkitsevyydestä huolimatta itse keskiarvojen ero on vain noin puoli pistettä eli erityisen suuresta erosta ei ole kyse.

Vastaajien mielikuvaa siitä, kuinka helppoa yrittäjäksi ryhtyminen ja yrittäjänä pärjääminen on, mitattiin neljällä muuttujalla, joista muodostettiin summamuuttuja tätä analyysia varten (Kuvio 26). Eteläpohjalaisista vastaajista noin 30 % arveli yrittäjäksi ryhtymisen olevan heille melko helppoa ja onnistumisen yrittäjänä todennäköistä (seitsemänportaisen vastausskaalan arvot 5–7). Myös tämän mittarin suhteen ei ollut havaittavissa tilastollisesti merkitseviä eroja kolmen vertaillun maakunnan kesken. Sen sijaan sukupuolten välillä oli jälleen tilastollisesti erittäin merkitsevä ero Etelä-Pohjanmaalla: miehet arvioivat yrittäjäksi ryhtymisen ja siinä onnistumisen helpommaksi kuin naiset. Tässäkin tapauksessa keskiarvojen ero on noin puoli pistettä, joka ei ole erityisen suuri.

Kuvio 26. Yrittäjäksi ryhtymisen ja yrittäjänä onnistumisen mielletty helppous (vastausten keskiarvot, skaala 1–7)

5.3 Kunnallisen päätöksenteon yritysvaikutusarviointi Etelä-Pohjanmaalla

Osana maakunnan Yrittäjyysohjelmaa toteutettiin Etelä-Pohjanmaalla kunnallisen päätöksenteon yritysvaikutusten arviointia käsittelevä selvitys. Päätöksenteon yritysvaikutusten arviointia ei ole Suomessa tarkasteltu kuntatasolla, vaikka lainsäädännön valmisteluun liittyvä yritysvaikutusarviointi on ollut huomion kohteena (KTM 2007). Kunnallisen päätöksenteon yritysvaikutuksia ja niiden arviointia päätöksenteossa ei siis tunneta käytännössä. Yritysvaikutusten arviointia toivotaan kuitenkin kunnilta esimerkiksi osana Suomen Yrittäjien elinkeinopolitiikan työkirjaa (Suomen Yrittäjät 2005).

Selvitys kohdistui kolmeen teemaan:

- *Yritysvaikutukset.* Koska pyrkimyksenä on yritysten kannalta oleellisten vaikutusten arvioinnin ymmärtäminen ja kehittäminen, tulee yritysvaikutuksia hahmottaa ensisijaisesti yritysten kautta. Minkälaisilla päätöksillä on käytännössä merkitystä yrityksille ja miten?
- *Yritysvaikutusten arviointi.* Miten yritysvaikutuksia käytännössä arvioidaan Etelä-Pohjanmaan kuntien päätöksenteossa? Onko arviointi systemaattista, kuka sitä tekee, minkälaisia mittareita siinä käytetään?
- *Yritysvaikutusarvioinnin kehittäminen.* Miten kunnallista yritysvaikutusarviointia tulisi kehittää? Minkälaisia hyviä käytäntöjä löytyy Etelä-Pohjanmaalta tai muualta?

maassa? Minkälaisia työkaluja yritysvaikutusarvioinnissa voidaan käytännössä hyödyntää?

Selvitys toteutettiin laadullisin menetelmin. Ensimmäisessä vaiheessa haastateltiin yrityksiä kolmen case-kunnan⁵ alueella. Yrityshaastatteluja tehtiin yhteensä 13. Yritykset olivat teollisuus- palvelu- ja kaupan alan yrityksiä ja edustivat eri kokoluokkia. Haastatteluisissa pyydettiin yrittäjiä ja toimitusjohtajia kertomaan konkreettisista vaikutuksista, joita kunnallisella päätöksenteolla on yritykselle ollut. Yrityshaastattelujen analyysin pohjalta koottiin malli koetuista yritysvaikutuksista.

Toisessa vaiheessa kuntien edustajia (pääosin virkamiehiä) haastateltiin käyttäen mallia keskustelun pohjana. Case-kunnissa tehtiin kaikkiaan 17 haastattelua. Haastateltavia pyydettiin kommentoimaan mallia ja kuvaamaan päätöksentekoprosesseja joihin he osallistuvat. Lisäksi heiltä kysyttiin päätöksentekoonsa liittyvästä yritysvaikutusarvioinnista. Kuntahaastattelujen analyysin pohjalta muodostui kokonaiskäsitely yritysvaikutusarvioinnista käytännössä.

Kolmannessa vaiheessa kahden ensimmäisen vaiheen tulokset ja kehittämisajatukset testattiin esittämällä ne case-kuntien ulkopuolella toimiville kuntien päättäjille. Alustavia tuloksia käytiin läpi sekä henkilökohtaisissa haastateluisissa että laajemmissa ryhmätapaamisissa elinkeinotoimijoiden kanssa. Lisäksi kommentteja ja lisätietoja haettiin Etelä-Pohjanmaan ulkopuolelta mm. Kuntaliiton asiantuntijoilta.

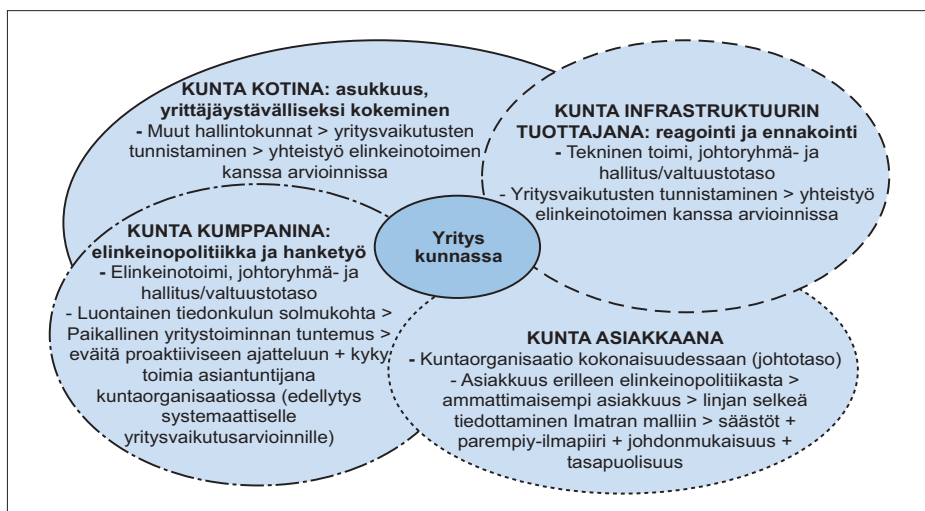
Selvitys osoitti että eri *yrityksillä on hyvin erilaiset kokemukset ja tarpeet*. Monet yritykset eivät koe kunnan päätösten vaikuttavan kovin paljon omaan toimintaansa, vaikka yrityksen alkutaipaleella kunnalla on voinut olla merkitystä. Esimerkiksi kunnan tuki tilojen hankinnassa on usein etenkin teollisille yrityksille tärkeää. Yritysten kokemat vaikutukset voi tiivistää neljään rooliin suhteessa yrityksiin: *kunta asiakkaana, kunta infrastruktuurin tuottajana, kunta kumppanina* esim. markkinoinnissa tai hankkeissa, ja *kunta kotina*, yrittäjän ja/tai työntekijöiden. *Kaikki roolit eivät ole merkityksellisiä kaikkien yritysten näkökulmasta*. Esimerkiksi kunta asiakkaana ei ole tärkeä rooli sellaisten yritysten kannalta joiden tuotteita kunta ei hanki eikä voisikaan hankkia. Samoin joissakin yrityksissä kunnan kumppanuus on tärkeää ja laajamittaistakin; joissakin yrityksissä kumppanuutta huomataan vain vähän jos lainkaan. Kunta voi näyttäytyä sekä kielteisesti että myönteisesti eri rooleissaan.

Haastattelutulosten perusteella *kunnissa pohditaan yritysvaikutuksia enimmäkseen silloin kun ne tulevat esiin yksittäisissä tapauksissa, ei siis systemaattisesti*. Elinkeinotoimen ja kunnan muun johdon keskusteluyhteys sekä säännöllinen strategiatyö kuitenkin nostavat esiin yritysnaikokulmaa kunnan koneistossa.

⁵ Alohärmä, Alavus ja Seinäjoki. Case-kunnat valittiin pääasiassa koon ja sijainnin perusteella.

Kaksi kunta/yritys -rajapinnan kannalta tärkeää teemaa korostui selvityksessä. Ensinnäkin, kuntarajat eivät useinkaan vastaa kunnallisen päätöksenteon yritysvaikutusten eivätkä yritysten kuntiin kohdistuvien vaikutusten rajoja. Sekä työ että palvelut voivat kuitenkin yhä useammin sijaita myös varsinaisen kuntarajan toisella puolella. Kunnallisella päätöksenteolla on kuitenkin selkeät rajat, joiden piiriin harkinnalla on tapana rajoittua. Toiseksi, vaikka haastatelluissa kunnissa ei olla passiivisia suhteessa yrityksiin, kunnat kohtaavat yrityksen useammin reaktiivisesti kuin proaktiivisesti. Reaktiivisuudella tarkoitetaan tässä sitä että kunnat reagoivat yksittäisten yritysten tai yritysröppäiden esille ottamaan tarpeeseen ennemminkin kuin pyrkivät ennakoimaan tulevia tarpeita yrityskehittämisessä yleensä.

Kunnallisen yritysvaikutusarvioinnin tarkastelua on syytä jatkaa paitsi laajemmalla tutkimuksella myös käytännön kehittämistyönä. Selvityksessä esiin nostetut ajatukset kehityksen mahdollisista suunnista on koostettu rooleittain kuvioon 27.

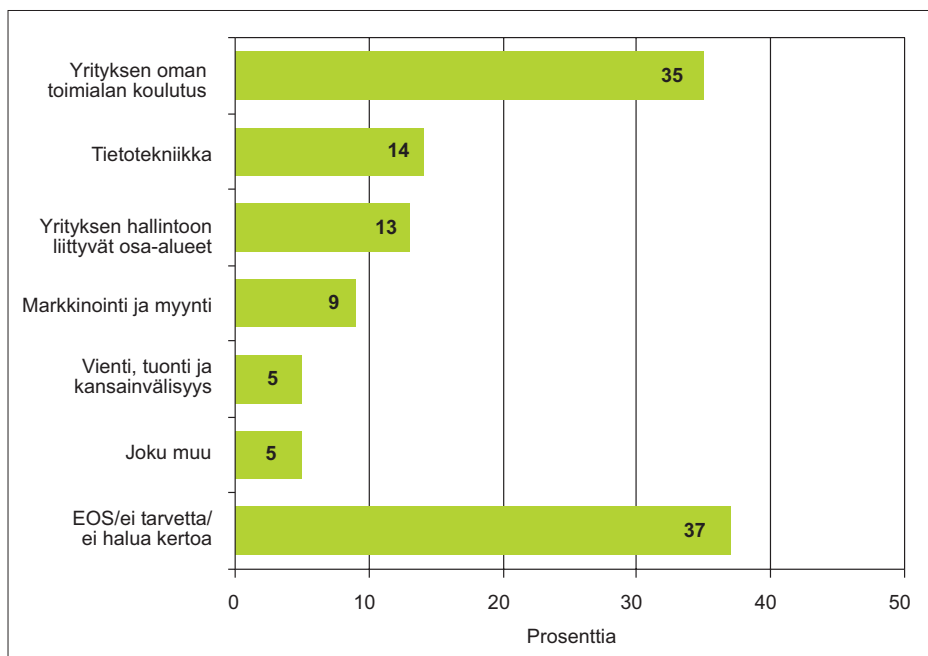
Kuvio 27. Kunnan roolit suhteessa kunnassa sijaitseviin yrityksiin.

Yhden kaikille kunnille sopivan yritysvaikutusarviointimallin tai -mittariston löytyminen ei tämän selvityksen perusteella ole realistista. Kuntien käytännöt, resurssit ja prosessit poikkeavat toisistaan siinä määrin että kaikille yhteinen toimintasuositus olisi liian yleisellä tasolla palvelukseen arkista päätösvalmistelua. Jatkotoimenpiteenä suositellaan Etelä-Pohjanmaan osalta kuntakohtaisia työpajoja, joissa kunnan päätöksenteon kannalta keskeiset henkilöt työstävät selvityksessä kehitettyjen mallien pohjalta omat käytännön ohjenuoransa yritysvaikutusten arviointiin.

5.4 Eteläpohjalaisten yritysten koulutustarpeet

Keväällä 2007 toteutettiin toisen kerran Etelä-Pohjanmaalla yritysten koulutustarvebarometri. Edellinen kysely tehtiin vuonna 2003. Barometrin toteutuksessa oli mukana alueen 12 koulutustoimijaa. Koulutustarvebarometrin tavoitteena oli selvittää yritysten tulevaisuuden näkemyksiä oman toimintansa kehittymisestä sekä yritysten suunnitelmia toimintansa kehittämistä. Toisaalta pyrkimyksenä oli selvittää mitä ja millaisia odotuksia ja toiveita yritykset asettavat koulutustoimijoille – mitä ja millaista osaamista ja koulutusta yritykset tarvitsevat kehittääkseen toimintaansa ja parantaakseen kilpailukykyään. Tutkimustulokset saatiin tekemällä 500 puhelinhaastattelua eteläpohjalaisten yritysten edustajaa tai yrittäjää. Haastattelut toteutettiin helmi-maaliskuussa.

Yritykset ovat varsin haasteellisia koulutettavia. Koulutukselta yritykset toivovat käytännönläheisyyttä ja konkreettisuutta – onnistuneessa koulutuksessa tulisi oppia uutta ja saada uusia ideoita, mutta ennen kaikkea koulutuksen tulisi olla nopeasti hyödynnettävissä käytännön työssä. Koulutuksen odotetaan siis olevan räätälöityä juuri oman alan ja yrityksen tarpeisiin. Toimialarajat ylittävästä koulutuksesta noin joka kolmas yritys arvioi tarvitsevansa lähitulevaisuudessa tietotekniikan, yrityksen hallinnon, tai markkinoinnin ja myynnin osa-alueiden koulutusta (ks. Kuvio 28). Koulutuksen vaikutusten arviointia jälkikäteen yritykset pitivät joko melko tai erittäin tärkeänä.

Kuvio 28. Haastateltujen yritysten koulutustarpeet. (Lähde: Etelä-Pohjanmaan yritysten koulutustarvebarometri 2007, SeAMK, Markkinatutkimuspalvelut.)

Saatujen tulosten perusteella näyttää siltä, että haastatelluista yrityksistä lähes puolet oli kouluttanut henkilöstöään viimeksi kuluneen vuoden aikana. Tässä mielessä yritysten koulutusaktiivisuudessa ei ole juurikaan tapahtunut muutosta neljän vuoden takaiseen tilanteeseen; vuonna 2003 tehdyn tutkimuksen perusteella vastaava luku oli 49 % yrityksistä. Toisaalta jo lähitulevaisuudesta on löydettävissä potentiaalia kouluttavien yritysten määrän kasvamiseen ja koulutusvolyymin kasvuun sekä henkilötyöpäivinä että rahassa mitattuna.

Selvitettäessä tutkimuksen toteuttamisessa mukana olleiden koulutustoimijoiden tunnettuutta yritysten keskuudessa havaittiin monen toimijan tunnettuudessa olevan parantamisen varaa. Se, kääntyykö henkilöstöään kouluttavien yritysten osuus lähitulevaisuudessa kasvuun vai pysyykö se likimain ennallaan, riippuu nyt paljon koulutustoimijoista itsestään - pystyvätkö koulutustoimijat tarjoamaan näille yrityksille niiden tarpeita ja kiinnostusta vastaavaa koulutusta.

Tutkimuksen voidaan katsoa antavan hyvän kuvan eteläpohjalaisten yritysten näkemyksistä toimintansa kehittymisestä ja kehittämisestä sekä niistä odotuksista ja toiveista joita yritykset asettavat koulutustoimijoille. Mukana olevat koulutustoimijat hyödyntävät kyselyn tuloksia kehittäessään koulutustarjontaansa vastaamaan entistä paremmin yritysten tarpeisiin. Lopputuloksena toivotaan olevan entistä laadukkaampaa, monipuolisempaa ja yrittäjien ja henkilökunnan saavutettavissa olevaa koulutusta, jonka sisältö ja toteuttamistavat lähtevät yritysten tarpeista.

6 YRITTÄJYYDEN EDISTÄMINEN ETELÄ-POHJANMAALLA

6.1 Yhteenveto Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyden tilasta

Käsillä oleva yrittäjyyskatsaus on ensimmäinen laatuaan Etelä-Pohjanmaalla. Maakunnallisen yrittäjyyskatsauksen tavoitteena on ollut tarkastella poikkileikkauksena keväällä 2007, miltä Etelä-Pohjanmaan maakunta yrittäjyyden näkökulmasta näyttää. Yrittäjyyskatsaukseen haluttiin mahdollisimman monipuolinen kuva yrittäjyyden ilmiöstä ja kentästä maakunnassa ja tästä syystä yrittäjyyttä tarkasteltiin neljän pääulottuvuuden kautta: yritysten ja yrittäjien määrällinen osuus, yritysten laatu, yrityskentän dynamiikka ja yritysten toimintaympäristö. Seuraavassa yhteenvetotaulukossa on tiivistetty, mitä myönteisiä ja huomiota vaativia seikkoja katsauksessa on tuotu esiin eteläpohjalaisesta yrittäjyyskentästä.

Taulukko 14. Positiivisia ja negatiivisia seikkoja eteläpohjalaisesta yrittäjyyskentästä.

Päälouottuvuus	Alalouottuvuus	Positiivisia seikkoja	Negatiivisia seikkoja
1. Yritysten ja yrittäjien määrällinen osuus	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yritysten/yritystoimipaikkojen määrä ja suhteellinen osuus ▪ Yrittäjien määrä ja suhteellinen osuus 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yritystoimipaikkoja keskimääräistä enemmän ▪ Yrittäjaintensiteetti keskimääräistä korkeampi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Suuria yrityksiä hyvin vähän ▪ Yrittäjaintensiteetti laskusuunnassa
2. Yritysten laatu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kasvuyritykset ▪ Yritysten kansainvälistymisaste ▪ Yritysten innovatiivisuus ja T&K-panostukset ▪ Yritysten tuottavuus ▪ Yritysten investoinnit 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nopean kasvun yritysten osuus keskitasoa ▪ Vientyritysten määrää naapurimaakuntien tasolla ▪ T&K-kustannusten muutos lähes keskimääräistä ja jalostusarvon muutos hyvää tasoa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Voimakkaasti kasvuhaluaisia yrityksiä vähän ▪ Viennin volyyymi pieni ▪ Päätoimista T&K-työtä yrityksissä vähän
3. Yrityskentän dynamiikka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten suhde ▪ Yritysten kasvu ▪ Yritysten vaihtuvuus, konkurssit ja yrityssaneeraukset ▪ Omistajanvaihdokset 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Toimialarakenteen kehitys vastaa koko maan suuntausta ▪ Kasvuyritykset erittäin kannattavia ▪ Yrityskanta on vakaa ▪ Yrittäjien tietoisuus jatkajakysymyksistä lisääntynyt, omistajanvaihdoksen palveluprosessi ja edistäjien yhteistyö erinomainen 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aloittavia yrityksiä vähän suhteessa yritys-kantaan ▪ Yrityskentän dynamiikka liian vähäistä ▪ Kasvussa painottuu nykyisen tehostamisen uuden etsinnän asemesta, yritysosoja vierastetaan kasvun keinona ▪ Yrityskanta pienenevässä jatkajapulan vuoksi kun ikääntyvät yrittäjät lopettavat
4. Yritysten toimintaympäristö	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yrittäjyysilmapiiri maakunnassa ▪ Eteläpohjalaisien yrittäjyyspotentiaali ja yrittäjyysintotit ▪ Kunnallisen päätöksenteon yritysvalitukset ▪ Eteläpohjalaisien yritysten koulutus-tarpeet 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kokonaistyöttöisyys elinkeinoilmastoon hieman keskimääräistä parempi ▪ Kunnat kiinnostuneita yritysilmapiiristä 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sopivan työvoiman saatavuuteen ollaan keskimääräistä tyytymättömiä ▪ Systemaattista yritysvalitusarviointia ei juuri esiinny

6.2 Etelä-Pohjanmaan TE-keskuksen katsaus

Yrittäjyyden edistäminen Etelä-Pohjanmaalla

TE-keskus joutuu uudella rakennerahastokaudella 2007–2013 sopeuttamaan toimintaansa supistuviin rakennerahastovaroihin. Yritystoiminnan kehittämisessä painopiste siirtyy suorista yritystuista osaamisen sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan tukemiseen. Kansallisella rahoituksella voidaan jonkin verran kompensoida EU-rahojen vähenemistä.

Maaseuturahoituksen laajeneminen alle 5-hengen yrityksistä alle 10-hengen mikro-yrityksiin helpottaa TE-keskuksen mahdollisuuksia turvata yritysten rahoitus myös tulevalla ohjelmakaudella. Maaseudun kehittämisrahoitukseen on käytettävissä saman verran rahoitusta kuin edelliselläkin ohjelmakaudella. Yli puolet maaseudun yritysrahoituksesta on tarkoitus ohjata suoriin yritystukiin.

Yhteistyöverkoston asema ja käyttö korostuvat uudessa tilanteessa. Työ- ja elinkeinoministeriön perustaminen luo edellytyksiä toiminnan tehostumiseen ja niukkenevien varojen entistä tehokkaampaan hyödyntämiseen.

Rahoituksen vähentyessä tulee entistä tärkeämmäksi, miten rahat käytetään. Viime vuosina TE-keskuksessa on painotettu kasvuyrityksiä ja kansainvälistymiseen tähtäviä yrityksiä. Unohtaa ei sovi myöskään tavallisia, usein perheen voimilla pyöritettäviä pk-yrityksiä. TE-keskuksen haasteena on entistä enemmän saada myös nämä yritykset tietoisiksi keskuksen tarjoamista, monipuolisista kehittämismahdollisuuksista. Tämä edellyttää TE-keskuksen yritysneuvojien jalkautumista yrityksiin entistä enemmän sekä neuvonnan ja kaksisuuntaisen viestinnän korostumista.

Kansallisen rahoituksen vähentyessä pitää katseet kääntää myös EU:n puiteohjelmien hyväksikäyttöön. Niiden käyttö edellyttää kuitenkin sellaista hankeosaamista, jota yrityksillä ei ole. Etelä-Pohjanmaalle pitäisi löytää hankehakuun erikoistuva yksikkö, joka voisi palvella yrityksiä hankkeiden suunnittelussa ja hankerahoituksen hakemisessa.

Etelä-Pohjanmaalla käytetään asukasta kohti vähiten rahaa tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Valtakunnallisesta Tekes-rahoituksesta kilpailevat kaikki yritykset samalla viivalla, alueellisia kiintiöitä ei ole. Haasteena Etelä-Pohjanmaalla on yritysten pieni koko, veturiyrityksiä on vähän. Maakunnan peruslähtökohdat ovat kuitenkin hyvät. Meillä on monia positiivisia asioita, kuten perusyrittäjyys, hyvä työllisyys, EPANET-tutkimusverkosto, innovaatiotoimijaverkosto ja vahva elintarvikeklusteri, joista on hyvä lähteä lisäämään t&k-panostuksia.

Osaavan työvoiman turvaaminen yrityksille on tärkein työvoimahallinnon haaste. Kaikki muut työvoimahallinnon tavoitteet ovat sille alisteisia. Etelä-Pohjanmaalla on pulaa metalli- ja rakennusalan työvoimasta mutta työvoimapula on tulossa yhä useammalle alalle. Metallityöntekijöitä on pystytty saamaan lisää työelämäläheisellä koulutuksella, jossa ovat olleet TE-keskuksen lisäksi mukana työnantajat ja kunnat. Mallia tullaan käyttämään tulevalla kaudella myös muiden, kuin metallin työntekijöiden koulutuksessa. Suurten ikäluokkien poistuessa työmarkkinoilta työvoiman saatavuus tulee entistä tärkeämmäksi.

Alkavan yrittäjyyden kannalta myönteinen asia on starttirahakokeilun vakinaistaminen. Rajoituksen poistuvat ja starttirahaa voidaan myöntää kaikille yrityksen perustamisesta kiinnostuneille henkilöille. Uudistuksen uskotaan lisäävän uusien yritysten määrää.

6.3 Etelä-Pohjanmaan liiton katsaus

Etelä-Pohjanmaan liiton tavoitteet ja mahdollisuudet maakunnan yritystoiminnan kehittämisessä

Etelä-Pohjanmaan liitolla on yhtäältä aluekehitysviranomaisena ja toisaalta kuntiensa kautta merkittävä rooli – ja samalla myös vastuu – yrittäjyyden ja elinkeinojen kehittymisestä maakunnassamme. Yrittäjyys painottuu vahvasti sekä lakisäätteisissä suunnitelmissamme (maakuntasuunnitelma, maakuntaohjelma, toteuttamissuunnitelma) että muissa tehtävissämme, esimerkiksi kulttuurin alalla. Tuoreimman maakuntaohjelman visio kiteyttää lähivuosien tavoitteet seuraavasti: *Ihmiset, yritykset ja ympäristö voivat hyvin innovatiivisessa ja kansainvälistyvässä yrittäjyysmaakunnassa*. Ainakin ”sanallisesti” yrittäjyys siis muistetaan.

Paperia ja ohjelmia on melko helppo tuottaa; tosin niidenkin tavoitteet ovat moneen kertaan punnittuja ja pitkien prosessien tulosta. Suurena haasteena on muuttaa sanat teoiksi ja suunnata omassa käytössä olevat resurssit oikealla tavalla ja tehokkaasti palvelemaan yhteisesti hiottujen päämäärien toteutumista.

Yritysten kehittämistä edesautetaan sekä EU:lta että Suomen valtiolta saatavalla rahoituksella. Kaudella 2000–2006 painopisteinä ovat olleet alueen klusterirakenteiden, yritysten yhteistyö-verkoston ja tietoteknisen tason kehittäminen. On luotu edellytyksiä omistusjärjestelyille ja tuettu uusien yritysten syntymistä hautomoiden ja kiihdyttämöiden avulla. Erilaisilla selvityksillä ja hankkeilla on haettu malleja yrityspalveluiden ja kehittämisorganisaatioiden perustamiseen. Osaamisen ja uusien teknologioiden siirtoon erityisesti pk-yrityksiin on panostettu. Lisäksi on edistetty informaatioteknologian hyödyntämistä sekä yhteistyötä alueellisten innovaatio toimijoiden kanssa. Myös toimintaympäristön tarjoamiin palveluihin on kiinnitetty huomiota.

EU-ohjelmakaudella 2007–2013 yrittäjyyden edistäminen on vähintään yhtä vahvasti esillä kuin tähänkin asti. Teema tulee näkymään liiton tekemissä ohjelmissa. Yritysten kehittymistä rahoitetaan EU-varoin (EAKR) ja kansallisella maakunnan kehittämiseräillä. Painopisteitä on paljon, ja niiden järjestystä voidaan tarkentaa ohjelmakauden aikana.

Lähivuosina korostuvat yhteistyöverkoston kehittäminen pk-yritysten välillä erityisesti ydinklustereissa (elintarvike, metalli, puu, hyvinvointi). Tuotekehityksen ja innovaatioiden nostamiseksi vahvistetaan edelleen yritysten kumppanuutta ammattikorkeakoulun, yliopistokeskuksen, EPANET-professoreiden ja muiden tutkimuslaitosten kanssa. Haasteena on saada tutkimus-, kehitys- ja koulutuspalvelut saataville mahdollisimman hyvin joka puolella maakuntaa. Myös innovaatioympäristön rakentamisessa riittää työtä jatkuvasti. Lisäksi kansainvälistyminen tulee selkeästi sitoa kaikkiin näihin kehittämisaalueisiin.

Yrittäjyyden edistäminen on tärkeää maakuntamme kilpailukyvyn kannalta. Yritykset tarjoavat työpaikkoja ja luovat hyvinvointia. Ne ovat menestyksemme kivijalka.

Mutta yrittäjyydellä on maakunnassamme myös muuta arvoa. Se muodostaa merkittävän osan eteläpohjalaista imagoa. Mielikuvissa maakuntamme yhdistetään lähes poikkeuksetta yrittäjyyteen. Meidän tulisi kyetä hyödyntämään tätä tosiasiaa nykyistä tuloksellisemmin – sekä vetovoimatekijänä että elinkeinoelämämme parhaaksi. Tavoitteeksi tulee asettaa, että aina, kun Suomessa puhutaan yrittäjyydestä, mieleen nousee ensimmäisenä Etelä-Pohjanmaan maakunta!

6.4 Finnveran katsaus

Vuonna 2006 Finnvera terävöitti strategiaansa. Valtioneuvoston yrittäjyyden politiikkaohjelman tavoitteiden mukaisesti Finnveran toiminta painottuu lähivuosina uuden yritystoiminnan, yritysten kasvun ja kansainvälistymisen rahoittamiseen sekä kilpailukykyisen vienninrahoitusjärjestelmän kehittämiseen. Tavoitteena on ottaa erilaiset asiakastarpeet aiempaa paremmin huomioon sekä Finnveran oman osaamisen kehittämisessä että palvelujen tarjonnassa. Finnvera-konsernin tarjoamat päätuotteet ovat lainat, takaukset, vientitakuut ja pääomasijoitukset.

Etelä-Pohjanmaan yrittäjyysohjelmassa Etelä-Pohjanmaan ja sen yritysten kilpailukykyisen kehittymisen kannalta yrittäjyyden edistämisen neljäksi ydinprosessiksi on valittu uuden yritystoiminnan syntyminen, yritysten kasvu ja kansainvälistyminen, yritystoiminnan jatkuvuus ja liiketoimintaosaamisen kehittäminen. Finnvera pyrkii olemaan aktiivinen toimija edellä mainituissa ydinprosesseissa yhteistyössä sekä muiden toimijoiden että erityisesti nimetyn maakunnallisen vastuutahon kanssa.

Uuden yritystoiminnan syntyminen

Suurin osa pienyrityksistä tarvitsee merkittävämmän vierasta pääomaa ainoastaan yrityksen perustamisvaiheessa. Esimerkiksi yrityksen tuotteet, toimiala tai yrittäjän oma tahto rajaavat kasvumahdollisuuden. Finnveran roolina on tällöin olla sujuvasti mahdollistamassa yrityksen perustamista pienrahoitustuottein esim. naisyrittäjälainalla. Vuonna 2006 Seinäjoen aluekonttori myönsi rahoitusta 105 alkavalle yritykselle.

Etelä-Pohjanmaalla on suhteellisen vähän osaamisintensiivisiä liike-elämän palveluja tarjoavia yrityksiä. Alkaviin kibs-palveluyrityksiin liittyy monesti myös nopeaakin liikevaihdon ja työvoiman lisäämismahdollisuutta. Kaikkiin liittyy kuitenkin osaamisen jatkuvan kasvun, uusiutumisen ja verkostoitumisen tarvetta. Vuosittain näiden alkavien yritysten joukko on pieni, mutta tärkeä ja monen em. yrityksen yhteistyö Finnveran kanssa ei rajaudu pelkästään Finnveran rahoitukseen, vaan yhteistyötä tehdään muutoinkin.

Kun alkavan yrityksen suunnitelmien kasvuhakuisuus lisääntyy, toiminnan innovatiivisuusaste kasvaa ja riskit lisääntyvät, niin käytettävissä olevat Finnveran rahoitustuotteet myös lisääntyvät ja esim. Aloitusrahoitus Vera Oy:n pääomasijoitusta on mahdollista hakea jo yrityksen käynnistämisen vaiheessa.

Yritystoiminnan kasvu ja kansainvälistyminen

Yritykset ovat Etelä-Pohjanmaalla hyvin hyödyntämässä nopeastikin avautuvat kasvun mahdollisuudet. Vuonna 2006 Finnvera rahoitti Etelä-Pohjanmaalla 48 kasvuyritykseksi luokiteltua yritystä ja alkuvuoden toteutuneen rahoituksen perusteella kasvuyritysten määrä on voimakkaasti kasvussa. Usean yrityksen kohdalla osa kasvusta tulee myös viennistä ja vientitakuiden kysyntä on lisääntynyt. Kuitenkin niiden yritysten joukko on pieni, jotka tavoitteellisesti pyrkivät kasvamaan viennin ja kansainvälistymisen kautta. Etelä-Pohjanmaan 700 yli 10 työntekijän yritystä, joilla monella on kokemusta myös viennistä, muodostavat kuitenkin merkittävän kasvuyrityspotentiaalin. Yhtenä välineenä Finnveran vientitakausten ja kansainvälistymisrahoituksen lisäksi, pitkäjänteisen tavoitteellisen kasvun ja kansainvälistymisen edistämiseksi, on Finpron, Tekesin, Te-keskuksen ja Finnveran yhdessä tarjoama kasvuyrityspalvelu.

Yritystoiminnan jatkuvuus

Yritysten muutos- ja murrosvaiheet ovat aina uhkia, mutta tärkeää on nähdä niihin liittyvät mahdollisuudet. Erityisesti Etelä-Pohjanmaalla omistajanvaihdosten laatuun kannattaa panostaa. Yritysten omistajanvaihdosten rahoittaminen on ollut ja on jatkossakin yksi tärkeimmistä Finnveran kotimaan rahoitustoiminnan alueista. Vuonna 2006 Finnvera rahoitti 35 omistajanvaihdosta Etelä-Pohjanmaalla.

Liiketoimintaosaamisen kehittäminen

Finnveran työkirjat mm. Business Plan, hallitustyöskentelytyökirja, kansainvälistyvä yritys ja pienyrityksen talousopas ovat perusteoksia niin yritysten sisäisessä kehittämisessä kuin koulutustilaisuuksissa. Tärkeänä näemme tavoitteellisesti kasvua hakevien pienyritysten liiketoimintaosaamisen kehittämisen kokonaisuutena. Tällä tärkeällä osa-alueella Finnvera tekee mielellään yhteistyötä liiketoimintaosaamisen kehittämiseen keskittyvien varsinaisten vastuutahojen kanssa. SeAMK:in järjestämien koulutusten lisäksi hyvinä esimerkkeinä ovat TE-keskuksen järjestämä kasvu- ja kehitysohjelma Järviseudulla ja käynnistynyt kasvuyritys-pilotti Kauhajoella.

Palvelualan yrittäjyys

Finnveran rahoitustuotteet soveltuvat sekä tuotannollisille yrityksille että palveluyrityksille. Muiden yrityspalveluorganisaatioiden neuvontatyö ohjaa hyvin alkavat yrittäjät ottamaan yhteyttä Finnveraan. Toimivat palveluyritykset sen sijaan eivät tunne Finnveran rahoituksen mahdollisuuksia niin hyvin kuin tuotannolliset. Kuluvan vuoden aikana pyrimme mm. viestinnän keinoin lisäämään Finnveran Seinäjoen aluekonttorin henkilöstön tunnettuutta Etelä-Pohjanmaalla toimivien palveluyritysten keskuudessa.

Yritystoiminnan dynamiikka

Yrityskentän dynamiikka lisääntyy yritysten aktiivisuuden ja riskinoton avulla. Finnvera on tässä työssä eteläpohjalaisten yritysten luonteva kumppani. Uusitun strategiamme mukaisesti Finnveralla on valmiutta kasvattaa merkittävästikin omaa riskinottoa, kun yritysten muutos- ja murrosvaiheisiin liittyvät haasteet ja dynamiikan tarpeet lisääntyvät.

6.5 Nykyiset ja odotetut yrittäjyyden edistämistoimet Etelä-Pohjanmaalla

Yrittäjyyskatsausta koottaessa lähestyttiin Y-sopimuksen allekirjoittajia lyhyellä sähköpostikyselyllä. Vastauksia saatiin kaikkiaan 13/56. Vastajia pyydettiin listaamaan edustamansa organisaation viimeisen vuoden aikana käynnistämää yrittäjyyden kehittämistoimia, sekä kertomaan mitä yrittäjyyden edistämiseksi pitäisi heidän näkemyksensä mukaan maakunnassa tehdä. Vastauksista laadittiin seuraavat tiivistelmät.

Viimeisen vuoden aikana käynnistettyjä yrittäjyyden kehittämistoimia

Yrittäjyyden ja yritystoiminnan edistäminen on huomioitu vahvasti Etelä-Pohjanmaan liiton johdolla laaditussa uudessa maakuntaohjelmassa 2007–2010 sekä jokavuotisissa maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelmissa. Yrittäjyyden edistäminen on myös osa useiden sopimuksen allekirjoittajaorganisaatioiden toimintaa, mikä heijastuikin vastauksissa. Normaalin yrittäjyyden edistämiseen liittyvän työn lisäksi esille nousivat mm. koulutuksen kehittämiseen liittyvät toimenpiteet sekä erilaisiin toimialoihin tai aloittavaan yrittäjyyteen liittyvät hankkeet. Kehittämistoimia vastaajat ovat toteuttaneet mm. elintarvike-, bioenergia-, ja huonekalualoilla. Yritystoimintaa suunnitteleville tarjottavia palveluja on kehitetty.

Innovaatiotoiminta nousi myös esiin vastauksissa. Tekes huomioi nykyään muutkin kuin teknologiset innovaatiot. Vastausten perusteella enemmän on kuitenkin paneuduttu neuvonta- ja hautomopalveluihin yleisemmin. Palveluita on tarjottu paitsi alkaville ja pienille yrityksille myös erikseen tietyille toimialoille. Seudullisten yrityspalvelupisteiden toiminnan käynnistymiseen viitattiin joissakin vastauksissa. Kunnissa on lisäksi luotu tai kehitetty elinkeinostrategiaa viimeisen vuoden aikana, tai toteutettu yrittäjäkysely. Jotkin kunnat mainitsivat myös investoinnit toimitiloihin osana yrittäjyyden kehittämistä.

Kaksi vastaajista mainitsi tutkimuspainotteisia toimia yrittäjyyden tukemiseksi. Myös yritysten rekrytoinnin tukeminen jollain erityisellä alalla nousi esille useammassa kuin yhdessä vastauksessa. Lisäksi osa vastaajista mainitsi verkostoitumiseen ja tiedottamiseen liittyviä toimenpiteitä.

Mitä yrittäjyyden edistämiseksi pitäisi maakunnassa tehdä

Maakuntaohjelma 2007–2010 painottaa aloittavia yrityksiä ja omistajanvaihdoksia, yritysten teknologia- ja liiketoimintaosaamista, sekä yritysten kasvua ja kansainvälistymistä. Nämä painotukset heijastuivat jossain määrin myös saaduissa kommentteissa. Tarvelähtöinen koulutus sekä yrityksen perustamiseen ja sukupolvenvaihdoksiin liittyvät teemapäivät ja koulutukset mainittiin vastauksissa. Vaikka koulutusta on tarjolla, se ei välttämättä täysin vastaa tarpeita. Yksi vastaajista tiivistä asian näin: ”Tehokasta, ajan-kohtaista koulutusta ja valmennusta yritysten liiketoimintaosaamisen ja kilpailukyvyn kehittämiseksi.” Kasvuun ja kansainvälistymiseen liittyvinä toimina visioitiin koulutuksen lisäksi mm. vientikauppahuonetta ja kansainväliseen markkinointiin perehtyneitä markkinointiasiamiehiä.

Peräti neljä vastaajaa otti esiin työvoiman saatavuuden turvaamisen. Näistä yksi mainitsi erikseen työperäisen maahanmuuton edistämisen. Työvoiman saatavuus sai siis enemmän spontaania huomiota vastaajilta kuin mikään muu yksittäinen asia.

Joissain vastauksissa nostettiin erikseen keskusteluun tarve toimijoiden oman toiminnan ja yhteistyön tiivistämiseen ja työnjaon selkiyttämiseen; pitäisi helpottaa ”julkisten toimijoiden tarjoamien, yrittäjyyttä edistävien palvelujen tunnistamista ja löytämistä, eli tarvitaan edelleen eri toimijoiden yhteistyön tiivistämistä.” Vastauksissa ehdotettiin myös mm. maakunnallista alihankintapörssiä sekä yrityshautomotoiminnan kehittämistä seutukunnissa. Lisäksi ehdotettiin toimia yrittäjyyskoulutuksen kehittämiseksi nuorisosteella ja peruskoulussa. Jälkimmäisen kohdalla keinona mainittiin toimivimpien mallien etsiminen ja kopiointi.

LÄHTEET

- Euroopan Komissio (2003). 2003/361/EC, osoitteessa http://europa.eu.int/eurlex/pri/en/obj/dat/2003/l_124/l_12420030520en00360041.pdf. [Viitattu 10.12.2005]
- Kauppalehti Online (2007). Maakuntien menestyjät. <http://www.kauppalehti.fi/4/i/yrittaja/menestyjat/>. [Viitattu 5.4.2007]
- KTM 2007. SÄVY-hankkeen verkkosivut. Osoitteessa <http://www.ktm.fi/index.phtml?s=1364> [Viitattu 7.4.2007]
- KTM:n Yrittäjyyskatsaus 2006. KTM Julkaisuja 28/2006. Saatavilla osoitteessa [http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/C20A8DB6279DCAACC22571EF00306E05/\\$file/jul28elo_2006_netti.pdf](http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/C20A8DB6279DCAACC22571EF00306E05/$file/jul28elo_2006_netti.pdf).
- Pulkkinen, K., Suvas, A. & Fabricius, O. (2006). Kasvuyritysten ominaisuudet. Vertailututkimus vuosilta 2001–2004. *Majakka* 1, 7–30.
- Puurunen H. & V. Koponen (2006). Tekesin rahoitustoiminta ja rahoituksen kohdentuminen 2005. Tekes, erillisraportti. 90 s.
- Saarivirta, T., A. Viljamaa, S. Päällysaho, J. Vänskä, S. Kotala & J. Kuusisto (2006). Alueellisen innovaatiojärjestelmän vaikuttavuuden vahvistaminen. Tarkastelussa osaamisintensiivisten asiantuntijapalveluiden (KIBS) käyttäminen ja tuottaminen. KISA-MET -hankkeen loppuraportti. SC-Research, Lapua.
- Seinäjoen ammattikorkeakoulu, Markkinatutkimuspalvelut (2007). Yritysten koulutus-tarvebarometri Etelä-Pohjanmaalla. Julkaisematon raportti.
- Suomen Yrittäjät 2005. Elinkeinopoliittinen työkirja. Osoitteessa http://yrittajat.fi/sy/home.nsf/www/elinkeinopol_tyokirja2005. [Viitattu 7.4.2007]
- Tekes (2006). Alueiden kehitys, Tekesin toiminta ja TE-keskusyhteistyö 2005. Vaikutavuusarviointi, alueverkosto. 31 s.
- Toivonen, M. (2004). Expertise as a business - Long-term development and future prospects of knowledge-intensive business services (KIBS). Helsinki University of Technology, 2004/2.
- Varamäki, E. (toim.) (2007). Omistajanvaihdosnäkymät ja yritysten jatkuvuuden edistäminen Etelä-Pohjanmaalla. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisuja B: Raportteja ja selvityksiä 28.
- Varamäki, E., Saarakkala, M. & Tornikoski, E. (toim.) (2007). Kasvuyrittäjyyden olemus ja pk-yritysten kasvustrategiat Etelä-Pohjanmaalla. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisuja A: Tutkimuksia 5.

Liite 1. Etelä-Pohjanmaan yrittäjyyden edistämisen yhteistyösopimus 28.6.2006

1. Sopimuksen tarkoitus

Tällä sopimuksella sopijaosapuolet ilmaisevat yhteisen tahtonsa toimia yrittäjyyden vahvistamiseksi Etelä-Pohjanmaalla. Sopimuksella rakennetaan Suomen dynaamisinta ja kehittyneintä alueellista yrittäjyyskulttuuria Etelä-Pohjanmaan maakuntaan. Sopimus tukee hallituksen yrittäjyyden politiikkaohjelman toteuttamista Etelä-Pohjanmaalla ja sen tarkoituksena on turvata myönteinen yrittäjyyskehitys myös tulevaisuudessa.

Sopimuksella halutaan vahvistaa Etelä-Pohjanmaan alueellista kilpailukykyä yritysten toimintaympäristönä ja tukea alueen yritysten kasvua ja kilpailukyvyn kehittymistä. Sopimuksella edistetään ja helpotetaan uusien yritysten perustamista ja uuden liiketoiminnan kehittämistä. Sopimuksella halutaan vahvistaa alueen yritysten liiketoimintaosaamista ja tukea yritysten liiketoiminta- ja substanssiosaamisen synergistä kehittymistä.

Sopimus on osa prosessia, jolla lisätään aluekehitysviranomaisten, yrityspalvelujärjestelmän julkisten rahoittajien, elinkeinoelämän järjestöjen, koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden ja yrityspalveluyritysten yhteistyötä ja selkeytetään eri toimijoiden rooleja ja työnjakoa yrittäjyyden edistämisessä.

Sopimukseen liittyvällä toimenpideohjelmalla täsmennetään Etelä-Pohjanmaan TE-keskuksen ja Etelä-Pohjanmaan liiton laatimia suunnitelmia ja kehitysohjelmia yrittäjyyden edistämiseen liittyvien toimien osalta. Sopimuksella halutaan vahvistaa yksittäisten kuntien mahdollisuuksia yrittäjyyden edistämiseen alueellaan.

Yrittäjyyttä edistävien toimien rahoittamiseen liittyvät päätökset tekee kukin rahoittaja osaltaan itsenäisesti ja toimenpidekohtaisesti. Sopimus on valmisteltu osana Etelä-Pohjanmaan yrittäjyysohjelmaa.

Sopimusosapuolia ovat

- aluekehitysviranomaiset ja julkiset rahoittajat
- elinkeinoelämän järjestöt
- koulutus- ja tutkimusorganisaatiot
- toimintaryhmät
- kunnat
- muut yrittäjyyttä edistävät toimijat

2. Yrittäjyyden edistäminen Etelä-Pohjanmaalla

Etelä-Pohjanmaata on totuttu sekä omalla alueella että muualla Suomessa pitämään yrittäjyysmaakuntana. Yritysten ja yrittäjien suhteellinen osuus on korkea verrattuna muihin maakuntiin. Asukasmäärään suhteutettuna Etelä-Pohjanmaalla on maakunnista Ahvenanmaan jälkeen toiseksi eniten yritystoimipaikkoja. Kaikkiaan Etelä-Pohjanmaalla on noin 11 000 yritystä. Etelä-Pohjanmaalla sekä perustetaan että lopetetaan vuosittain noin 700 yritystä nettomuutoksen ollessa lievästi positiivinen.

Etelä-Pohjanmaalla vallitsee positiivinen yrittäjyyskulttuuri ja kuntien elinkeinopolitiikka on arvioitu kokonaisuudessaan paremmaksi kuin Suomessa keskimäärin. Yritystoiminnan edistäjien ja rahoittajien kesken vallitsee suhteellisen hyvä yhteistyö, vaikkakin edistämisen kenttä on pirstaloitunutta sekä toiminnan että rahoituksen suhteen.

Tulevaisuudessa eteläpohjalaisen yritys kentän dynamiikka halutaan nähdä entistä toimivampana ja yritykset nykyistä kasvukykyisempinä ja kasvuhalukkaampina. Liiketoimintaosaamisen tulee kehittyä maakunnan pienissäkin yrityksissä. Yritys kentän dynamiikan paraneminen pitää sisällään seuraavia tavoitteita:

- uusia yrityksiä perustetaan entistä enemmän spin-offeina olemassa olevista yrityksistä, tutkimuslaitoksista ja kehittämisorganisaatioista
- uusperustantaa on myös uusille kasvaville aloille
- olemassa oleville elinkelpoisille ja markkinoita omaaville yrityksille ja niiden liiketoiminnoille löydetään ostajia tai ne siirtyvät sukupolvenvaihdoksen myötä oman perheen seuraaville sukupolville

Etelä-Pohjanmaalle halutaan tulevaisuudessa nykyistä enemmän kannattavasti kasvavia yrityksiä, jotka toimivat entistä enemmän kansainvälisillä markkinoilla ja osaavat hyödyntää nykyistä paremmin verkostoitumisen mahdollisuuksia. Yrittäjyyden edistämistoimijat tukevat uusien yritysten synty-, kasvu- ja kansainvälistymis- sekä omistajanvaihdosprosesseja nykyistä tehokkaammin, tuloksekkaammin ja asiakaslähtöisemmin.

3. *Tavoitteet*

Sopimuksen tavoitteena on

- a) SOPIA
 - yrittäjyyden edistämistoimien painopisteistä ja vastuutahoista Etelä-Pohjanmaalla
- b) VAHVISTAA
 - Etelä-Pohjanmaan imagoa yrittäjyysmaakuntana
 - kunnallista elinkeinopolitiikkaa maakunnallisilla toimilla
 - eri toimijoiden hakeutumista kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön
 - yrityspalvelujärjestelmän kehittymistä
 - yrittäjyyskasvatusta alueen oppilaitoksissa
- c) LISÄTÄ JA KEHITTÄÄ
 - oppilaitosten ja yritysten välistä yhteistyötä
 - kuntien ja yritysten välistä vuorovaikutusta
 - tutkimuksen ja teknologian kehittämisen muuntumista tuote-, prosessi- ja palveluinnovaatioiksi alueen yrityksissä
 - toimia, jotka edistävät yritysten tuottavuutta ja kilpailukykyä parantavien ratkaisujen ja innovaatioiden käyttöönottoa

4. *Toimenpiteet ja vastuutahot*

Toimenpiteiden keskeisenä tavoitteena on parantaa EU-ohjelmien strategisten tavoitteiden ja painotusten yhteensovittamista yritysten todellisten tarpeiden ja valmiuksien kanssa.

Sopimuksen toteuttamiseksi laaditaan erillinen toimenpideohjelma, joka päivitetään vuosittain. Toimenpideohjelman päivittämistä ohjaa vuoden 2007 puoliväliin saakka Yrittäjyysohjelman toteutushankkeen ohjausryhmä ja siitä eteenpäin sopimuksen allekirjoittaneiden aluekehitysviranomaisten, julkisten rahoittajien ja elinkeinoelämän järjestöjen edustajista Seinäjoen ammattikorkeakoulun koolle kutsuma ryhmä ja sen valitsema toimija. Hautomotoiminnan ja yritysten kansainvälistymisen edistämistoimista laaditaan erilliset strategiat.

Etelä-Pohjanmaan alueellisen kilpailukyvyyn kehittymistä yritysten toimintaympäristönä, yrittäjyyden tilaa, toimenpiteiden toteutumista ja tuloksia sekä tulevaisuutta arvioidaan vuosittain laadittavalla yrittäjyyskatsauksella. Yrittäjyyskatsauksen laatimisesta ja sen kustannuksista vastaa Seinäjoen ammattikorkeakoulu yhdessä valitsemiensa yhteistyökumppaneiden kanssa. Yrittäjyyskatsaukseen liittyen kunnallisen ja maakunnallisen päätöksenteon yritysvaikutusten arvioinnin kehittämiseksi toteutetaan erillinen selvitys.

Etelä-Pohjanmaalla järjestetään vuosittain maakunnallinen elinkeinoseminaari, johon yrittäjyyden edistämisen avaintoimijat kokoontuvat pohtimaan yrittäjyysmaakunnan tilaa ja tulevaisuutta. Seminaarin järjestämisestä ja kustannuksista vastaa Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät yhdessä valitsemiensa yhteistyökumppaneiden kanssa.

Etelä-Pohjanmaan ja sen yritysten kilpailukyvyn kehittymisen kannalta yrittäjyyden edistämisen neljä ydinprosessia ovat:

- uuden yritystoiminnan syntyminen
- yritysten kasvu ja kansainvälistyminen
- yritystoiminnan jatkuvuus
- liiketoimintaosaamisen kehittäminen

Maakunnallisten vastuutahojen roolina on vastata ydinprosessiin liittyvien kehittämistoimien valmistelusta ja koordinoinnista Etelä-Pohjanmaalla. Vastuutahojen velvollisuutena on seurata prosessin kehittymistä ja tuloksia sekä varmistaa yhteistyö kyseisellä osaluueella muiden toimijoiden kanssa. Lisäksi vastuuseen kuuluu tukea maakunnallisia alaprosesseja ja paikallisia toimia sekä vastata maakunnallisesta ja muusta yhteistyöstä. Ydinprosessien alaprosesseista ja niiden vastuutahoista sovitaan toimenpideohjelmassa.

Yrittäjyyden edistämisen ydinprosessien kehittämisen maakunnalliset vastuutahot ilmenevät oheisesta taulukosta.

Prosessi	Vastuutaho
1.1 Uuden yritystoiminnan synnyttäminen	Etelä-Pohjanmaan TE-keskus
1.2 Yritysten kasvu ja kansainvälistyminen	Etelä-Pohjanmaan TE-keskus
1.3 Yritystoiminnan jatkuvuus	Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät
1.4 Liiketoimintaosaamisen kehittäminen	Seinäjoen ammattikorkeakoulu yhdessä Seinäjoen yliopistokeskuksen kanssa

Merkittävänä julkisen rahoituksen ohjaajana ja yhteistyössä muiden alueen toimijoiden kanssa Etelä-Pohjanmaan TE-keskus kehittää palveluja ja Yritys-Suomi-palvelujärjestelmää vastaamaan uutta yritystoimintaa rakentavien eri tahojen tarpeita uuden yritystoiminnan synnyttämiseksi. Tavoitteena on pitää uusien yritysten ja lopettavien yritysten suhde valtakunnallista keskiarvoa parempana.

Yhteistyössä alueen ja muiden toimijoiden kanssa Etelä-Pohjanmaan TE-keskus kehittää maakuntaan yritysälhtöisiä palveluprosesseja edistämään yritysten kasvua ja kansainvälistymistä. Julkisenä rahoittajana ja yrityspalvelujen välittäjänä TE-keskus mahdollistaa kasvua ja kansainvälistymistä tukevia palveluja yrityksille, vahvistaa tietointensiivisiä

yrittäjäpalveluja (KIBS) tarjoavien yritysten toimialaa ja edistää markkinaehtoisten liikelämän asiantuntijapalvelujen käyttöä. Tavoitteena on lisätä vuosittain sekä kasvuyritysten määrää että yritysten kansainvälistymisastetta Etelä-Pohjanmaalla.

Yritystoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät ylläpitää ja kehittää yhdessä alueen toimijoiden kanssa yritysten omistajanvaihdospalvelua, vastaa omistajanvaihdosten palveluprosessin kehittämistä Etelä-Pohjanmaalla ja tukee asiantuntijaverkoston kehittämistä alueella. Tavoitteena ovat onnistuneet ja kustannuksiltaan kilpailukykyiset omistajan-/sukupolvenvaihdokset yritystoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi.

Seinäjoen ammattikorkeakoulu (SeAMK) kehittää omaa toimintaansa palvelemaan entistä paremmin alueen yrityksiä ja organisaatioita niiden liiketoimintaosaamisen kehittämisessä tuettaen SeAMK:n yksiköiden osaamista ja vahvistamalla yhtenäistä markkinointiviestinnällistä näkyvyyttä ulospäin. Uudistettu toimintatapa kokoaa eri yksiköissä olevan korkeatasoisen yrityksiä palvelevan osaamisen. SeAMK toimii tiiviissä yhteistyössä alueen muiden koulutus- ja asiantuntijapalveluja tarjoavien organisaatioiden kanssa. Uudistettu toimintatapa ja tiivistynyt yhteistyö tehostavat alueen yritysten liiketoimintaosaamista kehittävien palvelujen kehittämistä ja markkinointia. Seurauksena on palvelujen saatavuuden paraneminen ja käytön lisääntyminen. Säännöllinen yrityksille tehtävä koulutustarvebarometri toimii pohjana toiminnan ja tarjonnan kehittämiseksi.

Etelä-Pohjanmaan liitto vastaa yrittäjyysmaakunnan imagon ja vetovoimaisuuden kehittämistä ohjelmatyössään. Kunnat vastaavat elinkeinopolitiikkansa kehittämistä, toteuttamisesta ja yritysälähtöisyydestä ja kehittävät yritysten toimintaedellytyksiä alueellaan. Kuntien ja yrittäjien vuorovaikutuksen kehittämistä seurataan yrittäjäjärjestön toteuttamalla elinkeinopolitiikan mittaristokyselyllä. Kunnallisen ja maakunnallisen päätöksenteon yritysvaikutusten arviointia kehitetään erillisellä selvityksellä, jonka toteuttamisesta vastaa Seinäjoen ammattikorkeakoulu.

Seinäjoen yliopistokeskus tekee yrittäjyyttä edistävää tutkimus- ja kehittämistyötä sekä toteuttaa osaltaan liiketoimintaosaamista lisäävää koulutusta. Työssä huomioidaan tutkimustiedon sovellettavuus sekä erityisesti innovatiivisten yritysten tieto- ja osaamistarpeet. Toimenpiteet edistävät tutkimuksen ja teknologian kehittämisen muuntumista tuote-, prosessi- ja palveluinnovaatioiksi alueen yrityksissä.

5. Sopimuksen tarkistaminen

Sopimus on määräaikainen ja se on voimassa vuoden 2008 loppuun. Sopimuksen jatkamisesta ja tarkentamisesta päättää sopimuksen allekirjoittaneiden aluekehitysviranomaisten, julkisten rahoittajien ja elinkeinoelämän järjestöjen edustajista Seinäjoen ammattikorkeakoulun koolle kutsuma ryhmä. Ryhmään kutsutaan myös edustajat allekirjoittaneiden kuntien joukosta.

Sopimusosapuolet

Julkiset rahoittajat

- Etelä-Pohjanmaan TE-keskus
- Finnvera
- Tekes

Elinkeinoelämän järjestöt

- Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät
- Etelä-Pohjanmaan Kauppakamari
- ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Koulutus- ja tutkimusorganisaatiot

- Seinäjoen ammattikorkeakoulu
- Seinäjoen koulutuskeskus
- Seinäjoen yliopistokeskus
- Härmänmaan ammatti-instituutti
- JAKK
- Järviseudun ammatti-instituutti
- Kurikan ammattioppilaitos
- Suomen Yrittäjäopisto
- Suupohjan ammatti-instituutti
- Teak Oy
- Ähtärin ammatti-instituutti

Toimintaryhmät

- Aisapari – Härmänmaan ja Järviseudun kehittämissyhistys
- Kuusiokuntien kehittämissyhistys ry
- Seinäjoen Seudun Kehittämissyhistys Liiveri ry
- Suupohjan Kehittämissyhistys ry

Kunnat

Alahärmä	Jurva	Lappajärvi	Töysä
Alajärvi	Karjajoki	Lapua	Vimpeli
Alavus	Kauhajoki	Lehtimäki	Ylihärmä
Evijärvi	Kauhava	Nurmo	Ylistaro
Ilmajoki	Kortesjärvi	Seinäjoki	Ähtäri
Isojoki	Kuortane	Soini	
Jalasjärvi	Kurikka	Teuva	

Muut yrittäjyyttä edistävät toimijat

- Etelä-Pohjanmaan liitto
- Etelä-Pohjanmaan Uusyrityskeskus
- Foodwest Oy
- LC Logistics Center Oy
- Metsäkeskus Etelä-Pohjanmaa
- MTK-Etelä-Pohjanmaan
- Seinäjoen seudun elinkeinokeskus
- Seinäjoen Teknologiakeskus Oy
- Suupohjan Elinkeinotoimen Kuntayhtymä

Liite 2. Kooste sähköpostikyselyssä ehdotetuista yrittäjyyden edistämistoimista.

Mitä toimia yrittäjyyden edistämiseksi pitäisi maakunnassa tehdä (max. 3 asiaa)?

- Lisää yhteistyötä.
- Tarvitsemme kansainväliseen markkinointiin perehtyneitä markkinointiasiamiehiä sekä jatkorahoitusta [--] teknologia-asiamiehelle.
- Pitäisi selvittää, minkä Etelä-Pohjanmaan yläasteen oppilaista suhteellisesti useimmat ovat perustaneet oman yrityksen. Sen jälkeen voisi näitä henkilöitä haastatteleamalla selvittää millainen oli koulun rooli yrittäjänuran valinnassa ja yrittäjyyteen kasvamisessa. Mikäli näiden välillä on positiivinen korrelaatio, tulisi selvittää mitkä ovat tämän hyvän oppilaitoksen ominaispiirteet. Kenen tai keiden henkilöiden asenteet, opettamat tiedot ja taidot ovat herättäneet yrittäjyyteen. Sen jälkeen tämä malli on kloonattava koko Suomeen.
- Seutukunnalliset yrityshautomot.
- Vientikauppuhuone.
- Maakunnallinen alihankintapörssi.
- Yrityshautomotoiminnan kehittäminen seutukunnissa.
- Pitäisi helpottaa entistä paremmin julkisten toimijoiden tarjoamien, yrittäjyyttä edistävien palvelujen, tunnistamista ja löytämistä. Eli tarvitaan edelleen eri toimijoiden välisen yhteistyön tiivistämistä.
- Tehokasta, ajankohtaista koulutusta ja valmennusta yritysten liiketoimintaosaamisen ja kilpailukyvyn kehittämiseksi
- Julkisen sektorin olisi oman toimintansa tehostamiseksi alettava tosissaan miettiä, mitä tehtäviään ja toimintojaan julkinen sektori voisi ulkoistaa yksityisten yritysten tehtäviksi. Tilaaja-tuottaja-malli aidosti toimimaan maakunnassa.
- Koulutetun työvoiman saatavuuden turvaaminen.
- Yrittäjyyskoulutusta nuorisoasteella.
- Toimia työvoiman saatavuuden turvaamiseksi.
- Suunnata resursseja (maakuntaohjelman 2007-2010 mukaisesti): a) aloittavien yritysten luomiseen ja omistajanvaihdoksiin, b) yritysten teknologia- ja liiketoimintaosaamiseen sekä c) yritysten kasvuun ja kansainvälistymiseen.
- Kasvuun ja kansainvälistymiseen rohkaiseminen ja nimenomaan yrittäjien lähtökohdista ja tarpeista, ei koulutuksen tai julkisen sektorin.
- Työperäisen maahanmuuton edistäminen.
- Oman yrityksen perustamisen teemapäiviä seutukuntiin (kuntiin)TE-Keskuksen toimesta.
- Yritysten sukupolvenvaihdoskoulutus myös yrittäjien sidosryhmille ja konsulteille.
- Työvoiman saatavuuden turvaaminen ja tarvelähtöisten koulutusjärjestelmien luominen.

- Maakunnan tasolla olisi hyvä saada aloittaville yrittäjille ja yritystoimintaa suunnitteleville tarkoitettu nonstop-tyyppinen ja kohtuullisen lyhytkestoinen (max 2 kk) iltakoulutus (10–12 iltaa), jossa yrittäjäehdokka tekisi suunnittelemaalleen yritykselle alustavan liiketoimintasuunnitelman tarvittavine laskelmineen. Koulutusta on hyvin tarjolla, mutta tarjonta ja kysyntä eivät nyt kohtaa.
- Palvelutarjonnan, erityisesti toimijoiden työnjaon, selkeyttäminen on myös yksi suositeltava toimi.

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUSARJA

A. TUTKIMUKSIA

1. Timo Toikko. Sosiaalityön amerikkalainen oppi. Yhdysvaltalaisen caseworkin kehitys ja sen yhteys suomalaiseen tapauskohtaiseen sosiaalityöhön. 2001.
2. Jouni Björkman. Risk Assessment Methods in System Approach to Fire Safety. 2005.
3. Minna Kivipelto. Sosiaalityön kriittinen arviointi. Sosiaalityön kriittisen arvioinnin perustelut, teoriat ja menetelmät. 2006.
4. Jouni Niskanen. Community Governance. 2006. (verkkojulkaisu)
5. Elina Varamäki, Matleena Saarakkala & Erno Tornikoski. Kasvu-yrittäjyyden olemus ja pk-yritysten kasvustrategiat Etelä-Pohjanmaalla. 2007.

B. RAPORTEJA JA SELVITYKSIÄ

1. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta soveltavan osaamisen korkeakoulu – tutkimus- ja kehitystoiminnan ohjelma. 1998.
2. Elina Varamäki - Ritva Lintilä - Taru Hautala - Eija Taipalus. Pk-yritysten ja ammattikorkeakoulun yhteinen tulevaisuus: prosessin kuvaus, tuotokset ja toimintaehdotukset. 1998.
3. Elina Varamäki - Tarja Heikkilä - Eija Taipalus. Ammattikorkeakoulusta työelämään: Seinäjoen ammattikorkeakoulusta 1996-1997 valmistuneiden sijoittuminen. 1999.
4. Petri Kahila. Tietoteollisen koulutuksen tilanne- ja tarveselvitys Seinäjoen ammattikorkeakoulussa: väliraportti. 1999.
5. Elina Varamäki. Pk-yritysten tuleva elinkaari - säilyykö Etelä-Pohjanmaa yrittäjämäakuntana? 1999.
6. Seinäjoen ammattikorkeakoulun laatujärjestelmän auditointi 1998–1999. Itsearviointiraportti ja keskeiset tulokset. 2000.
7. Heikki Ylihärsilä. Puurakentaminen rakennusinsinöörien koulutuksessa. 2000.

8. Juha Ruuska. Kulttuuri- ja sisältötuotannon koulutus selvitys. 2000.
9. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta soveltavan osaamisen korkeakoulu. Tutkimus- ja kehitystoiminnan ohjelma 2001. 2001.
10. Minna Kivipelto (toim.). Sosionomin asiantuntijuus. Esimerkkejä kriminaalihuolto-, vankila- ja projektityöstä. 2001.
11. Elina Varamäki - Tarja Heikkilä - Eija Taipalus. Ammattikorkeakoulusta työelämään. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta 1998–2000 valmistuneiden sijoittuminen. 2002.
12. Varmola T., Kitinoja H. & Peltola A. (ed.) Quality and new challenges of higher education. International Conference 25.-26. September, 2002. Seinäjoki Finland. Proceedings. 2002.
13. Susanna Tauriainen & Arja Ala-Kauppi. Kivennäisaineet kasvavien nautojen ruokinnassa. 2003.
14. Päivi Laitinen & Sanna Väliisaari. Staphylococcus aureus -bakteerien aiheuttaman utaretulehduksen ennaltaehkäisy ja hoito lypsykarjatiljoilla. 2003.
15. Riikka Ahmaniemi & Marjut Setälä. Seinäjoen ammattikorkeakoulu – Alueellinen kehittäjä, toimija ja näkijä. 2003.
16. Hannu Saari & Mika Oijennus. Toiminnanohjaus kehityskohteena pk-yrityksessä. 2004.
17. Leena Niemi. Sosiaalisen tarkastelua. 2004.
18. Marko Järvenpää (toim.) Muutoksen kärjessä. Kalevi Karjanlahti 60 vuotta. 2004.
19. Suvi Torkki (toim.). Kohti käyttäjäkeskeistä muotoilua. Muotoilijakoulutuksen painotuksia SeAMK:ssa. 2005.
20. Timo Toikko (toim.). Sosiaalialan kehittämistyön lähtökohta. 2005.
21. Elina Varamäki & Tarja Heikkilä & Eija Taipalus. Ammattikorkeakoulusta työelämään. Seinäjoen ammattikorkeakoulusta v. 2001–2003 valmistuneiden sijoittuminen opiskelun jälkeen. 2005.
22. Tuija Pitkäkoski, Sari Pajuniemi & Hanne Vuorenmaa (ed.). Food Choices and Healthy Eating. Focusing on Vegetables, Fruits and Berries. International Conference September 2nd – 3rd 2005. Kauhajoki, Finland. Proceedings. 2005.
23. Katariina Perttula. Kokemuksellinen hyvinvointi Seinäjoen kolmella asuinalueella. Raportti pilottihankkeen tuloksista. 2005.
24. Mervi Lehtola. Alueellinen hyvinvointitiedon malli – asiantuntijat puhujina. Hankkeen loppuraportti. 2005.

25. Timo Suutari, Kari Salo & Sami Kurki. Seinäjoen teknologia- ja innovaatiokeskus Frami vuorovaikutusta ja innovatiivisuutta edistävänä ympäristönä. 2005.
26. Päivö Laine. Pk-yritysten verkkosivustot – vuorovaikutteisuus ja kansainvälistyminen. 2006.
27. Erno Tornikoski, Elina Varamäki, Marko Kohtamäki, Erkki Petäjä, Tarja Heikkilä, Kirsti Sorama. Asiantuntijapalveluyritysten yrittäjien näkemys kasvun mahdollisuuksista ja kasvun seurauksista Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla –Pro Advisor –hankkeen esiselvitystutkimus. 2006.
28. Elina Varamäki (toim.) Omistajanvaihdosnäkömät ja yritysten jatkuvuuden edistäminen Etelä-Pohjanmaalla. 2007.
29. Beck Thorsten, Bruun-Schmidt Henning, Kitinoja Helli, Sjöberg Lars, Svensson Owe and Vainoras Alfonsas. eHealth as a facilitator of transnational cooperation on health. A report from the Interreg III B project "eHealth for Regions". 2007.

C. OPPIMATERIAALEJA

1. Ville-Pekka Mäkeläinen. Basics of business to business marketing. 1999.
2. Lea Knuuttila. Mihin työohjausta tarvitaan? Oppimateriaalia sosiaali-alan opiskelijoiden työnohjauskurssille. 2001.
3. Mirva Kuni & Petteri Männistö & Markus Välimaa. Leikkauspelot ja niiden hoitaminen. 2002.

D. OPINNÄYTTEITÄ

1. Hanna Halmesmäki – Merja Halmesmäki. Työvoiman osaamistarvekartoitus Etelä-Pohjanmaan metalli- ja puualan yrityksissä. 1999.
2. Tiina Kankaanpää – Maija Luoma-aho – Heli Sinisalo. Kymmenen metrin kävelytestin suoritusohjeet CD-rom levyllä: aivoverenkierto-häiriöön sairastuneen kävelyn mittaaminen. 2000.
3. Laura Elo. Arvojen rooli yritysmaailmassa. 2001.
4. Nina Anttila. Päälle käyvää – vaatemaaillosta ikääntyvälle naiselle. 2002.
5. Jaana Jeminen. Matkalla muotoiluyrittäjyyteen. 2002.

6. Päivi Akkanen. Lypsääkö meillä tulevaisuudessa robotti? 2002.
7. Johanna Kivioja. E-learningin alkutaival ja tulevaisuus Suomessa. 2002.
8. Heli Kuntola – Hannele Raukola. Naisen kokemuksia minäkuvan muuttumisesta rinnanpoistoleikkauksen jälkeen. 2003.
9. Jenni Pietarila. Meno-paluu –lauluillan tuottaminen. Produktion tuottajan käsikirja. 2003.
10. Johanna Hautamäki. Asiantuntijapalvelun tuotteistaminen case: 'Avaimet markkinointiin, kehittyvän yrityksen asiakasohjelma -pilotti projekti'. 2003.
11. Sanna-Mari Petäjästä. Teollinen tuotemuotoiluprosessi – Sohvapöydän ja sen oheistuotteiden suunnittelu. 2004.
12. Susanna Patrikainen. Nuorekkaita asukokonaisuuksia Mode LaRose Oy:lle. Vaatemallien suunnittelu teolliseen mallistoon. 2004.
13. Tanja Rajala. Suonikohjuleikkaukseen tulevan potilaan ja hänen perheensä ohjaus päiväkirurgisessa yksikössä. 2004.
14. Marjo Lapiolahti. Maksuvalmiuslaskelmien toteutuminen sukupolven-vaihdostiloilla. 2004.
15. Marjo Taittonen. Tutkimusmatka syrjäytymisen maailmaan. 2004.
16. Minna Hakala. Maidon koostumus ja laatutekijät. 2004.
17. Anne Uusitalo. Tuomarniemen ympäristöohjelma. 2004.
18. Maarit Hoffrén. Vaihtelua kasviksilla. Kasvisruokailistan kehittäminen opiskelijaravintola Risettiin. 2004.
19. Sami Karppinen. Tuomarniemen hengessä. Arkeista antologiaksi. 2005.
20. Elina Syrjänen – Anne-Mari Uschanoff. Messut – ideasta toimintaan. Messutoteutus osana yrityksen markkinointiviestintää. 2005.
21. Ari Sivula. Metahakemiston ja LDAP-hakemiston asennus, konfigurointi ja ohjelmointi Seinäjoen koulutuskuntayhtymälle. 2006.
22. Johanna Väliniemi. Suorat kaaret – kattaustekstiilien suunnittelu yhteistyössä tekstiiliteollisuuden kanssa. 2006.

**SEINÄJOEN
AMMATTIKORKEAKOULU**
SEINÄJOEN KORKEAKOULUKIRJASTO

Keskuskatu 34, 60100 Seinäjoki
Puh. 020 124 5040, fax 020 124 5041
E-mail seamk.kirjasto@seamk.fi

ISBN 978-952-5336-79-5
ISBN 978-952-5336-80-1 (pdf)
ISSN 1456-1743